

سپر مؤمن (دعا)

تألیف:
قریب اللہ مطیع

© قريب الله مطيع، 1433 هـ

فهرسة مكتبة الملك فهد الوطنية أثناء النشر

مطيع، قريب الله

سپر مؤمن (حصن المؤمن). / قريب الله مطيع؛ عبدالغفور عبدالحق البلوشي. - المدينة المنورة، 1433 هـ

21×14.8 سم

ردمك: 978-603-01-0650-9

(النص باللغة الفارسية)

1- الأذعية والأذكار أ. البلوشي، عبدالغفور عبدالحق (مراجع) ب. العنوان

1433 / 7267

ديوي: 212.93

شناسنامه كتاب

نام كتاب:	سپر مؤمن (دعا)
تأليف:	قريب الله مطيع
سال چاپ:	1393 هـ. ش / 1436 هـ. ق (دوم)
آدرس ايميل:	contact@mowahedin.com

www.aqeedeh.com

www.islamhouse.com

www.sadaiislam.com

www.videofarsi.com

www.islamtxt.net

www.mowahedin.com

سایت های مفید:

Mowahedin Group

contact@mowahedin.com

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

فهرست مطالب

مقدمه.....	۷
پیشگفتار.....	۱۱
نظر دانشمندان غرب و شرق درباره دعا.....	۱۲
دعا در لغت و اصطلاح.....	۱۹
فضیلت دعا.....	۱۹
فضیلت دعا از قرآن کریم.....	۲۰
فضیلت دعا از سنت مطهر.....	۲۰
شرط‌های دعا.....	۲۲
اول: توحید و اخلاص در دعا.....	۲۲
دوم: خوردن و آشامیدن و پوشیدن، از مال حلال باشد.....	۲۳
آداب دعا.....	۲۳
ساعات و احوالی که دعا در آنها قبول می‌گردد.....	۳۳
چرا دعا قبول نمی‌گردد؟.....	۵۳
۱- شتاب و عجله در دعا.....	۵۳

- ۲- حکمت الهی ۵۴
- ۳- دعا به گناه و قطع صلۀ رحم ۵۴
- ۴- خوردن و نوشیدن و پوشیدن از مال حرام ۵۴
- ۵- عدم یقین در اجابت دعا اینکه آیا الله تعالی دعایش را خواهد پذیرفت یا نه ۵۵
- ۶- ترک نمودن امر به معروف و نهی از منکر ۵۶
- ۷- غلبه نمودن غفلت و عیش و عشرت بر نفس و پیروی از هوا و هوس ۵۶
- ۸- دعا در حال غفلت دل و اشتغال ذهن ۵۶
- ۹- ارتکاب بعضی گناهان ۵۷
- چرا پیروزی مسلمانان به تاخیر می افتد؟ ۵۷

برخی از احادیث ضعیف و جعلی در مورد دعا ۶۱

دعاهایی که مسلمان از آن منع شده است ۶۳

- ۱- خواستن مجازات اخروی در دنیا ۶۳
- ۲- آرزوی مرگ ۶۴
- ۳- لعنت کردن انسان یا چارپایی معین ۶۵
- ۴- دشنام دادن مسلمان بدون حق ۶۵
- ۵- دشنام دادن مردگان بدون حق و مصلحت شرعی ۶۶
- ۶- دشنام دادن تب ۶۶
- ۷- دشنام دادن به باد ۶۷

۸- دشنام دادن خروس ۶۷

۹- گفتن چنین عبارات: «به خاطر وقت فلان یا ستاره فلان بر ما باران

بارید» ۶۷

۱۰- گفتن: «آنچه الله و فلانی بخواهد» ۶۸

۱۱- دعا بر اولاد و اموال خود ۶۹

۱۲- دعا به گناه و قطع صلۀ رحم ۶۹

نکات خواندنی درباره دعا ۷۰

دعاهای برگزیده از قرآن و سنت ۷۵

دعاهای برگزیده از قرآن کریم ۷۵

دعاهای انتخاب شده از سنت مطهر (دعای رفع مشکلات) ۸۶

دعاهای متفرقه ۹۷

دعای بیرون شدن از منزل ۹۷

دعای مسافر ۹۸

دعای سوار شدن به وسایل سفر ۹۸

دعای بازگشت از سفر ۹۹

دعای طلب باران ۹۹

دعای داخل شدن به مسجد ۱۰۰

دعای بیرون شدن از مسجد ۱۰۰

دعای وقت داخل شدن به بازار ۱۰۱

دعای وارد شدن به دستشویی ۱۰۱

- ۱۰۱.....دعای بیرون آمدن از دستشویی
- ۱۰۲.....دعای تعزیت و رسیدن مصیبت
- ۱۰۲.....دعای زیارت قبور
- ۱۰۲.....دعای پیش از غذا
- ۱۰۳.....دعای بعد از پایان غذا
- ۱۰۳.....دعای مهمان برای میزبان
- ۱۰۳.....دعای روزه دار برای کسی که او را افطاری داده است
- ۱۰۴.....دعای وقت افطار
- ۱۰۴.....دعای وقت عیادت مریض
- ۱۰۴.....دعای عطسه کردن
- ۱۰۵.....دعای برای کسی که ازدواج نموده است
- ۱۰۵.....دعای خیر و برکت بر کالایی که انسان خریداری می کند
- ۱۰۵.....دعای دیدن ماه نو
- ۱۰۶.....دعای نگاه کردن در آینه
- ۱۰۶.....دعا به هنگام شنیدن صدای رعد و برق
- ۱۰۶.....دعا به هنگام نوشیدن آب زمزم
- ۱۰۶.....دعای ختم مجلس
- ۱۰۷.....دعای وقت همبستر شدن با همسر
- ۱۰۷.....دعای قبل از خواب
- ۱۰۷.....دعای وقت بیدار شدن از خواب
- ۱۰۸.....دعای عقیقه

- ۱۰۸.....دعای قنوت.....
- ۱۰۹.....دعای نجات از غم و اندوه.....
- ۱۱۰.....دعای بی‌قراری.....
- ۱۱۱.....دعای رفع نا‌آرامی و یا ترس در خواب.....
- ۱۱۱.....دعای طلب علم.....
- ۱۱۲.....دعا برای جلوگیری از بیماری‌های خطرناک.....
- ۱۱۲.....دعای صحت و سلامتی.....
- ۱۱۲.....دعای نجات از شرک.....
- ۱۱۳.....دعای دیدن مصیبت‌زده.....
- ۱۱۳.....دعای بعد از اذان.....
- ۱۱۳.....دعای درخواست اخلاق حسنه.....
- ۱۱۴.....دعای جنازه.....
- ۱۱۵.....دعا برای جنازه پسر نابالغ.....
- ۱۱۵.....دعای سجدهٔ تلاوت.....
- ۱۱۵.....دعای شنیدن آواز خروس و آواز الاغ.....
- ۱۱۶.....دعا برای نجات یافتن از عادات و اخلاق ناپسند.....
- ۱۱۶.....دعا برای رفع مشکلات.....
- ۱۱۶.....دعا جهت نجات یافتن از بدهکاری.....
- ۱۱۷.....دعا برای پدر و مادر.....
- ۱۱۹.....**کتابنامه**.....

مقدمه

حمد و ثنا و ستایش، خاص الله ﷻ است؛ او را سپاس می‌گوییم، از او یاری و استغفار می‌طلبیم و از بدی‌های درون و زشتی‌های نهران به او پناه می‌بریم. هر که را الله متعال هدایت کند، او را گمراه کننده‌ای نیست و هر که را گمراه کند، او را هدایتگری نیست. گواهی می‌دهم که معبودی به حق جز الله ﷻ نیست، یگانه است و شریکی ندارد، و گواهی می‌دهم که محمد ﷺ بنده و رسول اوست؛ درود و سلام فراوان بر او و آل و یاران او باد.

نقطه اوج عبادات، دعاست. دعا اسلحه و تکیه گاه انسان است؛ دعا بر آورنده نیاز بنده به پروردگار است؛ اما چه بسا که شیطان این اسلحه را بر ضد آدمی به کار می‌برد. آن هنگام که بنده به جای «یا الله مدد»، یا علی مدد یا حسین مدد و یا عبدالقادر گیلانی مدد و یا فلان ولی و فلان پیر مدد می‌گوید، و به جای «یا الله به فریادم برس»، می‌گوید: یا فلان ولی و فلان شیخ و پیر ادرکنی، آن زمان است که الله قادر و توانا ندا می‌دهد:

«من از همه شریکان بی‌نیازترم؛ هرکسی در عملی برایم شریکی قرار دهد، من آن عمل را تماماً به شریک خود واگذار می‌کنم. من از همه شرکا بی‌نیازترم».

الله عزوجل چنین دعایی را قبول نمی‌کند و آن دعا را به علی و حسین و عبد القادر گیلانی و فلان ولی و فلان پیر واگذار می‌کند.

بنده باید با ذات اقدس الهی مناجات و عرض حاجت کند و نیازهای خود را با او در میان بگذارد، زیرا او ﷻ نه امیر گذاشته و نه حاجبی و درباری؛ نه وزیر گماشته و نه وکیل و معرفی.

هر که خواهد گویا و هر چه خواهد گو بنخواه

کبر و ناز و حاجب و دربان درین درگاه نیست

هر کس در هر جا که خواهد می تواند با جناب او سخن گوید، او ﷻ به هر دل و زبانی آگاه است؛ نه مترجم می خواهد و نه واسطه و رشوه‌ای. خدا هرگز نفرموده که مقربین مرا بخوانید و یا کسی را واسطه و همراه بیاورید؛ بلکه فرموده: ایمان و تقوی و زاری خود را وسیله دانید و به وسیله اینها بجوید، نه آنکه اینها را بخوانید؛ چنانکه فرموده:

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَابْتَغُوا إِلَيْهِ الْوَسِيلَةَ﴾ [المائدة: 35]

«ای مؤمنان از الله بترسید و بسوی او وسیله بجوید»

و فرموده: «ادعوا الوسيلة»، یعنی وسیله را بجوید.

در شبانه روز، پنج مرتبه از روی جود و کرم، بندگانش را به درگاه خود می خواند تا به او تقرب جویند و با او تجدید عهد بندگی کنند. عجب پروردگار کارساز بنده نواز دانای راز بی نیازی است! فُشُكْرًا لَهُ ثُمَّ شُكْرًا لَهُ.

دعا هم باید مطابق با قرآن و سنت باشد؛ زیرا یکی از حقوق الله ﷻ بر بنده این است که او را به همان نحوی بخواند که خود او و فرستاده اش دستور داده و چنانکه او خواسته او را بندگی کند و از برنامه و قانون او تخلف نکند و به همان اسماء و صفاتی که الله ﷻ خود را معرفی کرده، او را صدا زند، نه اینکه به سلیقه ناقص خود اکتفا کند و او را به نام‌ها و اسم‌هایی

بخواند که لایق ذاتش نیست و به بهانه ارادت به انبیا و اولیا بر خلاف قانون الهی عمل نکند.

متأسفانه بسیاری از مردم را می‌بینیم که بعضی از اذکار را ورد خود ساخته و به خواندن آنها صبح و شام مبادرت می‌ورزند! در حالی که خواندن این اذکار نه از آیات قرآنی بوده و نه از احادیث نبوی؛ در هیچ حدیث و اثری نیز خواندن آنها ثابت نشده است؛ حتی در خواندن بعضی از این اذکار، مبالغه و گزافه‌گویی‌های زیادی به عمل آمده است و به منظور تشویق و ترغیب خواننده، روایات و اسناد بی‌اساس و بی‌محتوای ساخته و بافته‌عده‌ای از مردم بی‌خرد و نادان در آنها مندرج و ثبت شده است. از طرف دیگر، بعضی از چاپخانه‌ها که هدفشان چیزی جز فروش کتاب‌هایشان نیست، آن را به منتشر کرده‌اند.

اثر حاضر، حاوی آداب دعا، اوقات اجابت دعا و اسباب آن است و به این پرسش پاسخ می‌دهد که چرا دعا قبول نمی‌گردد و چرا مسلمانان بر دشمنانشان پیروز نمی‌شوند. به علاوه، دعاهایی را که بنده مسلمان از آن منع شده است، معرفی نموده و برخی از احادیث جعلی و ضعیفی را که درباره دعا بر سر زبان‌هاست، برمی‌شمارد. تمامی دعاهای جامع در این کتاب، برگرفته از آیات و احادیث می‌باشد. با امید آنکه این کار فقط برای رضا و خشنودی عَلَيْهِ السَّلَامُ و پیروی از سنت پاک پیامبر صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ باشد.

وصلی الله علی نبیه محمد وعلی آله و صحبه وسلم.

پیشگفتار

دعا و نیایش یکی از مهمترین وسایل ارتباط بندگان با الله ﷻ است و روح هر عبادتی قرب به الله ﷻ و راز و نیاز با او می‌باشد. دعا زمانی با اجابت مقرون می‌گردد که همراه با ایمان و اخلاص باشد و دعاکننده، مطیع دستورهای الله متعال گردد و از صمیم قلب به اجابتِ دعای خویش ایمان داشته باشد. دعا از هر کس و در هر کجا و در هر وقت و زمانی که باشد، به ویژه اوقاتی و احوالی که پیامبر اکرم ﷺ آن را بیان داشته‌اند، اگر الله ﷻ بخواهد، قبول می‌گردد. دعاکننده در دعای خویش هم‌رنگی تمام عیاری با همه جهان هستی دارد: ﴿كُلُّ لَهْوٍ فَلْنِتُونَ﴾ [الروم: 26] «همه او را گردن نهاده‌اند».

اگر ما کمی دقیق در مسئله دعا بنگریم، می‌بینیم که همه موجودات در حال درخواست از الله ﷻ می‌باشند: ﴿يَسْأَلُهُ مَنْ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ كُلَّ يَوْمٍ هُوَ فِي شَأْنٍ﴾ [الرحمن: 29] «هر که در آسمان‌ها و زمین است، از او درخواست می‌کند؛ هر زمان او در کاری است».

هیچ فرد مسلمانی، از اثرات روانی، اجتماعی، و تربیتی دعا بی‌خبر نمی‌باشد؛ زیرا انسان برای تقویت اراده خویش و برطرف ساختن ناراحتی‌های خود، به تکیه‌گاهی احتیاج دارد که او را یاری نماید و آن، همان ذات پاک الله ﷻ است. دعا چراغ امید را در انسان روشن می‌سازد. انسان به

وسیله دعا و تضرع، شایستگی بیشتری برای به دست آوردن فیوضات الله ﷻ حاصل می‌کند و قلب و روحش از طریق دعا پیوند نزدیکی به پروردگار پیدا می‌نماید.

چنان که ما امروز در سراسر جهان شاهد ظهور و توسعه بسیاری از روش‌های درمانی مکمل پزشکی در یک دید گُل‌نگر نسبت به جسم، ذهن، روان و روح انسان هستیم. این دیدگاه، در سال‌های اخیر، از پذیرش بالایی برخوردار گشته است. برخی از دانشمندان، با انجام مطالعات علمی، در پی یافتن شواهدی دال بر تأثیر دعا بر سلامت جسمی و روحی انسان می‌باشند. اگر چه ما مسلمانان که به قدرت و تأثیر دعا اعتقاد داریم و از ارائه این گونه شواهد بی‌نیاز هستیم، اما پرداختن به نتایج برخی از این تحقیقات، خالی از حکمت نخواهد بود.

نظر دانشمندان غرب و شرق در باره دعا

اگر چه «دعا درمانی» برای مسلمانان بسیار قابل توجه است و در آموزه‌های دینی آنان به توسل و توکل الهی بسیار تاکید شده است، اما محققان در غرب و شرق که به دوری مردم جوامع - به اصطلاح - مدرن از دعا و معنویت واقفند، به تازگی به تحقیق در این زمینه علاقه‌مند گشته و اقدام به معرفی انواع «معنویت‌درمانی» نموده‌اند.

در سال‌های اخیر مراکز تحقیقاتی مهمی در جهان تأسیس شده که دستور کار آنها بررسی ارتباط بین دعا و سلامتی، یا مذهب و سلامتی است و تا کنون، صدها مطالعه در این زمینه انجام شده که نتایج همه این بررسی‌ها بر

یک امر واحد اشاره می‌کند:

«میزان ابتلا به بیماری و مرگ در افرادِ باایمان کمتر از سایرین است؛ لذا این افراد، سلامتی جسمی، روانی و اجتماعی و همچنین، طول عمر و رضایت بیشتری از زندگی دارند».

دکتر ویکتور فرانکل، روانشناس آلمانی، می‌گوید: «این رنج و درد نیست که باعث ناراحتی و اندوه ما می‌شود؛ بلکه فقدان معنا در زندگی باعث ناراحتی ماست». وی بنیانگذار جدید ترین مکتب روان شناسی، بنام معنادرمانی یا لوگو تراپی⁽¹⁾ است.

محققین به این نتیجه رسیده‌اند که اصول مشترکی در دستورات مذهبی ادیان عمده جهان وجود دارد که از سلامتی پیروان آنها محافظت می‌کند. این اصول مشترک، ریشه در معنویت دارد. معنویت عبارت از اعتقاد به الله و یا قدرت برتر و یا هدفی والا در زندگی است. در طب معنوی تلاش می‌شود از طرق مختلفی قدرت دفاع بیمار و اعتماد به نفس او را افزایش داده و به کنار آمدن او با مشکلات و بیماری‌های مزمن کمک نمایند. یکی از این روش‌ها، دعا می‌باشد که باعث آرامش و اطمینان می‌گردد.

تحقیقات نشان می‌دهد که دعا خواندن و ذکر گفتن، فشار خون را پایین می‌آورد، ضربان قلب را آرام می‌کند و از بیماری‌های مرتبط با سامانه دفاعی بدن پیشگیری می‌کند. بیماری‌هایی همچون دیابت، بسیاری از بیماری‌های پوست و مو، برخی از بیماری‌های کلیوی و ریوی و برخی بیماری‌های عفونی، به شدت تحت تأثیر سامانه دفاعی بدن هستند و دعا درمانی از تعداد

موارد و شدت این نوع بیماری‌ها در بدن ما می‌کاهد. دعا حتی می‌تواند در جراحی‌ها، به بهبودی زودتر بیماران و کاهش مقدار آنتی بیوتیک مورد نیاز پس از عمل منجر شود. همچنین در پزشکی جدید، در تحقیقات متعدد ثابت شده است که دعا در درمان بیماری‌های اعصاب و روان و پیشگیری از آنها، که در عصر حاضر شیوع زیادی یافته است، تاثیر بسزایی دارد.

دکتر رندولف بایرد در بیمارستان عمومی شهرستان فرانسیسکو تحقیق جالبی انجام داده است. وی 393 بیمار را که در بخش مراقبت‌های قلبی بیمارستان بستری بوده‌اند در دو گروه قرار داد. یک گروه به طور مرتب توسط افرادی خاص به عنوان دعاکننده، دعا می‌شد و برای گروه دوم، هیچ گونه دعایی انجام نمی‌شد. هر دو گروه درمان‌های دارویی را به صورت مشابه دریافت می‌کردند و از نظر سن، جنس و میزان ابتلا به بیماری انسداد رگ‌های قلبی یکسان بودند. ده ماه بعد، نتایج شگفت‌انگیزی به دست آمد: بیمارانی که برایشان دعا شده بود، پنج برابر کمتر از بیماران دعا نشده به آنتی بیوتیک نیاز پیدا کرده بودند. همچنین دو و نیم برابر کمتر از بیماران دعا نشده دچار گرفتگی رگ‌های قلب شده بودند و میزان ایست قلبی نیز در آنان کمتر بود.

دکتر دتلولینک، استاد روانشناسی عصبی در دانشگاه شهر بُن آلمان و متخصص اختلالات و بی‌نظمی در خواب، معتقد است که به وسیله دعا و نیایش قبل از خواب، افراد مبتلا به کابوس‌های مستمر شبانه می‌توانند کنترل خواب خود را در دست گرفته و کابوس تلخ خود را به رؤیای شیرین مبدل کنند. به گفته دکتر لینک، خواندن منظم دعا قبل از خواب، می‌تواند از طریق

زدودن افکار پلید و ناپاک از ذهن، به رهایی افرادی که از کابوس‌های وحشتناک رنج می‌برند، کمک بزرگی بکند. به گفته این دانشمند آلمانی، شماری از بیماران مستأصل وی، با استفاده از این روش دعدرمانی، موفق شده‌اند تا سلامتی نسبی و خواب راحت خود را مجدداً بازیابند.

دکتر هوبرت بنسون نیز در کنفرانس ارزش‌های درمانی دعا اعلام کرد: «دعا خواندن مغز را به کار می‌اندازد، عوارض ایدز را کاهش می‌دهد، از فشار خون می‌کاهد و نازایی را درمان می‌کند. تکرار دعاها باعث کاهش میزان تنفس و فعالیت موجی مغز می‌شود و گاهی چنان قدرت درمانی‌ای دارد که نیاز به عمل جراحی یا درمان پرهزینه دارویی را از بین می‌برد.

یک دانشمند ژاپنی به نام دکتر ماسارو ایموتو به وسیله فیزیک کوانتومی، تحقیقات گسترده‌ای بر روی آب، انجام داده و تاثیرات خارق‌العاده نیروی اندیشه، واژگان، احساسات، دعا، و انواع صداها را بر ملکول‌های آب بررسی کرده است. طبق این کشفیات، ما نه تنها می‌توانیم بسیاری از مشکلاتمان را از طریق این نیروها - به خصوص نیروهای معنوی و الهی - برطرف کنیم، بلکه می‌توانیم بر دیگران و محیط پیرامونمان اثر گذاشته و زندگی‌مان را بهتر و شیرین‌تر کنیم.

پیر کوری، برنده جایزه نوبل، می‌گوید: «همه علوم و تحقیقات و دعا برای آن است که پروردگار رازهای ابدی‌اش را بر ما آشکار کند. خداوند رازهایی دارد و فقط زمانی از آنها پرده بر می‌دارد که انسان مشتاقانه در جستجوی گشودن آنها باشد».

الکسیس کارل، فیزیولوژیست مشهور، در این باره می‌گوید:

«دعا و نماز، قوی‌ترین نیرویی است که انسان‌ها می‌توانند ایجاد کنند؛ نیرویی است که چون قوه جاذبه زمین، وجود حقیقی دارد. از راه دعا، بشر می‌کوشد نیروی محدود خود را با متوسل شدن به منبعی نامحدود [الله] افزایش دهد. فرد در هنگام دعا، خود را به قوه محرکه پایان‌ناپذیری که تمام کائنات را به هم پیوسته است، متصل می‌کند و از او قدرت می‌گیرد. آثار دعا و نیایش در فعالیت‌های مغزی انسان، یک نوع شکفتگی و انبساط باطنی و گاه، قهرمانی و دلآوری را تحریک می‌کند.»

پژوهش‌ها نشان داده‌اند که دعا و نیایش و نیروی شفابخش حاصل از آن، موجب جلوگیری از رشد سلول‌های سرطانی، حفاظت از گلبول‌های قرمز خون، تغییر حالت شیمیایی خون و افزایش اکسیژن‌رسانی توسط خون به اندام‌ها و نیز بهبود سریع‌تر زخم‌ها و جراحات پوستی می‌گردد.

مطالعاتی که در زمینه‌ی دعادرمانی از راه دور بر روی افراد مبتلا به بیماری‌های قلبی، پُرفشاری خون، بیماری‌های ایدز و سرطان انجام گرفته نیز نشان‌دهنده تأثیر مثبت دعا در سلامتی این افراد است.

دیل کارنگی می‌گوید:

«دعا کردن چند احتیاج اصلی روانشناسی را که همه کس - اعم از مؤمن و مشرک - در آن سهیم است، برآورده می‌کند:

(الف) در موقع دعا کردن چیزهایی را که باعث زحمت و ناراحتی ما شده است، بر زبان جاری می‌سازیم. دعا کردن، عملی مانند یادداشت کردن روی کاغذ را انجام می‌دهد؛

(ب) هنگام دعا کردن، این احساس به ما دست می‌دهد که یک شریک

غم پیدا کرده‌ایم و تنها نیستیم. تمام پزشکان روانشناس تایید می‌کنند که وقتی ما گرفتار هیجان و غم‌های فشرده در سینه و تألم روحی هستیم، برای معالجه لازم است مشکلات و گرفتاری‌های خود را برای کسی بگوییم و - به اصطلاح - خود را خالی کنیم. وقتی که ما نمی‌توانیم به هیچ کس دیگر بگوییم، همیشه می‌توانیم الله قادر و توانا را محرم اسرار خود قرار دهیم؛

ج) دعا کردن انسان را وادار به کار می‌کند. تعدادی از مطالعات در دانشگاه دوک نشان داد که ترکیب مشارکت فعال در یک جامعه مذهبی و دعای مکرر اثرات فوق العاده‌ای روی فشار خون دارد. در دانشگاه کالیفرنیا 393 بیمار قلبی را به دو دسته تقسیم کردند که یک گروه را عده‌ای دیگر دعا می‌کردند و نتیجه گرفتند که گروه مورد دعا، مرگ و میر کمتر و نیاز به مداخلات پزشکی کمتری داشتند.

آری، دعا اعلام یک نیاز به موجودی بی‌نیاز، قدرتمند و بخشنده است. دعا دربردارنده حقیقت عبادت است. دعا نیاز بنده به پروردگار است و کسی که با تدبر و اندیشه، بر کلام آشکار و صریح قرآن و سنت پاک پیامبر بنگرد، متوجه می‌شود که حق دعا و فضل و فهم آن، متواتر، واضح و آشکار است و برای هر حقی، حقیقتی است؛ چنان که برای هر فضل و احسانی، اجر و پاداش بسیاری است. آری، دعا نوعی درمان شفابخش است که با متوجه کردن ذهن و قلب به سوی ذات پروردگار ﷻ انجام می‌شود.

دعا در لغت و اصطلاح

دعا در لغت به معنای «خواندن و حاجت خواستن و استمداد» است، و گاهی مطلق خواندن از آن منظور است.

دعا در اصطلاح عبارت است از: «خواستن حاجت از الله ﷻ یا صدا زدن و مدد خواستن در حل مشکلات خود از الله متعال».

واژه دعا و دیگر مشتقات آن، در قرآن کریم به چندین معنا به کار رفته است که از جمله آنهاست: خواندن، دعا کردن، خواستن از الله ﷻ، ندا دادن، صدا زدن، دعوت کردن به چیزی یا به سوی کسی، استغاثه و یاری خواستن و عبادت کردن.

فضیلت دعا

دعا کردن یکی از بهترین اعمالی است که هم الله ﷻ در قرآن کریم و هم پیامبر اکرم ﷺ در احادیث شریف تأکید بسیاری بر آن نموده‌اند. بنابراین، دعا بهترین توشه روز آخرت و بزرگ‌ترین مراد و مقصود مؤمنان و نیکوکاران به شمار می‌رود، و در عین حال، عبادت مهمی است.

فضیلت دعا از قرآن کریم

الله متعال می فرماید: ﴿وَقَالَ رَبُّكُمْ ادْعُونِي أَسْتَجِبْ لَكُمْ إِنَّ الَّذِينَ يَسْتَكْبِرُونَ عَنْ عِبَادَتِي سَيَدْخُلُونَ جَهَنَّمَ دَاخِرِينَ﴾ [المؤمن: 60]

«و پروردگارتان فرمود مرا بخوانید تا شما را اجابت کنم در حقیقت کسانی که از پرستش من کبر می ورزند به زودی خوار در دوزخ درمی آیند.»

همچنین می فرماید: ﴿وَإِذَا سَأَلَكَ عِبَادِي عَنِّي فَإِنِّي قَرِيبٌ أُجِيبُ دَعْوَةَ الدَّاعِ إِذَا دَعَانِ فَلْيَسْتَجِيبُوا لِي وَلْيُؤْمِنُوا بِي لَعَلَّهُمْ يَرْشُدُونَ﴾ [البقرة: 186]

«و هرگاه بندگان من از تو در باره من بپرسند [بگو: من نزدیکم و دعای دعاکننده را به هنگامی که مرا بخواند، اجابت می کنم؛ پس [آنان] باید فرمان مرا گردن نهند و به من ایمان آورند؛ باشد که راه یابند.»

فضیلت دعا از سنت مطهر

رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم فرمودند: «الدُّعَاءُ هُوَ الْعِبَادَةُ»^(۱)

«دعا همان عبادت است»؛

و فرمودند: «إِنَّ رَبَّكُمْ تَبَارَكَ وَتَعَالَى حَيٌّ كَرِيمٌ يَسْتَجِيبُ مِنْ عَبْدِهِ إِذَا رَفَعَ يَدَيْهِ إِلَيْهِ أَنْ يَرُدَّهُمَا صِفْرًا [خَائِبَتَيْنِ]»^(۲)

(۱) سنن امام ابوداود حدیث شماره (1481) و سنن امام ترمذی حدیث شماره

(2969) و فرمود: این حدیث حسن صحیح است و علامه آلبنی آنرا نیز صحیح

خوانده است. نگا: صحیح الجامع حدیث شماره (3401).

(۲) سنن امام ترمذی حدیث شماره (3922) و فرمود: این حدیث حسن صحیح است.

«پروردگار شما - تبارک و تعالی - دارای حیا و کرم است و از بنده خود شرم می‌کند که هرگاه دو دستش را به سوی او بلند کند، آن را خالی برگرداند»؛
 همچنین فرمودند: «لَا يَرُدُّ الْقَضَاءُ إِلَّا الدُّعَاءُ، وَلَا يَزِيدُ فِي الْعُمْرِ إِلَّا الْبِرُّ»^(۱)
 «هیچ چیز قضا و سرنوشت را باز نمی‌گرداند، مگر دعا؛ و هیچ چیز جز نیکی و بخشش و طاعت، بر عمر نمی‌افزاید».

همچنین رسول ﷺ فرمودند: «مَا عَلَى الْأَرْضِ مُسْلِمٍ يَدْعُو اللَّهَ تَعَالَى بِدَعْوَةٍ إِلَّا آتَاهُ اللَّهُ إِيَّاهَا إِمَّا أَنْ يُعَجِّلَهَا، وَإِمَّا أَنْ يَدَّخِرَهَا لَهُ أَوْ صَرَفَ عَنْهُ مِنَ السُّوءِ مِثْلَهَا، مَا لَمْ يَدْعُ بِإِثْمٍ أَوْ قَطِيعَةٍ رَحِمٍ، قَالَ رَجُلٌ مِنَ الْقَوْمِ: إِذَا نُكِّثُ، قَالَ: اللَّهُ أَكْثَرُ»^(۲)

«هیچ مسلمانی بر زمین الله تعالی را به دعایی نخواند مگر این که الله ﷻ دعای او را اجابت کند، یا زود به او دهد، یا برای روز قیامت او ذخیره کند، یا مانند آن، شر و بدی از او برگرداند، درحالی که در دعای او گناه و قطع رحمی نباشد». مردی از آنها گفت: اگر چنین است، زیاد دعا می‌کنیم. آن حضرت ﷺ فرمودند: «الله بیشتر اجابت می‌کند».

همچنان رسول اکرم ﷺ فرمودند: «لِكُلِّ نَبِيٍّ دَعْوَةٌ يَدْعُو بِهَا، فَأُرِيدُ إِنْ شَاءَ اللَّهُ أَنْ أَخْتَبِيَ دَعْوَتِي شَفَاعَةً لَأُمَّتِي يَوْمَ الْقِيَامَةِ»^(۳)
 «هر پیامبر دعای مخصوص به خود دارد که با آن دعا می‌کند و من

(۱) متفق علیه.

(۲) سنن امام ترمذی حدیث شماره (3922) و فرمود: این حدیث حسن صحیح است.

(۳) متفق علیه.

می‌خواهم دعای خود را پنهان کنم تا ان شاء الله روز قیامت شفاعتی برای امتم باشد».

شرط‌های دعا

اول: توحید و اخلاص در دعا

الله ﷻ می‌فرماید: ﴿قُلِ اللَّهُ أَعْبُدُ مُخْلِصًا لَهُ دِينِي ﴿١٤﴾ فَأَعْبُدُوا مَا شِئْتُمْ مِّنْ دُونِهِ ۗ قُلْ إِنَّ الْخَاسِرِينَ الَّذِينَ خَسِرُوا أَنفُسَهُمْ وَأَهْلِيهِمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ أَلَا ذَلِكَ هُوَ الْخُسْرَانُ الْمُبِينُ ﴿١٥﴾﴾ [الزمر: 14 و 15]

«بگو خدا را می‌پرستم در حالی که دینم را برای او بی‌آلایش می‌گردانم. پس هر چه را غیر از او می‌خواهید بپرستید [ولی به آنان] بگو زیانکاران در حقیقت کسانی‌اند که به خود و کسانشان در روز قیامت زیان رسانده‌اند. آری، این همان خُسرانِ آشکار است»؛

همچنین می‌فرماید: ﴿لَهُ دَعْوَةُ الْحَقِّ وَالَّذِينَ يَدْعُونَ مِن دُونِهِ لَا يَسْتَجِيبُونَ لَهُمْ بِشَيْءٍ إِلَّا كَبْسِطٍ كَفَّيْهِ إِلَى الْمَاءِ لِيَبْلُغَ فَاهُ وَمَا هُوَ بِبَلِغِهِ ۗ وَمَا دُعَاءُ الْكَافِرِينَ إِلَّا فِي ضَلَالٍ ﴿١٤﴾﴾ [الرعد: 14]

«دعوت حق برای اوست و کسانی که [مشرکان] جز او می‌خوانند، هیچ جوابی به آنان نمی‌دهند؛ مگر مانند کسی که دو دستش را به سوی آب بگشاید تا [آب] به دهانش برسد در حالی که [آب] به [دهان] او نخواهد رسید و دعای کافران جز بر هدر نباشد».

دوم: خوردن و آشامیدن و پوشیدن، از مال حلال باشد

«ذَكَرَ النَّبِيُّ ﷺ الرَّجُلَ يُطِيلُ السَّفَرَ، أَشَعَتْ أَغْبَرَ، يَمُدُّ يَدَيْهِ إِلَى السَّمَاءِ، يَارَبِّ، يَارَبِّ، وَمَطْعَمُهُ حَرَامٌ، وَمَشْرَبُهُ حَرَامٌ، وَمَلْبَسُهُ حَرَامٌ، وَغُذِيَ بِالْحَرَامِ، فَأَنَّى يُسْتَجَابَ لِدَعَاكَ؟»^(۱)

«رسول اکرم ﷺ از مردی یاد کردند که سفر خود را طولانی می‌کند و با مویی پریشان و رویی گردآلود دو دستش را به سوی آسمان بلند کرده، می‌گوید: «پروردگارا، پروردگارا» در حالی که غذایش حرام، آبش حرام، لباسش حرام و تغذیه شده به حرام است. پس چگونه الله دعای او را اجابت کند؟ [الله دعای چنین بندگان را اجابت نمی‌کند]

آداب دعا

1- دعا باید با حمد و سپاس و ستایش الله ﷻ و درود بر پیامبر اکرم ﷺ

شروع و با همین عبارتها به پایان برسد.

پیامبر اکرم ﷺ به کسی که قبل از درود فرستادن بر ایشان، در دعا کردن عجله فرمود: «عَجَلَتْ أَيْهَا الْمُصَلِّي، إِذَا صَلَّيْتَ فَقَعَدْتَ فَاحْمَدِ اللَّهَ بِمَا هُوَ أَهْلُهُ وَصَلِّ عَلَيَّ، ثُمَّ ادْعُهُ».

«ای نمازگزار، عجله کردی. هرگاه نماز خواندی و نشست، الله را به آن

چه سزاوار است، ستایش کن و بر من درود بفرست؛ سپس به درگاه الله دعا

(۱) صحیح امام مسلم حدیث شماره (1015).

کن».

و به کسی که الله ﷻ را ستایش نمود و بر ایشان درود فرستاد، فرمود: «أَيُّهَا الْمُصَلِّي اذْعُ حُجْبًا»^(۱).

«ای نمازگزار، دعا کن که دعایت اجابت می شود».

و در روایتی: «كُلُّ دُعَاءٍ مَحْجُوبٍ عَنِ السَّمَاءِ حَتَّى يُصَلِّيَ عَلَى مُحَمَّدٍ، وَعَلَى آلِ مُحَمَّدٍ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ»^(۲)

«هر دعایی از بالا رفتن به سوی آسمان منع می شود، تا آنکه بر محمد ﷺ و اهل بیت ایشان درود فرستاده نشود؛

2- در دعا و خواهش از الله متعال، عزم و اراده کند و یقین داشته باشد که الله ﷻ دعایش را می پذیرد.

رسول اکرم ﷺ فرمودند: «إِذَا دَعَا أَحَدُكُمْ فَلْيَعِزِّمِ الْمَسْأَلَةَ، وَلَا يَقُولَنَّ: اللَّهُمَّ إِنْ شِئْتَ فَأَعْطِنِي، فَإِنَّهُ لَا مُسْتَكْرَهَ لَهُ»^(۳)

«هرگاه یکی از شما دعا کرد، در دعا کردن عزم و اراده کند و نباید بگوید: اله، اگر خواستی به من بده؛ زیرا کسی نمی تواند الله ﷻ را به انجام دادن کاری مجبور کند»؛

3- در اجابت دعا عجله نکند. پیامبر اکرم ﷺ فرمودند: «يستجابُ

(۱) سنن امام ترمذی حدیث شماره (3476) و فرمود: این حدیث حسن است.

(۲) شعب الایمان از امام بیهقی حدیث شماره (1474) و صحیح الجامع از علامه آلبنی حدیث شماره (4399).

(۳) متفق علیه.

لَا حَدِيكُم مَّا لَمْ يَعَجَلْ، يَقُولُ: دَعَوْتُ فَلَمْ يُسْتَجَبْ لِي»^(۱)

«دعای یکی از شما قبول می‌شود تا وقتی که عجله نکند و نگوید: دعا کردم ولی مستجاب نشد»؛

4- در دعا، سجع (سخن با قافیه) نگوید یعنی با تکلف دعا نکند و صدای خود را بلند نکند. در تفسیر تعدی و تجاوز در دعا، در این آیه سجع گفته شده است: ﴿ادْعُوا رَبَّكُمْ تَضَرُّعًا وَخُفْيَةً إِنَّهُ لَا يُحِبُّ الْمُعْتَدِينَ﴾ [الأعراف: 55]

«پروردگار خود را به زاری و نهانی بخوانید، که او از حدگذرندگان را دوست نمی‌دارد».

ابن عباس رضی الله عنهما به عکرمه رضی الله عنه فرمود: «... فَأَنْظِرِ السَّجْعَ مِنَ الدُّعَاءِ فَاجْتَنِبْهُ، فَإِنِّي عَهَدْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ وَأَصْحَابَهُ لَا يَفْعَلُونَ إِلَّا ذَلِكَ»^(۲)

«بنگر و از سجع در دعا دوری کن؛ زیرا عهد من با رسول الله ﷺ و اصحاب او چنین بود که از سجع دوری می‌کردند»؛

5- در حال دعا رو به قبله بودن همراه با بلند کردن دو دست، و وضو داشتن به خصوص در دعای طلب باران:

«دَعَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ وَأَسْتَسْقَى، ثُمَّ اسْتَقْبَلَ الْقِبْلَةَ وَقَلَبَ رِدَاءَهُ»^(۳)

(۱) متفق علیه.

(۲) صحیح امام بخاری حدیث شماره (6337).

(۳) متفق علیه.

«رسول الله ﷺ برای طلب باران دعا کرده، رو به قبله ایستادند و عبای خود را زیرو رو (معکوس) بر تن کردند»،

وقد ثَبَّتَ كَذَلِكَ دَعَاؤُهُ ﷺ فِي الْاِسْتِسْقَاءِ فِي خُطْبَةِ الْجُمُعَةِ غَيْرِ مُسْتَقْبِلِ الْقِبْلَةِ^(۱)

«در روایتی ثابت است که در دعای طلب باران در خطبه جمعه، رو به قبله نایستادند».

و رسول الله ﷺ در حال دعا دو دوست خود را بلند کردند تا آن جا که عده‌ای از صحابه مانند ابوموسی و انس رضی الله عنهما سفیدی زیر بغل حضرت را مشاهده نمودند^(۲)؛

6- خشوع و حضور دل در دعا همراه با صدای کوتاه. الله تعالی می‌فرماید:

﴿إِنَّهُمْ كَانُوا يُسْرِعُونَ فِي الْخَيْرَاتِ وَيَدْعُونَنَا رَغَبًا وَرَهَبًا وَكَانُوا لَنَا خَلِيعِينَ﴾
[الأنبياء: 90]

«زیرا آنها در کارهای خیر عجله می‌کردند و در حال بیم و امید، ما را می‌خواندند و همیشه به درگاه ما متواضع و فروتن بودند».

و فرمود: ﴿ادْعُوا رَبَّكُمْ تَضَرُّعًا وَخُفْيَةً إِنَّهُ لَا يُحِبُّ الْمُعْتَدِينَ﴾
[الأعراف: 55]

«پروردگار خود را با تضرع و زاری بخوانید که الله هرگز ستمکاران و تجاوزکنندگان را دوست ندارد».

(۱) صحیح امام بخاری حدیث شماره (1014).

(۲) متفق علیه.

و رسول الله ﷺ فرمودند: «إِنَّكُمْ لَيْسَ تَدْعُونَ أَصَمَّ وَلَا غَائِبًا، إِنَّكُمْ تَدْعُونَهُ سَمِيعًا قَرِيبًا وَهُوَ مَعَكُمْ»^(۱)

«شما کر و غایب را نمیخوانید، بلکه شنونده‌ای نزدیک را می‌خوانید که با شماست».

7- اینکه در دعا کردن همچنان التماس و زاری نماید؛

عایشه رضی الله عنها گوید: «حَتَّى إِذَا كَانَ ذَاتَ يَوْمٍ، أَوْ ذَاتَ لَيْلَةٍ، دَعَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ، ثُمَّ دَعَا، ثُمَّ دَعَا...»^(۲)

«شب‌ی یا روزی بود و رسول الله ﷺ پروردگار را خواند سپس او را خواند، سپس [باز هم] او را خواند»؛

8- در دعا کردن با نام‌های الله جَلَّ جَلَالُهُ به او توسل جوید.

الله جَلَّ جَلَالُهُ می‌فرماید: «وَلِلَّهِ الْأَسْمَاءُ الْحُسْنَىٰ فَادْعُوهُ بِهَا وَذَرُوا الَّذِينَ يُلْحِدُونَ فِي أَسْمَائِهِ سَيُجْزَوْنَ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ» [الأعراف: 180]

«و الله دارای زیباترین نام‌هاست، او را با آن بخوانید، و آنان را که در نام‌های او به تحریف دست می‌زنند، واگذارید که به زودی به کردار بدشان مجازات خواهند شد».

در حدیث شریف آمده: «دَخَلَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْمَسْجِدَ فَإِذَا هُوَ بِرَجُلٍ قَدْ قَضَى صَلَاتَهُ وَهُوَ يَتَشَهَّدُ وَهُوَ يَقُولُ اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ يَا اللَّهُ

(۱) متفق عليه.

(۲) متفق عليه.

الْأَحَدُ الصَّمَدُ الَّذِي لَمْ يَلِدْ وَلَمْ يُولَدْ وَلَمْ يَكُنْ لَهُ كُفُوًا أَحَدٌ أَنْ تَغْفِرَ لِي ذُنُوبِي
إِنَّكَ أَنْتَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ. قَالَ فَقَالَ: قَدْ غُفِرَ لَهُ قَدْ غُفِرَ لَهُ»^(۱)

«روزی رسول اکرم ﷺ وارد مسجد شدند که مردی نماز خوانده و در تشهد آخر نشسته و می گفت: پروردگارا، من از تو می خواهم؛ ای الله یگانه بی نیاز که کسی را نزاده و زاده نشده و هیچ کس او را همتا نیست، اینکه گناهانم را ببخشایی؛ چرا که تو بخشنده مهربان هستی. آن حضرت ﷺ فرمودند: "بی گمان بخشیده شد، بخشیده شد"»

9- به اعمال نیک و صالح خود به الله توسل جوید.

در حدیث صحیح از رسول الله ﷺ آمده است: «قِصَّةُ ثَلَاثَةِ رَهْطٍ، مِمَّنْ كَانُوا قَبْلَنَا، آوَاهُمُ الْمَبِيتُ إِلَى غَارٍ فَسَدَّتْ عَلَيْهِمُ الْغَارُ صَخْرَةً مِنَ الْجَبَلِ؛ فِدَعَا الْأَوَّلُ مَتَوَسِّلًا بِمَزِيدٍ بَرَّهَ بِأَبُوَيْهَ، وَالثَّانِي بَعَفْتَهُ عَنِ الرَّزِيِّ مَعَ عَظِيمِ الدَّاعِي إِلَيْهِ، وَالثَّلَاثُ بِحِفْظِهِ الْأَمَانَةَ وَرَدَّهَا تَامَةً مَثْمَرَةً لِصَاحِبِهَا، فَانْفَرَجَ فِي دَعْوَةٍ كُلِّ وَاحِدٍ مِنْهُمْ شَيْءٌ مِنْهَا، فَلَمَّا انْفَرَجَتْ كُلُّهَا خَرَجُوا يَمْسُونَ»^(۲)

«سه نفر از مردم پیش از اسلام، به غاری پناه بردند. سنگی راه ورودی غار را بست. آن‌ها به الله ﷻ متوسل شدند، اولین نفر به فرمانبرداری و طاعت پدر و مادر، دومی به پاکی و عفت خود از زناکاری با وجود سبب آن و نفر سوم به امانتداری و برگرداندن تمام امانت‌ها و سود آن. با دعای هر کدام از آنها،

(۱) سنن امام ابو داود حدیث شماره (987).

(۲) مختصری است از معنای حدیث متفق علیه: صحیح امام بخاری حدیث شماره (2215) و صحیح امام مسلم حدیث شماره (2743).

اندکی از راه ورود باز می‌شد. با دعای آخری، یعنی سومین نفر، راه کاملاً باز شد و از غار بیرون آمدند و رفتند؛

10- در دعا کردن، به دعاهای کامل و جامع روی آورد و بر آنها درنگ و تأمل کند.

در حدیث آمده است: «كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يَسْتَحِبُّ الْجَوَامِعَ مِنَ الدُّعَاءِ، وَيَدْعُ مَا سِوَى ذَلِكَ»^(۱)

«رسول الله ﷺ دعایی را مستحب می‌دانست که کامل و جامع بود (شامل دنیا و آخرت و دعایی با عبارت کوتاه و معنای بسیار) و آن حضرت دعاهای غیر این را ترک می‌کرد»؛

11- دعاها را باید سه بار تکرار نماید، چنانکه امام بخاری رَحِمَهُ اللهُ از عبدالله ابن مسعود رَضِيَ اللهُ عَنْهُ روایت نموده که در یکی از روزها وقتی پیامبر اکرم ﷺ در کنار کعبه به سجده رفتند، عقبه بن ابی معیط، شکمبه شتر را میان پشت و دو شانۀ آن حضرت ﷺ نهاد تا آنکه فاطمه رَضِيَ اللهُ عَنْهَا آمد و آن را از پشت مبارکشان دور انداخت. سپس ایشان سر خویش را بلند نموده فرمودند: «اللَّهُمَّ عَلَيكَ بِقُرَيْشٍ» «خدایا، خودت به حساب قریش برس» و سه بار این دعا را تکرار فرمودند. ایشان دعا را سه بار تکرار می‌نمودند»^(۲)؛

12- گریه و ناله و زاری به الله ﷻ:

(۱) سنن امام ابو داود حدیث شماره (1482). و صحیح ابن حبان حدیث شماره (2412).

(۲) متفق علیه.

عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو بْنِ الْعَاصِ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ تَلَا قَوْلَ
 اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ فِي إِبْرَاهِيمَ ﴿رَبِّ إِنَّهُنَّ أَضْلُنَّ كَثِيرًا مِنَ النَّاسِ فَمَنْ تَبِعْنِي فَإِنَّهُ
 مِنِّي﴾ الْآيَةَ. وَقَالَ عِيسَى عَلَيْهِ السَّلَامُ ﴿إِنْ تُعَذِّبُهُمْ فَإِنَّهُمْ عَبَادُكَ وَإِنْ تَغْفِرْ
 لَهُمْ فَإِنَّكَ أَنْتَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ﴾ فَرَفَعَ يَدَيْهِ وَقَالَ «اللَّهُمَّ أُمَّتِي، أُمَّتِي». وَبَكَى
 فَقَالَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ يَا جِبْرِيلُ أَذْهَبْ إِلَى مُحَمَّدٍ وَرَبُّكَ أَعْلَمُ مَا يُبْكِيكَ
 فَاتَاهُ جِبْرِيلُ عَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ فَسَأَلَهُ فَأَخْبَرَهُ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ
 وَسَلَّمَ بِمَا قَالَ. وَهُوَ أَعْلَمُ. فَقَالَ اللَّهُ يَا جِبْرِيلُ أَذْهَبْ إِلَى مُحَمَّدٍ فَقُلْ إِنَّا سُرَّضِيكَ
 فِي أُمَّتِكَ وَلَا نَسُوؤُكَ^(۱).

«از عبدالله بن عمرو بن عاص رضی اللہ عنہ روایت است که وقتی پیامبر اکرم صلی اللہ علیہ و آلہ و سلم فرموده الله عز و جل را در مورد ابراهیم علیه السلام «پروردگارا، این بت‌ها، بسیاری از مردم را گمراه ساخته‌اند؛ پس هر که از من پیروی کند، او از من است» تلاوت نمود و [همچنین] عیسی علیه السلام «اگر عذابشان کنی آنان بندگان تو اند و اگر بر ایشان ببخشایی تو خود توانا و حکیمی» تلاوت نمودند دو دستشان را بلند نموده فرمودند: «خدایا، امتم، امتم» و گریه نمودند. الله متعال فرمود: ای جبرئیل، نزد محمد برو و پروردگارت آگاه‌تر است و از او بپرس چه چیز تو را به گریه آورد؟ جبرئیل علیه السلام نزد آن حضرت صلی اللہ علیہ و آلہ و سلم آمد و ایشان سبب گریه را به جبرئیل بازگو نمود در حالی که الله عز و جل داناتر است. سپس الله متعال فرمود: ای جبرئیل، برو و به محمد بگو: ما تو را در مورد امتت راضی می‌سازیم و تو را غمگین نخواهیم کرد»؛

(۱) صحیح امام مسلم حدیث شماره (520).

13- دعا در همه احوال و اوضاع:

پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله می فرماید: «مَنْ سَرَّهُ أَنْ يَسْتَجِيبَ اللَّهُ لَهُ عِنْدَ الشَّدَائِدِ وَالْكَرْبِ فَلْيُكْثِرِ الدُّعَاءَ فِي الرَّخَاءِ»^(۱)

«آن کس که شادمان می شود از اینکه الله عزوجل دعایش را در وقت سختی و شدت و رنج قبول کند، پس باید در وقت آسایش دعای زیاد بکند»؛

14- بد دعا نکردن برای اهل و اولاد و اموال:

پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله می فرماید: «لَا تَدْعُوا عَلَى أَنْفُسِكُمْ وَلَا تَدْعُوا عَلَى أَوْلَادِكُمْ وَلَا تَدْعُوا عَلَى أَمْوَالِكُمْ لَا تُؤَافِقُوا مِنَ اللَّهِ سَاعَةً يُسْأَلُ فِيهَا عَطَاءٌ فَيَسْتَجِيبُ لَكُمْ»^(۲)

«برای خودتان و بر اولاد و اموال خود دعای بد نکنید تا با ساعتی مصادف نشود که الله تعالی در آن ساعت چون از عطایی درخواست شود، برای شما اجابت کند»؛

15- به جز الله عزوجل از کسی دیگر چیزی نطلبید:

پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله به ابن عباس رضی الله عنهما چنین توصیه نمودند: «يَا عَلَّامُ إِلَهِي أَعْلَمُكَ كَلِمَاتٍ، أَحْفَظِ اللَّهُ يَحْفَظْكَ، أَحْفَظِ اللَّهُ تَحْدِهُ تُجَاهَكَ، إِذَا سَأَلْتَ فَاسْأَلِ

(۱) سنن امام ترمذی حدیث شماره (3382) و حاکم رحمه الله این حدیث را صحیح خوانده است و ذهبی رحمته الله با او موافق است. نگا: صحیح الجامع از علامه آلبنی حدیث شماره (6166).

(۲) صحیح امام مسلم حدیث شماره (7705).

اللَّهِ، وَإِذَا اسْتَعْنَتْ فَاسْتَعِنِ بِاللَّهِ، وَاعْلَمْ أَنَّ الْأُمَّةَ لَوِ اجْتَمَعَتْ عَلَىٰ أَنْ يَنْفَعُوكَ بِشَيْءٍ لَمْ يَنْفَعُوكَ إِلَّا بِشَيْءٍ قَدْ كَتَبَهُ اللَّهُ لَكَ، وَلَوْ اجْتَمَعُوا عَلَىٰ أَنْ يَضُرُّوكَ بِشَيْءٍ لَمْ يَضُرُّوكَ إِلَّا بِشَيْءٍ قَدْ كَتَبَهُ اللَّهُ عَلَيْكَ، رُفِعَتِ الْأَقْلَامُ وَجَفَّتِ الصُّحُفُ»^(۱)

«ای پسر، چند سخن ارجمند به تو یاد می‌دهم: الله را حفظ کن تا تو را حفظ کند؛ به یاد الله باش که او را در برابرت بیایی؛ اگر چیزی می‌خواهی، از الله بخواه؛ اگر یاری می‌جویی، از الله بجو؛ و بدان که اگر تمام مردم جمع شوند تا به تو نفعی برسانند، نفع رسانده نمی‌توانند مگر چیزی را که الله برایت نوشته است و اگر همه جمع شوند تا به تو ضرری برسانند، ضرری نمی‌توانند رسانند، مگر آنچه را که الله برایت نوشته و مقدر کرده است؛ قلم‌ها برداشته شده و صحیفه‌ها خشک گردیده است»؛

16- به گناهان خود اعتراف کند و از الله سُبْحَانَهُ آمرزش بخواهد:

از شداد بن اوس رضی الله عنه روایت است که پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله فرمودند: «سَيِّدُ الْإِسْتِغْفَارِ أَنْ تَقُولَ اللَّهُمَّ أَنْتَ رَبِّي لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ خَلَقْتَنِي وَأَنَا عَبْدُكَ وَأَنَا عَلَىٰ عَهْدِكَ وَوَعْدِكَ مَا اسْتَطَعْتُ أَعُوذُ بِكَ مِنْ شَرِّ مَا صَنَعْتُ أَبُوءُ لَكَ بِنِعْمَتِكَ عَلَيَّ وَأَبُوءُ بِذَنْبِي اغْفِرْ لِي فَإِنَّهُ لَا يَغْفِرُ الذُّنُوبَ إِلَّا أَنْتَ قَالَ، وَمَنْ قَالَهَا مِنَ النَّهَارِ مُوقِنًا بِهَا فَمَاتَ مِنْ يَوْمِهِ قَبْلَ أَنْ يُمَسِيَ فَهُوَ مِنْ أَهْلِ الْجَنَّةِ، وَمَنْ قَالَهَا مِنَ اللَّيْلِ وَهُوَ مُوقِنٌ بِهَا فَمَاتَ قَبْلَ أَنْ يُصْبِحَ فَهُوَ مِنْ أَهْلِ الْجَنَّةِ»^(۲).

«بهترین استغفار این است که بگویند: پروردگارا، تو خدای منی؛ معبود

(۱) سنن ترمذی حدیث شماره (2516) و فرمود: این حدیث صحیح حسن است.

(۲) صحیح امام بخاری حدیث شماره (6306).

بر حقی جز تو نیست؛ مرا آفریدی و من بنده تو هستم و بر عهد و پیمان تو به قدر توان ایستاده‌ام؛ از شر و زشتی آنچه انجام داده‌ام بتو پناه می‌برم؛ به نعمت بر خویش و هم بر گناهانم اعتراف می‌کنم، پس مرا بیامرز؛ زیرا گناهان را جز تو کسی نمی‌آمرزد. آنکه در روز آن را بگوید، در حالی که به آن یقین دارد و در همان روز پیش از آنکه شب شود بمیرد، از اهل بهشت است؛ و آنکه در شب آن را بگوید در حالی که به آن یقین دارد و پیش از آنکه صبح کند، بمیرد، از اهل بهشت است»؛

17- توبه کند و حقوق مردم را به ایشان برگرداند و از کسانی که در حقشان ظلم و تجاوز کرده، بخشش بخواهد، تا دعایش را الله متعال قبول کند. پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله در مورد مردی که دو دست خود را به طرف آسمان بلند کرده و یا رب یا رب می‌گوید، فرمودند: «در حالی که طعام او از حرام، و لباس او از حرام، و با حرام تغذیه شده، چگونه دعایش مستجاب گردد؟»^(۱)؛

18- بنده مسلمان باید اوقات و احوالی را که در آن دعا مستجاب می‌گردد، غنیمت بشمارد و از الله قادر و توانا جل جلاله با اظهار عجز و بیچارگی و مراعات آداب دعا، آنچه را می‌خواهد طلب نماید.

ساعات و احوالی که دعا در آنها قبول می‌گردد

1- دعا در شب قدر:

(۱) صحیح امام مسلم حدیث شماره (1015).

الله عزوجل می فرماید: ﴿لَيْلَةُ الْقَدْرِ خَيْرٌ مِنْ أَلْفِ شَهْرٍ﴾ [القدر: 3]
 «شب قدر بهتر از هزار ماه است».

رسول الله ﷺ در پاسخ به سؤال عایشه رضی الله عنها که پرسید: در شب قدر چه بگوید، فرمود: «قولي: اللَّهُمَّ إِنَّكَ عَفُوٌّ مُحِبُّ الْعَفْوِ فَاعْفُ عَنِّي»^(۱)
 «بگو بار الها، تو بخشایش را دوست داری، پس مرا ببخشای و بیامرز»؛

2- دعا در نیمه شب و به دنبال نمازهای فرض:

رسول اکرم ﷺ فرمودند: «يُنزَلُ رَبُّنَا تَبَارَكَ وَتَعَالَى كُلَّ لَيْلَةٍ إِلَى السَّمَاءِ الدُّنْيَا، حِينَ يَبْقَى ثُلُثُ اللَّيْلِ الْآخِرِ، يَقُولُ: مَنْ يَدْعُونِي فَأَسْتَجِيبَ لَهُ، مَنْ يَسْأَلُنِي فَأُعْطِيَهُ، مَنْ يَسْتَغْفِرُنِي فَأَغْفِرَ لَهُ»^(۲)

«الله تبارک و تعالی هر شب هنگامی که یک سوم از شب باقی می ماند، به آسمان دنیا فرود می آید و می فرماید: چه کسی مرا می خواند تا او را اجابت کنم و چه کسی از من چیزی می خواهد تا به او عطا نمایم و چه کسی مرا استغفار می کند تا گناهان او را ببخشایم؟».

از پیامبر اکرم ﷺ پرسیده شد: «أَيُّ الدُّعَاءِ أَسْمَعُ؟ قَالَ: جَوْفَ اللَّيْلِ الْآخِرِ، وَدُبْرَ الصَّلَوَاتِ الْمَكْتُوباتِ»^(۳)

«کدام دعا بیشتر از همه قابل شنیدن و اجابت است؟ فرمودند: در میان و

(۱) مسند امام احمد و سنن امام ابن ماجه، با تصحیح علامه آل بانی در مشکاة، حدیث شماره (2091).

(۲) متفق علیه.

(۳) سنن امام ترمذی حدیث شماره (3499) و فرمود: این حدیث حسن است.

آخر شب و به دنبال نمازهای واجب؛

3- دعا در بین اذان و اقامه:

رسول الله ﷺ فرمودند: «لَا يُرَدُّ الدُّعَاءُ بَيْنَ الْأَذَانِ وَالْإِقَامَةِ»^(۱)
«دعای بین اذان و اقامه رد نمی شود»؛

4- دعا در وقت اذان برای نمازهای واجب و در وقت جهاد و رویارویی

با دشمن:

از سهل بن سعد رضی الله عنه روایت است که پیامبر اکرم ﷺ فرمودند: «ثِنْتَانِ لَا تُرَدَّانِ أَوْ قَلَّمَا تُرَدَّانِ: الدُّعَاءُ عِنْدَ النَّدَاءِ وَعِنْدَ الْبَأْسِ حِينَ يُلْحِمُ بَعْضُهُمْ بَعْضًا»^(۲)

«دو دعا رد نمی شوند، یا فرمود: کمتر رد می شوند: دعا در وقت اذان و در وقت جنگ (جهاد)، هنگامی که برخی با برخی دیگر درگیر می شوند»؛

5- ساعت اجابت دعا در روز جمعه:

پیامبر ﷺ فرمودند: «فِيهِ يَوْمَ الْجُمُعَةِ سَاعَةٌ لَا يُؤَافِقُهَا عَبْدٌ مُسْلِمٌ وَهُوَ قَائِمٌ يُصَلِّي يَسْأَلُ اللَّهَ تَعَالَى شَيْئًا إِلَّا أَعْطَاهُ إِيَّاهُ»^(۳)

(۱) سنن ابوداود شماره (521) و ارواء الغلیل شماره (241).

(۲) سنن امام ابوداود حدیث شماره (2542).

(۳) متفق علیه.

«در روز جمعه لحظه‌ای است که اگر بنده مسلمان در آن لحظه دعا کند و از الله تعالی چیزی طلب نماید، الله حتماً دعای او را اجابت می‌کند».

در روایت دیگر آمده که رسول الله ﷺ فرمودند: «هِيَ بَيْنَ أَنْ يَجْلِسَ الْإِمَامُ إِلَى أَنْ يَقْضِيَ الصَّلَاةَ»^(۱)

«آن لحظه، زمانی است بین نشستن امام بر منبر تا تمام شدن نماز».

در مورد اینکه لحظه اجابت دعا در روز جمعه دقیقاً چه زمانی است، علامه ابن قیم رحمته الله معتقد است ساعت اجابت دعا در روز جمعه، ترجیحاً آخرین ساعت عصر است، آن هم پس از ذکر یازده قول در تعیین آن ساعت و لحظه. به طور کلی دو قول بر دیگر اقوال ترجیح داده شده که احادیث صحیح بر آن دلالت می‌کند:

اول: هنگام نشستن برای خطبه تا تمام شدن نماز جمعه و دلیل آن در صحیح مسلم است که قبلاً ذکر شد؛

دوم: اینکه آخرین ساعت از عصر روز جمعه است و بیشتر احادیث بر این قول دلالت دارد. سپس دلیل آن را چنین ذکر کرده است: روایت امام احمد در مسند که رسول الله ﷺ فرمودند: «إِنَّ فِي الْجُمُعَةِ سَاعَةً لَا يُوَافِقُهَا عَبْدٌ مُسْلِمٌ يَسْأَلُ اللَّهَ فِيهَا خَيْرًا إِلَّا أَعْطَاهُ إِيَّاهُ، وَهِيَ بَعْدَ الْعَصْرِ»^(۲)

«در روز جمعه، ساعتی است که هر بنده مسلمان که الله را بخواند، حتماً او را اجابت می‌کند و آن ساعت، پس از عصر می‌باشد».

(۱) صحیح امام مسلم حدیث شماره (2012).

(۲) مسند امام احمد حدیث شماره (7674).

آنچه امام ابوداود، امام ترمذی و امام نسایی از رسول الله ﷺ روایت کرده‌اند که فرمودند: «يَوْمَ الْجُمُعَةِ ثِنْتَا عَشْرَةَ يَرِيدُ سَاعَةً لَا يُوجَدُ مُسْلِمٌ يَسْأَلُ اللَّهَ شَيْئًا إِلَّا آتَاهُ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ فَالْتَمِسُوهَا آخِرَ سَاعَةٍ بَعْدَ الْعَصْرِ»^(۱)

«روز جمعه، دوازده ساعت است. هر مسلمانی از الله چیزی بخواهد، الله حتماً به او می‌دهد؛ پس آن را در آخرین ساعت پس از عصر التماس و طلب نمایید.»

سپس این قیّم ﷺ در پایان چنین فرمود: «از دیدگاه من، وقت نماز نیز امید اجابت دعا می‌رود؛ پس هر دو ساعت، زمان اجابت است، گرچه ساعت پایانی عصر مخصوص اجابت می‌باشد. و همه راویان بر این احادیث متفقند و رسول الله ﷺ امت خود را در این دو ساعت برای دعای توأم با زاری و تضرع به سوی الله ﷻ ترغیب کرده است»^(۲)؛

6- دعا در ساعتی از شب:

پیامبر اکرم ﷺ فرموده‌اند: «إِنَّ فِي اللَّيْلِ لَسَاعَةً لَا يُوَافِقُهَا رَجُلٌ مُسْلِمٌ يَسْأَلُ اللَّهَ خَيْرًا مِنْ أَمْرِ الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ إِلَّا أَعْطَاهُ إِيَّاهُ وَذَلِكَ كُلُّ لَيْلَةٍ»^(۳)

«همانا در شب لحظه و ساعتی است که هرگاه مرد مسلمان آن را دریابد و خیری از کار دنیا و آخرت را از الله ﷻ طلبد، آن را به وی می‌دهد و آن در هر شب می‌باشد»؛

(۱) سنن امام ابو داود حدیث شماره (1050).

(۲) نگا: زاد المعاد: 1/131.

(۳) صحیح امام مسلم حدیث شماره (1806).

7- در وقت نوشیدن آب زمزم:

از پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله روایت شده که فرمودند: «مَاءُ زَمْزَمَ، لِمَا شُرِبَ لَهُ»^(۱)
 «آب زمزم به هر نیت و قصدی که نوشیده شود سودمند است»؛

8- هنگام خواندن این دعا بعد از تکبیره احرام در نماز: [اللَّهُ أَكْبَرُ كَبِيرًا
 وَالْحَمْدُ لِلَّهِ كَثِيرًا وَسُبْحَانَ اللَّهِ بُكْرَةً وَأَصِيلًا]

عَنِ ابْنِ عُمَرَ قَالَ بَيْنَمَا نَحْنُ نُصَلِّي مَعَ رَسُولِ اللَّهِ -صلى الله عليه وسلم- إِذْ
 قَالَ رَجُلٌ مِنَ الْقَوْمِ اللَّهُ أَكْبَرُ كَبِيرًا وَالْحَمْدُ لِلَّهِ كَثِيرًا وَسُبْحَانَ اللَّهِ بُكْرَةً
 وَأَصِيلًا. فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ -صلى الله عليه وسلم- «مَنْ أَلْقَى كَلِمَةً كَذَا وَكَذَا».
 قَالَ رَجُلٌ مِنَ الْقَوْمِ أَنَا يَا رَسُولَ اللَّهِ. قَالَ «عَجِبْتُ لَهَا فَبَحَثَ لَهَا أَبْوَابُ السَّمَاءِ».
 قَالَ ابْنُ عُمَرَ فَمَا تَرَكْتُهُنَّ مِنْذُ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ -صلى الله عليه وسلم- يَقُولُ
 ذَلِكَ^(۲)

«از عبدالله ابن عمر رضی الله عنهما روایت است که فرمود: در زمانی که ما با پیامبر
 اکرم صلی الله علیه و آله نماز می خواندیم، مردی از حاضرین گفت: «اللَّهُ أَكْبَرُ كَبِيرًا وَالْحَمْدُ
 لِلَّهِ كَثِيرًا وَسُبْحَانَ اللَّهِ بُكْرَةً وَأَصِيلًا»، «الله تبارک و تعالی برترین و
 بزرگترین است و همه ستایش ها به کثرت مخصوص اوست و من صبح و

(۱) سنن امام ابن ماجه و مسند امام احمد و مستدرک حاکم و با تصحیح علامه آلبنانی در

سلسله احادیث صحیحہ حدیث شماره (883).

(۲) صحیح امام مسلم حدیث شماره (1386).

شام او را تسبیح می‌گویم». رسول اکرم ﷺ فرمودند: گوینده این سخن کیست؟ مردی از حاضرین گفت: من هستم، یا رسول الله. فرمودند: تعجب نمودم از این کلمه؛ چون دروازه‌های آسمان به روی آن باز گردید. ابن عمر رضی الله عنهما فرمود: پس از آنکه سخن پیامبر اکرم ﷺ در مورد این کلمه را شنیدم، هرگز آن را ترک نکردم؛

9- همچنان در هنگام خواندن این دعا بعد از تکبیر احرام در نماز:

«الْحَمْدُ لِلَّهِ حَمْدًا كَثِيرًا طَيِّبًا مُبَارَكًا فِيهِ»

عَنْ أَنَسٍ أَنَّ رَجُلًا جَاءَ فَدَخَلَ الصَّفَّ وَقَدْ حَفَزَهُ النَّفْسُ فَقَالَ الْحَمْدُ لِلَّهِ حَمْدًا كَثِيرًا طَيِّبًا مُبَارَكًا فِيهِ. فَلَمَّا قَضَى رَسُولُ اللَّهِ -صلى الله عليه وسلم- صَلَاتَهُ قَالَ «أَيُّكُمْ الْمُتَكَلِّمُ بِالْكَلِمَاتِ». فَأَرَمَ الْقَوْمُ فَقَالَ «أَيُّكُمْ الْمُتَكَلِّمُ بِهَا فَإِنَّهُ لَمْ يَقُلْ بَأْسًا». فَقَالَ رَجُلٌ جِئْتُ وَقَدْ حَفَزَنِي النَّفْسُ فَقُلْتُهَا. فَقَالَ «لَقَدْ رَأَيْتُ اثْنَيْ عَشَرَ مَلَكًا يَبْتَدِرُونَهَا أَيُّهُمْ يَرْفَعُهَا»^(۱)

«از انس رضی الله عنه روایت است که مردی وارد صف نماز گردید در حالی که به سبب سریع آمدن، نفس عمیق می‌کشید و گفت: «الْحَمْدُ لِلَّهِ حَمْدًا كَثِيرًا طَيِّبًا مُبَارَكًا فِيهِ». وقتی رسول اکرم ﷺ نماز را تمام نمود فرمودند: «چه کسی از شما این سخنان را گفت؟» مردم خاموش مانده چیزی نگفتند. سپس آنحضرت ﷺ فرمودند: «چه کسی از شما این سخنان را گفت؟ چرا که سخنی بد نگفت». مردی گفت: چون به سرعت آمدم و نفس‌های عمیق می‌کشیدم، این سخنان را گفتم. آن حضرت ﷺ فرمودند: «همانا دوازده

(۱) صحیح امام مسلم حدیث شماره (1385).

فرشته را دیدم که به سوی آن پیشی گرفتند تا کسی از ایشان آن را به سوی آسمان بالا ببرد»؛

10- در وقت خواندن سوره فاتحه در نماز و حضور قلب و دقت و

تدبر به آنچه خوانده می شود.

پیامبر اکرم ﷺ فرمودند: الله تبارک و تعالی فرمود: «قَسَمْتُ الصَّلَاةَ بَيْنِي وَبَيْنَ عَبْدِي نِصْفَيْنِ وَلِعَبْدِي مَا سَأَلَ فَإِذَا قَالَ الْعَبْدُ ﴿الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ﴾ قَالَ اللَّهُ تَعَالَى حَمْدِي وَإِذَا قَالَ ﴿الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ﴾ قَالَ اللَّهُ تَعَالَى أَثَنِي عَلَى عَبْدِي. وَإِذَا قَالَ ﴿مَلِكِ يَوْمِ الدِّينِ﴾ قَالَ مَجْدِي عَبْدِي وَقَالَ مَرَّةً فَوَضَّ إِلَيَّ عَبْدِي فَإِذَا قَالَ ﴿إِيَّاكَ نَعْبُدُ وَإِيَّاكَ نَسْتَعِينُ﴾ قَالَ هَذَا بَيْنِي وَبَيْنَ عَبْدِي وَلِعَبْدِي مَا سَأَلَ. فَإِذَا قَالَ ﴿أَهْدِنَا الصِّرَاطَ الْمُسْتَقِيمَ﴾ صِرَاطَ الَّذِينَ أَنْعَمْتَ عَلَيْهِمْ غَيْرِ الْمَغْضُوبِ عَلَيْهِمْ وَلَا الضَّالِّينَ ﴿ قَالَ هَذَا لِعَبْدِي وَلِعَبْدِي مَا سَأَلَ»^(۱)

«الله تبارک و تعالی می فرماید: من سوره فاتحه را بین خود و بندهام از وسط نصف کرده ام و سهم بندهام، آن قسمت است که در آن از من می خواهد، وقتی که بنده می گوید: «ستایش خدایی را که پروردگار جهانیان» الله بزرگ می فرماید: بندهام مرا ستایش کرد، وقتی بنده می گوید: «خدای بخشنده مهربان» الله می فرماید: بندهام مرا مورد تمجید و سپاس قرار داد، وقتی بنده می گوید: «خداوند مالک روز جزا» الله بزرگ می فرماید: بندهام مرا

(۱) صحیح امام مسلم حدیث شماره (904).

بزرگ داشت، و وقتی که می‌گوید: «[بار الها] تنها تو را می‌پرستیم و تنها از تو یاری می‌جوییم» الله می‌فرماید: این سهم من و بندهام است، و بندهام هر چه را بخواهد به او می‌دهم. وقتی بنده بگوید: «ما را به راه راست هدایت فرما؛ راه آنان که گرامی‌شان داشته‌ای نه [راه] مغضوبان و نه [راه] گمراهان»، الله بزرگ می‌فرماید: این سهم بندهام است و هر چه را بخواهد به او می‌دهم؛

11- در وقت آمین گفتن در نماز:

پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله فرمودند: «إِذَا قَالَ الْإِمَامُ ﴿غَيْرِ الْمَغْضُوبِ عَلَيْهِمْ وَلَا الضَّالِّينَ﴾ فَقُولُوا آمِينَ، فَإِنَّهُ مَنْ وَاَفَقَ قَوْلُهُ قَوْلَ الْمَلَائِكَةِ غُفِرَ لَهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهِ»^(۱)

«وقتی امام گفت: ﴿غَيْرِ الْمَغْضُوبِ عَلَيْهِمْ وَلَا الضَّالِّينَ﴾ شما آمین بگویید؛ همانا آنکه آمین گفتنش با آمین گفتن فرشتگان همزمان باشد، گناهان گذشته‌اش آمرزیده می‌شود»؛

12- در وقت بلند شدن از رکوع و گفتن «رَبَّنَا وَلَكَ الْحَمْدُ، حَمْدًا كَثِيرًا

طَيِّبًا مُبَارَكًا فِيهِ»

عَنْ رِفَاعَةَ بْنِ رَافِعِ الزُّرِّيِّ قَالَ: كُنَّا يَوْمًا نُصَلِّي وَرَاءَ النَّبِيِّ: فَلَمَّا رَفَعَ رَأْسَهُ مِنَ الرَّكْعَةِ، قَالَ: سَمِعَ اللَّهُ لِمَنْ حَمِدَهُ، قَالَ رَجُلٌ وَرَاءَهُ: رَبَّنَا وَلَكَ الْحَمْدُ، حَمْدًا كَثِيرًا طَيِّبًا مُبَارَكًا فِيهِ، فَلَمَّا انْصَرَفَ، قَالَ: «مَنْ الْمُتَكَلِّمُ؟» قَالَ: أَنَا، قَالَ: «رَأَيْتَ

(۱) متفق عليه.

بُضْعَةً وَثَلَاثِينَ مَلَكًا يَتَدِرُونَهَا، أَيُّهُمْ يَكْتُبُهَا أَوَّلًا»^(۱)

«از رفاعة بن رافع الزرقی روایت است که گفت: روزی پشت سر پیامبر اکرم ﷺ نماز می خواندیم، وقتی سر شان را از رکوع بلند نمودند فرمودند: «سَمِعَ اللَّهُ لِمَنْ حَمِدَهُ» شخصی بدنبال ایشان گفت: «رَبَّنَا وَلَكَ الْحَمْدُ، حَمْدًا كَثِيرًا طَيِّبًا مُبَارَكًا فِيهِ» وقتی نماز را تمام نمودند فرمودند: «چه کسی سخن گفت؟» آن مرد گفت: من، فرمودند: «سی و چند فرشته را دیدم که به سوی آن پیشی گرفتند تا یکی شان آن را اول بنویسد»؛

13- در وقت سجود:

رسول اکرم ﷺ فرمودند: «أَقْرَبُ مَا يَكُونُ الْعَبْدُ مِنْ رَبِّهِ وَهُوَ سَاجِدٌ، فَأَكْثِرُوا الدُّعَاءَ»^(۲)

«نزدیک ترین جای بنده به الله در حال سجود است؛ پس در آن بسیار دعا کنید»؛

14- پس از درود فرستادن بر رسول الله ﷺ در تشهد آخر:

عَنْ فَضَالَةَ بْنِ عُبَيْدٍ قَالَ بَيْنَا رَسُولُ اللَّهِ -صلى الله عليه وسلم- قَاعِدًا إِذْ دَخَلَ رَجُلٌ فَصَلَّى فَقَالَ اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي وَارْحَمْنِي. فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ -صلى الله عليه وسلم- «عَجِلْتَ أَيُّهَا الْمُصَلِّي إِذَا صَلَّيْتَ فَقَعَدْتَ فَأَحْمَدِ اللَّهَ بِمَا هُوَ أَهْلُهُ وَصَلِّ عَلَيَّ ثُمَّ ادْعُهُ». قَالَ ثُمَّ صَلَّى رَجُلٌ آخَرَ بَعْدَ ذَلِكَ فَحَمِدَ اللَّهَ وَصَلَّى عَلَيَّ التَّيَّ -

(۱) صحیح امام بخاری حدیث شماره (799).

(۲) صحیح امام مسلم حدیث شماره (1111).

صلى الله عليه وسلم - فَقَالَ لَهُ النَّبِيُّ - صلى الله عليه وسلم - «أَيُّهَا الْمُصَلِّي اذْعُ تَجِبُ»^(۱)

از فضاله بن عبيد رضي الله عنه روایت است که گفت: در حالی که پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و سلم نشسته بودند، مردی وارد مسجد شد و گفت: «اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي وَارْحَمْنِي». آن حضرت صلی الله علیه و آله و سلم فرمودند: «ای نمازگزار، عجله کردی. هرگاه نماز خواندی و نشستی، الله را به آن چه سزاوار است ستایش کن و بر من درود بفرست، سپس به درگاه الله دعا کن».

سپس مردی دیگر نماز خواند و الله را ستایش نمود و بر پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم درود فرستاد. آن حضرت به وی فرمودند: «ای نمازگزار، دعا کن که دعایت اجابت می شود»؛

15- قبل از سلام دادن و گفتن «اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ يَا اللَّهُ الْأَحَدُ الصَّمَدُ الَّذِي لَمْ يَلِدْ وَلَمْ يُولَدْ وَلَمْ يَكُنْ لَهُ كُفُوًا أَحَدٌ أَنْ تَغْفِرَ لِي ذُنُوبِي إِنَّكَ أَنْتَ الْعَفُورُ الرَّحِيمُ»

دَخَلَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْمَسْجِدَ فَإِذَا هُوَ بِرَجُلٍ قَدْ قَضَى صَلَاتَهُ وَهُوَ يَتَشَهَّدُ وَهُوَ يَقُولُ اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ يَا اللَّهُ الْأَحَدُ الصَّمَدُ الَّذِي لَمْ يَلِدْ وَلَمْ يُولَدْ وَلَمْ يَكُنْ لَهُ كُفُوًا أَحَدٌ أَنْ تَغْفِرَ لِي ذُنُوبِي إِنَّكَ أَنْتَ الْعَفُورُ الرَّحِيمُ. قَالَ فَقَالَ «قَدْ غُفِرَ لَهُ قَدْ غُفِرَ لَهُ»^(۲)

«روزی رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم وارد مسجد شدند که نگاهش متوجه مردی شد

(۱) سنن امام ترمذی حدیث شماره (3814).

(۲) سنن امام ابو داود حدیث شماره (987).

که نماز ادا می‌کرد و در تشهد آخر نشسته و می‌گوید: پروردگارا، من از تو می‌خواهم ای الله یگانه بی‌نیاز که کسی را نزاده و زاده نشده و هیچ کس او را همتا نیست، اینکه گناهانم را ببخشایی؛ چرا که تو بخشنده مهربان هستی. آن حضرت رضی الله عنه فرمودند: «بی‌گمان، بخشیده شد، بخشیده شد»؛

16- همچنان قبل از سلام دادن و گفتن: «اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ، يَا ذَا الْحَمْدِ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ الْمَنَّانُ بَدِيعُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ، يَا ذَا الْجَلَالِ وَالْإِكْرَامِ، يَا حَيُّ يَا قَيُّوْمُ».

عَنْ أَنَسٍ، قَالَ: كُنْتُ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ جَالِسًا، يَعْنِي وَرَجُلٌ قَائِمٌ يُصَلِّي، فَلَمَّا رَكَعَ وَسَجَدَ وَتَشَهَّدَ دَعَا، فَقَالَ: فِي دُعَائِهِ: اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ، يَا ذَا الْحَمْدِ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ الْمَنَّانُ بَدِيعُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ، يَا ذَا الْجَلَالِ وَالْإِكْرَامِ، يَا حَيُّ يَا قَيُّوْمُ، إِنِّي أَسْأَلُكَ، فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لِأَصْحَابِهِ: «تَذَرُونَ بِمَا دَعَا، قَالُوا: اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَعْلَمُ، قَالَ: وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ لَقَدْ دَعَا بِاسْمِهِ الْعَظِيمِ، الَّذِي إِذَا دُعِيَ بِهِ أَجَابَ، وَإِذَا سُئِلَ بِهِ أُعْطِيَ»^(۱).

«از حضرت انس بن مالک رضی الله عنه روایت شده که گفت: شنیدم رسول الله صلی الله علیه و آله

از شخصی که [در دعای نماز] می‌گفت: بار الها، من از تو درخواست می‌کنم به اینکه (همه) ثناها و ستایش از آن توست؛ نیست معبودی به حق جز تو، تویی بسیار بخشاینده مهربان، پدیدآورنده آسمان‌ها و زمین، صاحب بزرگی و

(۱) سنن امام ابو داود حدیث شماره (169) و صحیح امام مسلم حدیث شماره (576) و

سنن امام ابن ماجه حدیث شماره (419) و سنن امام ترمذی حدیث شماره (55) و

سنن امام نسایی حدیث شماره (148) با تصحیح علامه آل‌بانی.

احترام، ای ذات زنده و پاینده، از تو درخواست می‌کنم». آن حضرت ﷺ فرمود: او از الله به اسم اعظمش درخواست نموده است؛ چنان اسم اعظم که اگر به آن اسم، از او چیزی درخواست شود، [به دعاکننده] داده شود و اگر به آن دعا شود، اجابت گردد؛

17- پس از وضو کردن و گفتن: «أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ وَأَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ»

رسول اکرم ﷺ فرمودند: «مَا مِنْكُمْ مِنْ أَحَدٍ يَتَوَضَّأُ فَيُحْسِنُ الْوُضُوءَ ثُمَّ يَقُولُ حِينَ يَفْرُغُ مِنْ وُضُوئِهِ أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ وَأَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ إِلَّا فُتِحَتْ لَهُ أَبْوَابُ الْجَنَّةِ الثَّمَانِيَّةِ يَدْخُلُ مِنْ أَيِّهَا شَاءَ»^(۱)

«هیچکدام شما نیست که وضو بگیرد و آن را برساند یا کامل نماید، سپس بگوید: أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ وَأَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ مگر اینکه تمام هشت دروازه بهشت به روی او باز می‌گردد تا از هر کدام که بخواهد داخل گردد»؛

18- دعای مسلمان برای برادر مسلمان خصوصاً در غیاب او:

از رسول کریم ﷺ روایت است که فرمودند: «دَعَاؤُ الْمَرْءِ الْمُسْلِمِ لِأَخِيهِ بِظَهْرِ الْغَيْبِ مُسْتَجَابَةٌ عِنْدَ رَأْسِهِ مَلِكٌ مُوَكَّلٌ كُلَّمَا دَعَا لِأَخِيهِ بِخَيْرٍ قَالَ الْمَلِكُ

(۱) به روایت امام ابو داود شماره (169) با تصحیح آلبانی در صحیح الجامع شماره (5679).

المُوَكَّلُ بِهِ آمِينَ وَلَكَ بِمِثْلِ»^(۱)

«دعای شخص مسلمان برای برادرش و در غیاب وی مستجاب است. در بالای سرش فرشته‌ای موظف است که هرگاه برای برادرش دعای خیر کند، فرشته موظف به او می‌گوید: آمین و برای تو مانند آن باد»؛

19- در هنگام بلند شدن از خواب و گفتن: «لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ الْحَمْدُ لِلَّهِ وَسُبْحَانَ اللَّهِ، وَلَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَاللَّهُ أَكْبَرُ، وَلَا حَوْلَ، وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ ثُمَّ قَالَ اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي»
 عن عُبَادَةَ بْنِ الصَّامِتِ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «مَنْ تَعَارَى مِنَ اللَّيْلِ فَقَالَ: لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ الْحَمْدُ لِلَّهِ وَسُبْحَانَ اللَّهِ، وَلَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَاللَّهُ أَكْبَرُ، وَلَا حَوْلَ، وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ ثُمَّ قَالَ اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي، أَوْ دَعَا اسْتُجِيبَ فَإِنْ تَوَضَّأَ وَصَلَّى قُبِلَتْ صَلَاتُهُ»^(۲)

«از عباده بن صامت رضی الله عنه از پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله روایت است که فرمودند: کسی که در شب از خواب برخاسته و بگوید: لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ الْحَمْدُ لِلَّهِ وَسُبْحَانَ اللَّهِ، وَلَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَاللَّهُ أَكْبَرُ، وَلَا حَوْلَ، وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ و بعد از آن از الله طلب آمرزش نماید، و یا چیزی بخواند، طلبش اجابت می‌گردد؛ و اگر وضو بسازد و نماز بخواند، نمازش قبول می‌شود»؛

(۱) صحیح امام مسلم حدیث شماره (7105).

(۲) صحیح امام بخاری حدیث شماره (1154).

20- در هنگام خواندن این دعا: لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ سُبْحَانَكَ إِنِّي كُنْتُ مِنَ

الظَّالِمِينَ

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ «دَعْوَةُ ذِي التُّونِ إِذْ دَعَا وَهُوَ فِي بَطْنِ الْحَوْتِ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ سُبْحَانَكَ إِنِّي كُنْتُ مِنَ الظَّالِمِينَ. فَإِنَّهُ لَمْ يَدْعُ بِهَا رَجُلٌ مُسْلِمٌ فِي شَيْءٍ قَطُّ إِلَّا اسْتَجَابَ اللَّهُ لَهُ»^(۱)

پیامبر اکرم ﷺ فرموده‌اند: «دعای ذوالنون [یونس علیه السلام] هنگامی که در شکم نهنگ آن را خواند لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ سُبْحَانَكَ إِنِّي كُنْتُ مِنَ الظَّالِمِينَ (بارالها، معبودی برحق جز تو نیست، منزهی تو، به راستی که من از ستمکاران بودم) هیچ شخص مسلمان نیست که در چیزی به این دعا، دعا کند مگر اینکه برای او اجابت می‌شود»؛

21- در هنگام مصیبت وقتی این دعا خوانده شود: «إِنَّا لِلَّهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ

رَاجِعُونَ اللَّهُمَّ أَجْرُنِي فِي مُصِيبَتِي وَأَخْلِفْ لِي خَيْرًا مِنْهَا»

عن أم سلمة زوج النبي صلى الله عليه وسلم تقول سمعت رسول الله صلى الله عليه وسلم - يقول «ما من عبدٍ تُصِيبُهُ مُصِيبَةٌ فيقولُ إِنَّا لِلَّهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ اللَّهُمَّ أَجْرُنِي فِي مُصِيبَتِي وَأَخْلِفْ لِي خَيْرًا مِنْهَا إِلَّا أَجْرَهُ اللَّهُ فِي مُصِيبَتِهِ وَأَخْلَفَ لَهُ خَيْرًا مِنْهَا». قَالَتْ فَلَمَّا تُوِّفِيَ أَبُو سَلَمَةَ قُلْتُ كَمَا أَمَرَنِي رَسُولُ اللَّهِ - صلى الله عليه وسلم - فَأَخْلَفَ اللَّهُ لِي خَيْرًا مِنْهُ رَسُولُ اللَّهِ - صلى

(۱) سنن امام ترمذی حدیث شماره (3845) و مسند امام احمد حدیث شماره (1186)

و با تصحیح حاکم در مستدرک حدیث شماره (1863) و موافقت امام ذهبی با او.

اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ^(۱)

(از ام سلمه رضی الله عنها همسر رسول الله صلی الله علیه و آله و سلم روایت است که فرمود: از رسول الله صلی الله علیه و آله و سلم شنیدم که می فرمود: «هیچ بنده ای نیست که به مصیبتی گرفتار شود و بگوید: إنا لله وإنا إليه راجعون؛ الها، مرا در مصیبتم مزد داده و برایم عوضی بهتر از او قرار ده. مگر اینکه الله او را در مصیبتش مزد داده و عوض بهتری برای او می دهد». گفت: چون ابوسلمه وفات یافت، چنان که رسول الله صلی الله علیه و آله و سلم مرا امر کرده بود، گفتم و الله متعال عوضی نیکوتر از او، رسول الله صلی الله علیه و آله و سلم را به من داد»؛

22- دعا در وقت باریدن باران:

از پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و سلم روایت است که فرمودند: «ثِنْتَانِ لَا تُرَدَّانِ، أَوْ قَالَ: قَلَّ مَا تُرَدَّانِ، الدُّعَاءُ عِنْدَ التَّدَاءِ، أَوْ عِنْدَ الْبَأْسِ حِينَ يُلْحِمُ بَعْضُهُمْ بَعْضًا. قَالَ مُوسَى بَنُ يَعْقُوبَ وَحَدَّثَنِي رِزْقُ بْنُ سَعِيدٍ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ الْمَدَنِيُّ عَنْ أَبِي حَازِمٍ عَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: وَتَحْتَ الْمَطَرِ. هَذَا حَدِيثٌ صَحِيحٌ الْإِسْنَادِ وَلَمْ يُخَرِّجَاهُ^(۲)

«دو دعا رد نمی شود، یا فرمودند: کم رد می شوند: دعا در وقت اذان و در وقت جنگ، هنگامی که برخی با برخی دیگر درگیر می شوند؛ و در روایت سعد رضی الله عنه و زیر باران؛

(۱) صحیح امام مسلم حدیث شماره (2166).

(۲) مستدرک حاکم حدیث شماره (2534) و علامه آلبانی این حدیث را در تخریج الترغیب: 1/116 و در سلسله احادیث صحیحہ حدیث شماره (1469) حسن خوانده است.

23- دعای مردم به شخص مرده:

عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ قَالَتْ دَخَلَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَى أَبِي سَلَمَةَ وَقَدْ شَقَّ بَصْرُهُ فَأَعْمَضَهُ ثُمَّ قَالَ «إِنَّ الرُّوحَ إِذَا قُبِضَ تَبِعَهُ الْبَصْرُ». فَصَبَّحَ نَأْسٌ مِنْ أَهْلِهِ فَقَالَ «لَا تَدْعُوا عَلَى أَنْفُسِكُمْ إِلَّا بِخَيْرٍ فَإِنَّ الْمَلَائِكَةَ يُؤْمِنُونَ عَلَى مَا تَقُولُونَ». ثُمَّ قَالَ «اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِأَبِي سَلَمَةَ وَارْفَعْ دَرَجَتَهُ فِي الْمَهْدِيِّينَ وَاخْلُفْهُ فِي عَقِبِهِ فِي الْعَابِرِينَ وَاعْفِرْ لَنَا وَلَهُ يَا رَبَّ الْعَالَمِينَ وَأَفْسَحْ لَهُ فِي قَبْرِهِ. وَتَوَزَّ لَهُ فِيهِ»^(۱)

«از ام سلمه رضی اللہ عنہا روایت شده که فرمود: رسول الله صلی اللہ علیہ و آلہ و سلم بر ابوسلمه وارد شد در حالی که چشمانش باز مانده بود؛ پس آن را پوشیده و فرمود: چون روح قبض شود، چشم به دنبالش می‌نگرد و عده‌ای از خانواده‌اش به صدای بلند گریستند. آن حضرت صلی اللہ علیہ و آلہ و سلم فرمود: بر خویش جز دعای خیر مکنید، زیرا فرشتگان بدانچه می‌گویند آمین می‌گویند و سپس فرمود: اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِأَبِي سَلَمَةَ ... بار الها؛ ابو سلمه را بیمارز و مرتبه‌اش را در میان هدایت شدگان بلند نما و بر کسانی که از وی مانده‌اند تو سرپرستی کن و ای پروردگار عالمیان، ما را و او را بیمارز و قبرش را بر وی گشاده کن و آن را برایش روشن بدار»؛

24- دعای مظلوم:

رسول اکرم صلی اللہ علیہ و آلہ و سلم وقتی معاذ رضی اللہ عنہ را به یمن فرستاد به او فرمود: «... وَأَتَّقِ

(۱) صحیح امام مسلم حدیث شماره (2169).

دَعْوَةُ الْمَظْلُومِ فَإِنَّهُ لَيْسَ بَيْنَهَا وَبَيْنَ اللَّهِ حِجَابٌ^(۱)

از دعای مظلوم بپرهیز؛ زیرا که بین دعای او و الله ﷻ حجاب و پرده‌ای

نیست»؛

25- دعای پدر بر فرزند و دعای مسافر:

به دلیل فرموده پیامبر اکرم ﷺ: «ثَلَاثُ دَعَوَاتٍ مُسْتَجَابَاتٌ لَا شَكَّ فِيهِنَّ:

دَعْوَةُ الْمَظْلُومِ، وَدَعْوَةُ الْمُسَافِرِ، وَدَعْوَةُ الْوَالِدِ عَلَى وَلَدِهِ»^(۲).

«سه دعا بدون شک مورد قبول است: دعای مظلوم، دعای مسافر و دعای

پدر بر فرزند خود»؛

26- دعای پدر به فرزند و دعای روزه‌دار:

پیامبر اکرم ﷺ می‌فرماید: «ثَلَاثُ دَعَوَاتٍ لَا تُرَدُّ: دَعْوَةُ الْوَالِدِ لَوْلَدِهِ، وَدَعْوَةُ

الصَّائِمِ وَدَعْوَةُ الْمُسَافِرِ»^(۳)

«دعای سه نفر رد نمی‌شود: دعای پدر به فرزندش، دعای روزه‌دار، و

دعای مسافر»؛

27- دعای حاکم عادل:

(۱) متفق علیه.

(۲) سنن امام ابو داود حدیث شماره (1538) و صحیح الجامع از علامه آل‌بانی حدیث شماره (3029).

(۳) الجامع الصغیر از علامه البانی شماره (5343) و فرمود این حدیث حسن است. نگا: صحیح الجامع شماره (3032).

از رسول اکرم ﷺ روایت است که فرمودند: «الإمامُ العادلُ لا تُردُّ دَعْوَتُهُ»^(۱)

«دعای حاکم عادل رد نمی شود»؛

28- دعا در روز عرفه:

رسول اکرم ﷺ فرمودند: «خَيْرُ الدُّعَاءِ دُعَاءُ يَوْمِ عَرَفَةَ، وَخَيْرُ مَا قُلْتُ أَنَا وَالتَّائِبُونَ مِنْ قَبْلِي: لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، لَهُ الْمُلْكُ، وَلَهُ الْحَمْدُ، وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ»^(۲)

«بهترین دعا، دعای روز عرفه است و بهترین چیزی که من و پیامبران قبل از من گفتند، این است: لا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، لَهُ الْمُلْكُ، وَلَهُ الْحَمْدُ، وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ»؛

29- دعای بیچارگان:

الله ﷻ می فرماید: ﴿أَمَّنْ يُجِيبُ الْمُضْطَرَّ إِذَا دَعَاهُ وَيَكْشِفُ السُّوءَ وَيَجْعَلُكُمْ خُلَفَاءَ الْأَرْضِ أَأَلَهُ مَعَ اللَّهِ قَلِيلًا مَا تَدَّكُرُونَ﴾ [النمل: 62]

«یا [کیست] آن کس که درمانده را چون وی را بخواند، اجابت می کند و گرفتاری را برطرف می گرداند و شما را جانشینان این زمین قرار می دهد؟ آیا معبودی با خداست؟ چه کم پند می پذیرید!».

خواننده عزیز، انسان مؤمن بر این حالات و لحظات و فرصت‌ها حریص

(۱) مسند امام احمد حدیث شماره (9723) تعلیق شعیب الأرنبوط: حسن.

(۲) سنن امام ترمذی حدیث شماره (3585) صحیح الجامع حدیث شماره (3269).

می‌شود و آنها را غنیمت می‌شمارد؛ چرا که امید اجابت دعا در این مواقع هست و سود و بهره‌گرفتن از آن نزدیک است؛ پس از الله متعال یاری بخواه و عاجز مشو و بر آنچه به تو نفع و فایده می‌رساند، حریص باش؛ چرا که مؤمن، زیرک و هوشیار است.

چرا دعا قبول نمی‌گردد؟

۱- شتاب و عجله در دعا

از پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله روایت است که فرمودند: «يُسْتَجَابُ لِأَحَدِكُمْ مَا لَمْ يَعْجَلْ فَيَقُولَ قَدْ دَعَوْتُ فَلَا أَوْ فَلَمْ يُسْتَجَبْ لِي»^(۱)

و در روایت امام مسلم: «لَا يَزَالُ يُسْتَجَابُ لِلْعَبْدِ مَا لَمْ يَدْعُ بِإِثْمٍ أَوْ قَطِيعَةٍ رَحِمَ مَا لَمْ يَسْتَعْجَلْ». قِيلَ يَا رَسُولَ اللَّهِ مَا الْإِسْتِعْجَالُ قَالَ «يَقُولُ قَدْ دَعَوْتُ وَقَدْ دَعَوْتُ فَلَمْ أَرِ يَسْتَجِيبُ لِي فَيَسْتَحْسِرُ عِنْدَ ذَلِكَ وَيَدْعُ الدُّعَاءَ»^(۲)

از ابو هریره رضی الله عنه روایت است که رسول الله صلی الله علیه و آله فرمودند: « دعا برای هر یک از شما اجابت می‌شود تا زمانی که شتاب نکند که بگوید: به درگاه پروردگارم دعا کردم ولی دعایم پذیرفته نشد. و در روایتی از امام مسلم آمده که: دعا همیشه برای بنده اجابت می‌شود تا زمانی که گناه و قطع صلۀ رحم دعا نکند؛ به شرطی که شتاب و عجله ننماید. گفته شد: یا رسول الله، شتاب چیست؟ فرمودند: می‌گوید: همانا دعا کردم و دعا کردم و ندیدم که برایم اجابت کند، پس در این اثنا خسته شده و دعا را ترک می‌کند».

خواننده گرامی، چون الله جل جلاله برای هر چیز وقتی معین قرار داده، که از آن پیش و پس نمی‌شود، از این رو شتاب و عجله در دعا درست نیست؛ و چه

(۱) متفق علیه.

(۲) صحیح امام مسلم حدیث شماره (7112).

بسا که اثرات دعا را از میان می برد؛

۲- حکمت الهی

عن عُبَادَةَ بْنِ الصَّامِتِ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «مَا عَلَى الْأَرْضِ مُسْلِمٌ يَدْعُو اللَّهَ بِدَعْوَةٍ إِلَّا آتَاهُ اللَّهُ إِيَّاهَا أَوْ صَرَفَ عَنْهُ مِنَ السُّوءِ مِثْلَهَا مَا لَمْ يَدْعُ بِإِيْتِمٍ أَوْ قَطِيعَةٍ رَحِمٍ»، فَقَالَ رَجُلٌ مِنَ الْقَوْمِ: إِذَا نُكِّرْتُ، قَالَ: «اللَّهُ أَكْثَرُ»^(۱). حاکم این عبارت را در روایتش افزوده است: «أو يدخر له من الأجر مثلها»^(۲)

از عبادۀ بن صامت رضی الله عنه روایت است که رسول الله صلی الله علیه و آله فرمودند: «بر روی زمین مسلمانی نیست که دعایی به دربار الله جل جلاله نماید مگر اینکه الله آن را به وی می دهد، یا مثل آن، بدی را از وی دور می گرداند. مادامی که به گناه و قطع صلۀ رحم دعا نکند. مردی از آن گروه گفت: ازین پس زیاد دعا می کنیم. فرمودند: الله بیشتر [یعنی احسان او از درخواست شما زیادتر است]». حاکم در روایتش افزوده: یا ذخیره کند برای او مثل پاداش او را؛

۳- دعا به گناه و قطع صلۀ رحم

به دلیل حدیث فوق؛

۴- خوردن و نوشیدن و پوشیدن از مال حرام

(۱) سنن ترمذی حدیث شماره (3573) و فرمود: این حدیث حسن صحیح است.

(۲) مستدرک حاکم حدیث شماره (1816).

پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله می فرمایند: «...الرَّجُلُ يُطِيلُ السَّفَرَ، أَشَعَثَ أُغْبِرَ، يَمُدُّ يَدَيْهِ إِلَى السَّمَاءِ، يَا رَبِّ، يَا رَبِّ، وَمَطْعَمُهُ حَرَامٌ، وَمَشْرَبُهُ حَرَامٌ، وَمَلْبَسُهُ حَرَامٌ، وَغَدِي بِالْحَرَامِ، فَأَنَّى يُسْتَجَابُ لِذَلِكَ؟»^(۱)

«رسول اکرم صلی الله علیه و آله از مردی یاد کردند که سفر خود را طولانی می کند و با مویی پریشان و رویی گردآلود دو دستش را به سوی آسمان بلند کرده، می گوید: پروردگارا، پروردگارا، در حالی که غذایش حرام، آبش حرام، لباسش حرام و تغذیه شده به حرام است؛ پس چگونه الله متعال دعای او را اجابت کند [الله تعالی دعای چنین بندگان را اجابت نمی کند]؛»

۵- عدم یقین در اجابت دعا اینکه آیا الله تعالی دعایش را خواهد پذیرفت یا نه

رسول اکرم صلی الله علیه و آله فرمودند: «إِذَا دَعَا أَحَدُكُمْ فَلْيَعِزِّمِ الْمَسْأَلَةَ، وَلَا يَقُولَنَّ: اللَّهُمَّ إِنْ شِئْتَ فَأَعْطِنِي، فَإِنَّهُ لَا مُسْتَكْرَهَ لَهُ»^(۲)

«هرگاه یکی از شما دعا کرد، در دعا کردن عزم و اراده کند و نباید بگوید: پروردگارا، اگر خواستی به من بده؛ زیرا کسی نمی تواند الله تعالی را به انجام دادن کاری مجبور کند؛»

(۱) صحیح امام مسلم حدیث شماره (1015).

(۲) متفق علیه.

۶- ترک نمودن امر به معروف و نهی از منکر

عَنْ حُدَيْفَةَ بْنِ الْيَمَانِ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ «وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ لَتَأْمُرَنَّ بِالْمَعْرُوفِ وَلَتَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ أَوْ لَيُوشِكَنَّ اللَّهُ أَنْ يَبْعَثَ عَلَيْكُمْ عِقَابًا مِنْهُ ثُمَّ تَدْعُوهُ فَلَا يُسْتَجَابُ لَكُمْ». قَالَ أَبُو عِيسَى هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ^(۱)

از حدیفه رضی الله عنه از پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله روایت است که فرمودند: «سوگند به ذاتی که جانم در دست اوست، همانا به کارهای پسندیده امر نموده و از کارهای ناپسندیده منع می‌کنید، یا نزدیک است که الله بر شما عذابی از نزد خویش بفرستد و سپس او را بخوانید و او دعای شما را اجابت نکند»؛

۷- غلبه نمودن غفلت و عیش و عشرت بر نفس و پیروی از هوا و هوس

الله متعال می‌فرماید: ﴿إِنَّ اللَّهَ لَا يُغَيِّرُ مَا بِقَوْمٍ حَتَّىٰ يُغَيِّرُوا مَا بِأَنْفُسِهِمْ﴾

[الرعد: ۱۱]

«الله حال و وضع هیچ گروهی را تغییر نمی‌دهد، مگر اینکه آنان احوال خود را تغییر دهند»؛

۸- دعا در حال غفلت دل و اشتغال ذهن

پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله در حدیثی می‌فرماید: «...وَأَعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ لَا يَسْتَجِيبُ

(۱) سنن امام ترمذی حدیث شماره (2323) و فرمود: این حدیث حسن است.

دُعَاءَ مِنْ قَلْبٍ غَافِلٍ لَآءٍ»^(۱).

«... و بدانید که الله دعایی را از قلب غافل و مشغول اجابت نمی کند؛»

۹- ارتکاب بعضی گناهان

پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله می فرماید: «ثَلَاثَةٌ يَدْعُونَ اللَّهَ فَلَا يُسْتَجَابُ لَهُمْ رَجُلٌ كَانَتْ تَحْتَهُ امْرَأَةٌ سَيِّئَةٌ الْخُلُقِ فَلَمْ يُطَلِّقْهَا وَرَجُلٌ كَانَ لَهُ عَلَى رَجُلٍ مَالٌ فَلَمْ يُشْهِدْ عَلَيْهِ وَرَجُلٌ آتَى سَفِيهَاً مَالَهُ وَقَدْ قَالَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ (وَلَا تُؤْتُوا السُّفَهَاءَ أَمْوَالَكُمُ)»^(۲)

«سه کس هستند که الله را می خوانند ولی دعایشان اجابت نمی گردد: مردی که زنی بداخلاق دارد و او را طلاق نمی کند؛ مردی که به شخصی قرض دارد و کسی را بر وی شاهد نگرفته؛ و مردی که به نادانی و کم خردی مال خویش را داده است، در حالی که الله می فرماید: اموال کم خردان را، که در اصل اموال شماست، به خود آنان تحویل ندهید.»

چرا پیروزی مسلمانان به تاخیر می افتد؟

امت اسلامی، به ویژه کسانی که به ناحق مورد ظلم و ستم قرار گرفته اند و از خانه و کاشانه خود اخراج شده اند به جرم این که می گویند: پروردگار ما الله است، شب و روز دست به دعا و نیایشند تا پیروزی نصیبشان گردد؛ لیکن

(۱) سنن امام ترمذی حدیث شماره (3479) با تحسین علامه آلبنی.

(۲) سنن کبری از امام بیهقی حدیث شماره (21022) و صحیح الجامع حدیث شماره

این پیروزی به تأخیر می‌افتد. البته این گُندی چه بسا برای حکمتی باشد که الله آن را خواسته است. چه بسا پیروزی امت مسلمان بدین خاطر به تأخیر می‌افتد که بنیۀ آن با وجود رشد و نمو پیدا کردن، هنوز پخته و رسیده نگردیده است و با جود رسیدن به مرحلهٔ بلند، هنوز کامل نشده و هنوز نیروهایشان جمع نگردیده و روی هم اندوده و انباشته نشده است و همۀ سلول‌هایشان آماده و مجهز نگردیده است تا نیروها و استعدادهای ذخیره شده در آنها شناخته شود. اگر در این وقت، چنین ملتی به پیروزی دسترسی پیدا کند، آن را هرچه زودتر از دست می‌دهد؛ زیرا قدرت حفاظت و حمایت طولانی آن را ندارد.

گاهی هم پیروزی ایشان به تعویق می‌افتد تا ملت مسلمان آخرین نیرویی را که در توان دارد و آخرین اندخته‌ای را که دارد، بذل این کار کند و همۀ چیزهای قیمتی و گرانبها را در راه الله ﷻ سهل و ساده فدا کند و ناچیز و بی‌ارزش انگارد.

چه بسا پیروزی به کندی صورت پذیرد تا ملت مؤمن آخرین نیروهای خود را تجربه کند و بداند و متوجه شود که این نیروها به تنهایی و بدون پشتیبانی الله ﷻ ضامن پیروزی نیست. پیروزی از سوی الله وقتی فرا می‌رسد که ملت مسلمان آخرین چیزی را که در توان دارد، بذل کند و بعد از آن، کار و بار خود را به الله واگذارد و بر او توکل نماید.

گاهی پیروزی به گُندی می‌گیرد تا ملت مسلمان پیوند خود را با الله بیشتر کند در آن حال و احوالی که رنج می‌کشد و درد می‌کشد و آنچه دارد می‌بخشد و پشتیبان و تکیه‌گاهی جز الله برای خود نمی‌یابد و نمی‌بیند و در هنگام بلا و

زیان و ضرر، جز به الله رو نمی‌کند، از حق و عدل و خیری منحرف نمی‌شود و کناره‌گیری نمی‌نماید که الله در پرتو آنها پیروزی را بدو بخشیده است.

گاهی پیروزی به کندی صورت می‌پذیرد چون ملت مسلمان هنوز در مبارزات و بذل و فداکاری‌ها و جان نثاری‌های خود، تنها الله را در نظر نداشته است و فقط برای دعوت او نبوده است؛ بلکه برای غنایمی که بدست آورده جنگیده است، یا جنگیده است تا مردانگی و قهرمانی خود را بنمایاند و از خویشتن دفاع نماید، یا جنگیده است تا شجاعت و دلیری خود را به دشمنان نشان دهد. الله تعالی می‌خواهد جهاد تنها برای او و در راه او باشد و بس؛ و زدوده از همه احساسات و اندیشه‌های دیگری باشد که بدان می‌آمیزد. از پیامبر اکرم (ص) پرسیده شد: یکی می‌جنگد تا غیرت خود را بنمایاند؛ دیگری می‌جنگد تا دلیری کند و شجاعت نشان دهد؛ کسی هم می‌جنگد تا ریا نماید و کار خود را به دیگران نشان دهد. کدام یک از اینها در راه الله است؟ فرمودند: «مَنْ قَاتَلَ لِتَكُونَ كَلِمَةُ اللَّهِ هِيَ الْعُلْيَا فَهُوَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ»^(۱)

«کسی که بجنگد تا سخن الله، والائی و برتری گیرد، او در راه الله عزوجل می‌باشد».

همچنین گاهی پیروزی به کندی حاصل می‌شود، چون در دشمنی که ملت مسلمانان با آن می‌جنگد هنوز چیزی از خیر و خوبی در لابلای آن مانده است و الله می‌خواهد آن اندک خیر را نیز در شر بیالاید، تا شر جدا شود و تک و تنها نابود گردد و ذره‌ای از خیر همراه شر نماند و در وسط آن هدر

(۱) متفق علیه.

نرود و بیهوده نابود نشود.

گاهی پیروزی به کندی صورت می‌پذیرد، بدان علت که باطلی که ملت مسلمان با آن می‌رزمند هنوز انحراف آن کاملاً برای مردمان روشن و واضح نگردیده است.

اگر در این وقت، مسلمانان بر آن غلبه کنند و چیره شوند، کسانی که فریب آن باطل را خورده‌اند، آن را کمک می‌نمایند و یار و مددکارش می‌شوند، چون هنوز قانع نگردیده‌اند و برایشان روشن نشده است که آن باطل، دارای فساد است و باید از میان برداشته شود. در نتیجه، ریشه‌هایی در دل‌ها و درون‌های افراد پاکی بدواند که حقیقت برایشان هویدا نشده است.

گاهی هم پیروزی دیر حاصل می‌گردد، بدان خاطر که محیط هنوز شایان استقبال از حق و خیر و عدلی را ندارد که ملت مسلمان آنها را ترسیم و جلوه‌گر می‌سازد و در ذهن مجسم می‌دارد. اگر ملت مسلمان در این وقت پیروز گردد، با دشمنی و آشوب محیط رویارو می‌شود، دشمنی و آشوبی که با آن، برای ملت مسلمان آرام و قراری نخواهد بود. لذا مبارزه بر دوام می‌ماند تا دل‌ها و درون‌های مردمان پیرامون آن، آمادگی استقبال از حق مظفر و معزز را پیدا می‌کنند و توانایی استقبال از حق و قدرت ماندگاری بر آن را خواهند داشت.

به خاطر همه چیزهای دیگری که تنها الله ﷻ از آنها آگاه است، پیروزی به تأخیر می‌افتد و دیر به دست می‌آید و جان‌نثاری‌ها و فداکاری‌ها چندین برابر می‌گردد و دردها و رنج‌ها فزون‌تر و بیشتر می‌شود. الله ﷻ فقط از کسانی دفاع خواهد کرد که ایمان آورده‌اند و در نهایت، پیروزی سر می‌رسد و تحقق

پیدا می کند^(۱).

برخی از احادیث ضعیف و جعلی در مورد دعا

1- توسلوا بجاهي فإن جاهي عند الله عظيم

این حدیث اصل و اساس ندارد. سخن علما در مورد این حدیث:

الف- شیخ الاسلام ابن تیمیه رحمته :

وی در کتاب «توسل» نگاشته است: بدون شک مقام و منزلت پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله نزد الله بسیار بزرگ است. او موسی علیه السلام را در کتاب خویش چنین وصف نموده ﴿وكان عند الله وجيها﴾ و چنان که معلوم است، پیامبر ما محمد صلی الله علیه و آله برتر از موسی علیه السلام است و بدون شک، وجیه تر از موسی نزد الله جل جلاله می باشد. این یک مسئله است و مسئله توسل به مقام ایشان، موضوعی دیگر است؛ زیرا مخلوق می تواند برای مخلوقی دیگر، بدون اجازه او شفاعت نماید؛ اما هیچ کسی بدون اجازه الله جل جلاله نمی تواند کسی را شفاعت کند^(۲)؛

ب- علامه آلبانی رحمته:

علامه آلبانی در سلسله احادیث ضعیفه و موضوعه شماره (22) جلد اول

در مورد آن فرموده است: این حدیث اصل ندارد؛

2- الدعاء سلاح المؤمن و عماد الدين و نور السماوات و الارض

سخن علما در مورد این حدیث جعلی:

(۱) فی ظلال القرآن برگرفته از تفسیر آیت 38 سوره حج.

(2) نکا: قاعدة جلیة فی التوسل والوسیة، ص 132 تا 150.

ا- هیشمی در کتاب المجمع 147/10 در مورد آن فرموده: این حدیث از روایت ابو یعلی است و در سند آن محمد بن الحسن بن ابی یزید وجود دارد که متروک است؛

ب- علامه آلبنی در سلسله احادیث ضعیفه و موضوعه شماره (179) در مورد این حدیث چنین فرموده است:

اول اینکه: در سند آن بین علی بن الحسن و جد او علی بن ابی طالب رضی الله عنه انقطاع وجود دارد؛ چنان که ذهبی در میزان نگاشته است؛
دوم اینکه: مراد از محمد بن الحسن همدانی صدوق معروف نیست؛ بلکه مراد، محمد بن الحسن بن ابی یزید همدانی کذاب است؛ چنان که حاکم رضی الله عنه فرموده است؛

3- **كان رسول الله صلی الله علیه وآله اذا رفع يديه في الدعاء لم يحطهما حتى يمسح بهما وجهه**

این حدیث ضعیف است. سخن علما در مورد این حدیث:

الف- امام نووی رحمته الله در کتاب الاذکار صفحه 355 فرموده: سند این حدیث ضعیف است؛

ب- علامه آلبنی رحمته الله در مشكاة المصابيح 696/2 فرموده: در مورد مسح نمودن صورت بعد از دعا، حدیث صحیحی وجود ندارد؛ طوری که در کتاب ارواء الغلیل شماره 426 و 427 در مورد آن تحقیق نموده‌ام؛

4- **الدعاء مُخَّ العبادَة**

علامه آلبنی رحمته الله در مشكاة فرموده است: در سند آن، ابن لهیعه وجود دارد که در حفظ احادیث ضعیف بود؛

5- حسبی من سؤالی علمه بحالی

این حدیث اصلاحت ندارد. سخن علما در مورد این حدیث:

الف- بغوی در تفسیر سوره الانبیاء به ضعیف بودن این حدیث اشاره نموده است؛

ب- ابن عراق در کتاب «تذریه الشریعة المرفوعة عن الاخبار الشنیعة الموضوعة» سخن شیخ الاسلام ابن تیمیه رحمته الله مبنی بر جعلی بودن این حدیث را نقل نموده است؛

ج- علامه آلبانی رحمته الله این حدیث را در سلسله احادیث ضعیفه و موضوعه با شماره (21) درج نموده است.

دعاهایی که مسلمان از آن منع شده است

۱- خواستن مجازات اخروی در دنیا

عَنْ أَنَسٍ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَادَ رَجُلًا مِنَ الْمُسْلِمِينَ قَدْ خَفَتَ فِصَارَ مِثْلِ الْفَرْخِ فَقَالَ لَهُ رَسُولُ اللَّهِ -صلى الله عليه وسلم- «هَلْ كُنْتَ تَدْعُو بِشَيْءٍ أَوْ تَسْأَلُهُ إِيَّاهُ». قَالَ نَعَمْ كُنْتُ أَقُولُ اللَّهُمَّ مَا كُنْتَ مُعَاقِبِي بِهِ فِي الْآخِرَةِ فَعَجِّلْهُ لِي فِي الدُّنْيَا. فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ -صلى الله عليه وسلم- «سُبْحَانَ اللَّهِ لَا تُطِيقُهُ - أَوْ لَا تَسْتَطِيعُهُ - أَفَلَا قُلْتَ اللَّهُمَّ آتِنَا فِي الدُّنْيَا حَسَنَةً وَفِي الْآخِرَةِ حَسَنَةً وَقِنَا عَذَابَ النَّارِ». قَالَ فَدَعَا اللَّهُ لَهُ فَشَفَاهُ^(۱)

«از انس رضی الله عنه روایت است که روزی رسول اکرم صلی الله علیه و آله به زیارت بیماری رفتند که از شدت مرض و ناتوانی مانند جوجه پرنده شده بود. آن

(۱) صحیح امام مسلم حدیث شماره (7011).

حضرت عليه السلام به وی فرمودند: آیا چیزی دعا می‌کردی یا از الله چیزی می‌خواستی؟ گفت: بله، می‌گفتم: بارالها، مجازات اخرویم را اکنون در دنیا برایم نصیب فرما. آن حضرت عليه السلام فرمودند: سبحان الله، طاقت آن را نداری، یا فرمودند: توان آن را نداری؛ چرا نگفتی: پروردگارا، برای ما در دنیا خوبی بده و در آخرت خوبی بده و ما را از عذاب دوزخ رهایی بخش؟ انس رضی عنه فرمود: پیامبر عليه السلام از الله جل جلاله برایش دعای صحت خواست و الله او را شفا بخشید؛

۲- آرزوی مرگ

عَنْ قَيْسِ بْنِ أَبِي حَازِمٍ قَالَ دَخَلْنَا عَلَى حَبَّابٍ وَقَدِ اكْتَوَى سَبْعَ كَيَّاتٍ فِي بَطْنِهِ فَقَالَ لَوْ مَا أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نَهَانَا أَنْ نَدْعُو بِالْمَوْتِ لَدَعَوْتُ بِهِ^(۱)

«از قیس بن ابی حازم رضی عنه روایت است که فرمود: در حالی بر خباب رضی عنه وارد شدیم که هفت جای شکم خویش را داغ نموده بود و فرمود: اگر رسول الله صلی الله علیه و آله ما را از آرزو کردن مرگ منع نمی‌کرد، من مرگ خود را طلب می‌کردم»؛

عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ، رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «لَا يَتَمَنَّيَنَّ أَحَدُكُمْ الْمَوْتَ مِنْ ضَرِّ أَصَابَهُ فَإِنْ كَانَ لَا بُدَّ فَاعِلًا فَلْيُقِلِّ اللَّهُمَّ أَحْيِي مَا كَانَتْ الْحَيَاةُ خَيْرًا لِي وَتَوَفَّيْ إِذَا كَانَتْ الْوَفَاةُ خَيْرًا لِي»^(۲)

(۱) صحیح امام مسلم حدیث شماره (6993).

(۲) متفق علیه.

«از انس رضی الله عنه روایت است که پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله فرمودند: هیچ کسی نباید به سبب بیماری، مرگ خود را طلب کند. اگر ناچار است، فقط بگوید: پروردگارا، تا وقتی زندگی برایم بهتر است، مرا زنده نگهدار؛ و وقتی که مرگ برایم بهتر باشد، مرا بمیران»؛

۳- لعنت کردن انسان یا چارپایی معین

پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله فرمودند: «لَيْسَ الْمُؤْمِنُ بِالطَّعَّانِ وَلَا اللَّعَّانِ وَلَا الْفَاحِشِ وَلَا الْبِذِيءِ»^(۱)

«مومن، طعنه‌زننده و لعنت‌کننده و بدگفتار و دشنام‌گو نیست».

همچنین پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله فرمودند: «إِنَّ الْعَبْدَ إِذَا لَعَنَ شَيْئًا صَعِدَتِ اللَّعْنَةُ إِلَى السَّمَاءِ فَتُعَلَّقُ أَبْوَابُ السَّمَاءِ دُونَهَا، ثُمَّ تَهْبِطُ إِلَى الْأَرْضِ فَتُعَلَّقُ أَبْوَابُهَا دُونَهَا، ثُمَّ تَأْخُذُ يَمِينًا وَشِمَالًا، فَإِذَا لَمْ تَجِدْ مَسَاعًا رَجَعَتْ إِلَى الَّذِي لَعَنَ، فَإِنْ كَانَ لِدَلِّكَ أَهْلًا وَإِلَّا رَجَعَتْ إِلَى قَائِلِهَا».

«هرگاه بنده چیزی را لعنت کند، لعنت به سوی آسمان بالا می‌رود و دروازه‌های آسمان به روی آن بسته می‌شود. سپس به زمین فرود می‌آید و دروازه‌های زمین به روی آن بسته می‌شود. باز به راست و چپ می‌رود و اگر راهی نیافت، به کسی که لعنت شده باز می‌گردد و اگر وی اهل آن بود که هیچ؛ اگر نه، به گوینده‌اش باز می‌گردد»؛

۴- دشنام دادن مسلمان بدون حق

(۱) سنن ترمذی حدیث شماره (2105) و فرمود: این حدیث حسن غریب است.

پیامبر اکرم ﷺ می فرمایند: «سَبَابُ الْمُسْلِمِ فُسُوقٌ وَقِتَالُهُ كُفْرٌ»^(۱)

«دشنام دادن مسلمان فسق و جنگ با وی کفر است».

و در موضعی دیگر فرمودند: «لَا يَرِي رَجُلٌ رَجُلًا بِالْفُسُوقِ، وَلَا يَرْمِيهِ بِالْكُفْرِ إِلَّا ارْتَدَّتْ عَلَيْهِ إِنْ لَمْ يَكُنْ صَاحِبَهُ كَذَلِكَ»^(۲)

«هیچ مردی مرد دیگری را به فسق یا کفر متهم نمی کند؛ مگر اینکه فسق و کفر بر او بازمی گردد، هرآنگاه که این نسبت ها به وی درست نباشد»؛

۵- دشنام دادن مردگان بدون حق و مصلحت شرعی

پیامبر اکرم ﷺ می فرمایند: «لَا تَسُبُّوا الْأَمْوَاتَ فَإِنَّهُمْ قَدْ أَفْضَوْا إِلَى مَا قَدَّمُوا»^(۳)

«مردگان را دشنام ندهید زیرا آنان به آنچه پیش فرستادند رسیدند»؛

۶- دشنام دادن تب

عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ دَخَلَ عَلَى أُمَّ السَّائِبِ أَوْ أُمَّ الْمُسَيْبِ فَقَالَ «مَا لِكَ يَا أُمَّ السَّائِبِ أَوْ يَا أُمَّ الْمُسَيْبِ تَرْفِزِينَ». قَالَتِ الْحُمَّى لَا بَارَكَ اللَّهُ فِيهَا. فَقَالَ «لَا تَسُبِّي الْحُمَّى فَإِنَّهَا تُدْهِبُ حَطَايَا بَنِي آدَمَ كَمَا يُدْهِبُ الْكَبِيرُ حَبَثَ الْحَدِيدِ»^(۴)

(۱) متفق علیه.

(۲) صحیح امام بخاری حدیث شماره (6045).

(۳) صحیح امام بخاری حدیث شماره (1393).

(۴) صحیح امام مسلم حدیث شماره (6735).

(از جابر بن عبدالله رضی الله عنه) روایت است که رسول اکرم صلی الله علیه و آله بر ام سائب یا ام مسیب وارد شده و فرمودند: ای ام سائب یا ام مسیب تو را چه شده؟ چرا می لرزی؟ گفت: تب دارم که الله برکتش ندهد. آن حضرت صلی الله علیه و آله فرمودند: تب را دشنام مده که تب گناهان فرزندان آدم را از بین می برد، همانطور که کوره آهنگر چرک و زنگ آهن را از بین می برد؛

۷- دشنام دادن به باد

پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله فرمودند: «الرَّيْحُ مِنْ رَوْحِ اللَّهِ تَأْتِي بِالرَّحْمَةِ وَتَأْتِي بِالْعَذَابِ فَإِذَا رَأَيْتُمُوهَا فَلَا تَسُبُّوهَا وَسَلُّوا اللَّهَ خَيْرَهَا وَاسْتَعِيدُوا بِاللَّهِ مِنْ شَرِّهَا»^(۱)

«باد رحمت الله صلی الله علیه و آله بر بندگان است که رحمت و عذاب را با خود می آورد. پس هرگاه آن را دیدید، دشنامش ندهید و از الله صلی الله علیه و آله خیر آن را بطلبید و به الله از بدی آن پناه جویید»؛

۸- دشنام دادن خروس

رسول اکرم صلی الله علیه و آله فرموده اند: «لَا تَسُبُّوا الدِّيَكَ فَإِنَّهُ يُوقِظُ لِلصَّلَاةِ»^(۲).

«خروس را دشنام ندهید زیرا او [شما را] برای نماز بیدار می کند»؛

۹- گفتن چنین عبارات: «به خاطر وقت فلان یا ستاره فلان بر ما باران بارید»

(۱) مسند امام احمد حدیث شماره (7619) و سنن امام ابو داود حدیث شماره (5099) با تصحیح علامه آلبنی.

(۲) سنن امام ابو داود حدیث شماره (5103) با تصحیح علامه آلبنی.

عَنْ زَيْدِ بْنِ خَالِدِ الْجُهَنِيِّ أَنَّهُ قَالَ صَلَّى لَنَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ صَلَاةَ الصُّبْحِ بِالْحَدِيثِيَّةِ عَلَى إِثْرِ سَمَاءٍ كَانَتْ مِنَ اللَّيْلَةِ فَلَمَّا انْصَرَفَ أَقْبَلَ عَلَى النَّاسِ، فَقَالَ: «هَلْ تَذَرُونَ مَاذَا قَالَ رَبُّكُمْ قَالُوا اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَعْلَمُ قَالَ أَصْبَحَ مِنْ عِبَادِي مُؤْمِنٌ بِي وَكَافِرٌ فَمَا مِنْ قَالَ مُطِرْنَا بِفَضْلِ اللَّهِ وَرَحْمَتِهِ فَذَلِكَ مُؤْمِنٌ بِي وَكَافِرٌ بِالْكَوْكِبِ، وَأَمَّا مَنْ قَالَ بِنُوءٍ كَذَا وَكَذَا فَذَلِكَ كَافِرٌ بِي وَمُؤْمِنٌ بِالْكَوْكِبِ»^(۱).

«از زید بن خالد جهنی رضی اللہ عنہ روایت است که فرمود: رسول الله صلی اللہ علیہ و آلہ و سلم نماز صبح را در حدیبیه پس از بارانی که از شب باریده بود برای ما خواندند. سپس چون نماز را تمام کردند، به مردم روی آورده فرمودند: «آیا می دانید که پروردگار شما چه فرمود؟ گفتند: الله و رسولش داناترند. فرمودند: بندگان مؤمن و کافر به من، شب را به صبح رساندند؛ اما کسی که گفت: به فضل و رحمت الله بر ما باران نازل شد، آن کس به من مؤمن بوده و به ستاره کافر است؛ و اما کسی که گفت بواسطه ستاره فلان بر ما باران بارید، پس او به من کافر بوده و به ستاره ایمان دارد» [زیرا فقط الله در همه اشیاء مؤثر است و بس]؛

۱۰- گفتن: «آنچه الله و فلانی بخواهد»

عَنْ حُدَيْفَةَ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ «لَا تَقُولُوا مَا شَاءَ اللَّهُ وَشَاءَ

(۱) متفق علیه.

فُلَانٌ وَلَكِنْ قُولُوا مَا شَاءَ اللَّهُ ثُمَّ شَاءَ فُلَانٌ»^(۱).

«از حدیفه بن یمان رضی الله عنه روایت است که پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله فرمودند: مگویید آنچه الله و فلانی بخواهد، بلکه بگویید: آنچه که الله تعالی بخواهد و سپس فلانی بخواهد.»

زیرا او تقاضای مشارکت را می‌کند؛ در حالی که مشیت و اراده الله متعال، قدیم و ازلی است و مشیت بنده، حادث است. باید گفته شود: آنچه الله تعالی بخواهد و باز فلانی اراده نماید.

۱۱- دعا بر اولاد و اموال خود

از پیامبر صلی الله علیه و آله روایت است که فرمودند: «لَا تَدْعُوا عَلَى أَنْفُسِكُمْ وَلَا تَدْعُوا عَلَى أَوْلَادِكُمْ وَلَا تَدْعُوا عَلَى أَمْوَالِكُمْ لَا تُؤَافِقُوا مِنَ اللَّهِ سَاعَةً يُسْأَلُ فِيهَا عِظَاءٌ فَيَسْتَجِيبُ لَكُمْ»^(۲)

«بر نفس‌های خود و بر اولاد و اموال خود دعای بد نکنید، تا مصادف نشود با ساعتی که الله تعالی در آن ساعت چون عطایی از او درخواست شود، برای شما اجابت کند»؛

۱۲- دعا به گناه و قطع صلۀ رحم

(۱) سنن امام ابو داود حدیث شماره (4982) با تصحیح علامه آل‌بانی.

(۲) صحیح امام مسلم حدیث شماره (7705).

«لَا يَزَالُ يُسْتَجَابُ لِلْعَبْدِ مَا لَمْ يَدْعُ بِإِثْمٍ أَوْ قَطِيعَةٍ رَحِمَ مَا لَمْ يَسْتَعْجِلْ»^(۱)
 «همیشه برای بنده اجابت می شود تا به گناه و قطع صلۀ رحم دعا نکند؛
 به شرطی که شتاب و عجله ننماید».

نکات خواندنی درباره دعا

- 1- پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله فرموده اند: «مَنْ لَمْ يَسْأَلِ اللَّهَ يَغْضَبْ عَلَيْهِ»^(۲)
 «کسی که از الله عزوجل درخواست نکند، او بر وی خشمگین می شود»؛
- 2- پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله فرموده اند: «أَفْضَلُ الْعِبَادَةِ هُوَ الدَّعَاءُ»^(۳)
 «بهترین عبادت همان دعا است»؛
- 3- پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله فرموده اند: «إِنَّ أَعْجَزَ النَّاسِ مَنْ عَجَزَ فِي الدُّعَاءِ، وَإِنَّ
 أَجْحَلَ النَّاسِ مَنْ بَخَلَ بِالسَّلَامِ»^(۴)
 «سست ترین مردم کسی است که در دعا کوتاهی می کند، و بخیل ترین
 مردم کسی است که به سلام دادن بخل می ورزد»؛
- 4- پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله فرموده اند: «لَيْسَ شَيْءٌ أَكْرَمَ عَلَى اللَّهِ سُبْحَانَهُ مِنْ

(۱) صحیح امام مسلم حدیث شماره (7112).

(۲) سنن امام ترمذی حدیث شماره (3700) با تحسین علامه آل بانی.

(۳) مستدرک حاکم حدیث شماره (1805) و صحیح الجامع علامه آل بانی حدیث شماره (1122).

(۴) شعب الایمان حدیث (8392) و صحیح الجامع حدیث (1055).

الدَّعَاءُ^(۱)

«هیچ چیزی برای الله ﷻ گرامی تر از دعا نیست»؛

5- اگر می‌خواهی دعایت اجابت گردد، پس بر نمازهای واجب مواظبت و مداومت داشته باش، و نماز نافله بسیار بخوان؛ زیرا پیامبر اکرم ﷺ از الله متعال روایت نموده‌اند که فرموده است: «مَنْ عَادَى لِي وَلِيًّا فَقَدْ آذَنْتُهُ بِالْحَرْبِ وَمَا تَقَرَّبَ إِلَيَّ عَبْدِي بِشَيْءٍ أَحَبَّ إِلَيَّ مِمَّا افْتَرَضْتُ عَلَيْهِ وَمَا يَزَالُ عَبْدِي يَتَقَرَّبُ إِلَيَّ بِالتَّوَّافِلِ حَتَّىٰ أَحِبَّهُ فَإِذَا أَحْبَبْتُهُ كُنْتُ سَمْعُهُ الَّذِي يَسْمَعُ بِهِ وَبَصَرُهُ الَّذِي يُبْصِرُ بِهِ وَيَدَهُ الَّتِي يَبْطِشُ بِهَا وَرِجْلَهُ الَّتِي يَمْشِي بِهَا وَإِنْ سَأَلَنِي لِأَعْطِيَنَّهُ وَلَئِنِ اسْتَعَاذَنِي لِأُعِيذَنَّهُ»^(۲)

«کسی که با یکی از دوستانم دشمنی کند، با او اعلان جنگ می‌کنم. بهترین وسیله تقرب بندهام به من، ادای عباداتی است که بر وی فرض کرده‌ام. بندهام همیشه به وسیله نوافل به من تقرب می‌جوید، تا اینکه او را دوست می‌دارم. چون وی را دوست داشتم، من شنوایی‌اش می‌شوم که بدان می‌شنود، و بینایی‌اش که بدان می‌بیند، و دستی که بدان چنگ می‌زد، و پایی که بدان می‌رود [یعنی تمام اعضا و جوارح وی، مطیع الله می‌شوند] و اگر از من چیزی بطلبد، به وی می‌دهم و اگر از من پناه جوید، به وی پناه می‌دهم»؛

6- اصل در اجابت دعا، تقوا و دیانت و صلاح بنده است، لکن در برخی

(۱) سنن امام ابن ماجه حدیث شماره (3829) و سنن امام ترمذی حدیث شماره

(3370) و صحیح الجامع علامه آل‌بانی حدیث شماره (5268).

(۲) صحیح امام بخاری حدیث شماره (6502).

احوال قبولیت دعا خلاف آن می باشد و شاید استدراج بنده باشد. الله متعال می فرماید:

﴿أَفْرَأَيْتَ الَّذِي كَفَرَ بِآيَاتِنَا وَقَالَ لَأُوتِيَنَّ مَالًا وَوَلَدًا ۗ أَطَّلَعَ الْغَيْبَ أَمْ أَخَذَ عِنْدَ الرَّحْمَنِ عَهْدًا ۗ كَلَّا سَنَكْتُبُ مَا يَقُولُ وَنَمُدُّ لَهُ مِنَ الْعَذَابِ مَدًّا ۗ وَنَرْتُهُ ۗ مَا يَقُولُ وَيَأْتِينَا فَرْدًا﴾ [مریم: 77 تا 80] «آیا در شگفت نیستی از آن کسی که آیات ما را انکار کرده و می گوید: بدون شک دارایی فراوان و فرزندان زیادی به من داده خواهد شد؟ آیا او از غیب آگاه شده است؟ و یا از پیشگاه پروردگار مهربان عهد و پیمانی گرفته است؟ چنین نیست که او می گوید. ما آنچه را که می گوید می نویسیم، و عذاب را بر او مستمر و پیاپی خواهیم داشت. و از او به ارث می بریم آنچه را که از آن دم می زند و تک و تنها پیش ما خواهد آمد».

چنانکه قبلا دعای شیطان نیز پذیرفته شد. الله متعال در حق او می فرماید:

﴿قَالَ رَبِّ فَأَنْظِرْنِي إِلَى يَوْمِ يُبْعَثُونَ ۗ قَالَ فَإِنَّكَ مِنَ الْمُنْظَرِينَ ۗ إِلَى يَوْمِ الْوَقْتِ الْمَعْلُومِ﴾ [الحجر: 36 تا 38]

«[شیطان] گفت: پروردگارا، اکنون که چنین است، مرا تا روزی مهلت ده که در آن زنده می گردند. فرمود: هم اینک تو از مهلت یافتگانی. تا روزی که زمان [فرا رسیدن] آن معلوم است»؛

7- عدم اجابت دعا، دلیل بر فساد بنده در همه احوال نیست؛ زیرا الله ﷻ بعضی از دعاهای رسول اکرم ﷺ را نیز نپذیرفت. در حدیث شریف آمده است: «سَأَلْتُ رَبِّي ثَلَاثًا فَأَعْطَانِي ثِنْتَيْنِ وَمَنْعَنِي وَاحِدَةً سَأَلْتُ رَبِّي أَنْ لَا يُهْلِكَ

أُمَّتِي بِالسَّنَةِ فَأَعْطَانِيهَا وَسَأَلْتُهُ أَنْ لَا يُهْلِكَ أُمَّتِي بِالْغَرَقِ فَأَعْطَانِيهَا وَسَأَلْتُهُ أَنْ لَا يَجْعَلَ بَأْسَهُمْ بَيْنَهُمْ فَمَنْعَنِيهَا»^(۱)

«سه چیز از پروردگرم طلب نمودم، دوتای آنها را به من داد و یکی را نداد: از پروردگرم خواستم امتم را با خشکسالی و قحطی و تنگی معیشت هلاک نکند و آن را به من داد؛ از او خواستم امتم را با غرق شدن هلاک نکند و آن را نیز به من داد؛ و از او خواستم دشمنی و عداوت را در میانشان قرار ندهد، لیکن این دعایم قبول نشد»؛

8- پیامبر اکرم ﷺ از دعایی که قبول نمی‌شود به الله ﷻ پناه جسته‌اند:

«اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنَ الْعَجْزِ وَالْكَسَلِ وَالْجُبْنِ وَالْبُخْلِ وَالْهَرَمِ وَعَذَابِ الْقَبْرِ
اللَّهُمَّ آتِ نَفْسِي تَقْوَاهَا وَزَكَّاهَا أَنْتَ خَيْرُ مَنْ زَكَّاهَا أَنْتَ وَلِيِّهَا وَمَوْلَاهَا اللَّهُمَّ إِنِّي
أَعُوذُ بِكَ مِنْ عِلْمٍ لَا يَنْفَعُ وَمِنْ قَلْبٍ لَا يَخْشَعُ وَمِنْ نَفْسٍ لَا تَشْبَعُ وَمِنْ دَعْوَةٍ لَا
يُسْتَجَابُ لَهَا»^(۲)

«بارالها، من از ناتوانی و تنبلی و بخل و پیری و عذاب قبر به تو پناه می‌جویم. پروردگارا، به من تقوای نفسی عطا کن و پاکش کن، که تو بهترین کسی هستی که پاکش نموده‌ای. تو صاحب‌اختیار و مولایش می‌باشی. پروردگارا، من از علمی که نفع نمی‌رساند و دلی که [از تو] نمی‌ترسد و نفسی که سیر نمی‌شود و دعایی که قبول نمی‌شود، به تو پناه می‌جویم»؛

9- بهتر است بنده دعاهایی را بخواند که در قرآن مجید و سنت مطهر

(۱) صحیح امام مسلم حدیث شماره (7442).

(۲) صحیح امام مسلم حدیث شماره (7081).

نبوی ﷺ وارد شده و اگر به غیر آن دو دعا نمود، نباید خارج از دایره شرع باشد؛

10- در وقت دعای عام، دو دست را بلند می‌کنیم؛ اما در دعاهای دیگر - مانند دعای خروج و دخول از منزل و یا دعای دخول و خروج از دستشویی و غیره - دست را بلند نمی‌کنیم؛

11- هرگاه دعای بنده قبول شد، باید الله ﷻ را شکر کند؛

12- پیامبر اکرم ﷺ فرموده‌اند: «الْمَسْأَلَةُ أَنْ تَرْفَعَ يَدَيْكَ حَدَّوْ مَنْكَبَيْكَ، أَوْ نَحْوَهُمَا، وَالِاسْتِغْفَارُ أَنْ تُشِيرَ بِأَصْبُعٍ وَاحِدَةٍ، وَالِابْتِهَالُ أَنْ تَمُدَّ يَدَيْكَ جَمِيعًا»^(۱)

«درخواست آن است که دو دستت را برابر با دو شانوات یا تقریباً به آن اندازه بلند کنی؛ و استغفار آن است که با انگشت شهادت اشاره نمایی؛ و زاری و حاجت خواستن آن است که هر دو دستت را بالا دراز نمایی»؛

13- پیامبر اکرم ﷺ فرموده‌اند: «لَا يَزِدُّ الْقَضَاءَ إِلَّا الدُّعَاءُ، وَلَا يَزِيدُ فِي الْعُمْرِ إِلَّا الْبِرُّ»^(۲)

«هیچ چیز قضا و قدر را بازنمی‌گرداند، مگر دعا؛ و هیچ چیز جز نیکی و بخشش و طاعت، بر عمر نمی‌افزاید».

(۱) سنن امام ابو داود حدیث شماره (1489) و باتصحیح علامه آل‌بانی.

(۲) معجم کبیر از طبرانی حدیث شماره (6005) و صحیح الجامع از علامه آل‌بانی حدیث شماره (7564).

دعاهای برگزیده از قرآن و سنت

دعاهای برگزیده از قرآن کریم

1- ﴿بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ﴿١﴾ الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿٢﴾ الرَّحْمَنُ الرَّحِيمُ ﴿٣﴾ مَلِكٌ يَوْمَ الدِّينِ ﴿٤﴾ إِيَّاكَ نَعْبُدُ وَإِيَّاكَ نَسْتَعِينُ ﴿٥﴾ أَهْدِنَا الصِّرَاطَ الْمُسْتَقِيمَ ﴿٦﴾ صِرَاطَ الَّذِينَ أَنْعَمْتَ عَلَيْهِمْ غَيْرِ الْمَغْضُوبِ عَلَيْهِمْ وَلَا الضَّالِّينَ ﴿٧﴾﴾

[الفاتحة]

«به نام خداوند رحمتگر مهربان، ستایش خدایی را که پروردگار جهانیان، رحمتگر مهربان، [و] خداوند روز جزاست، [بار الها]، تنها تو را می پرستیم و تنها از تو یاری می جوئیم، ما را به راه راست هدایت فرما، راه آنان که گرامی شان داشته‌ای نه [راه] مغضوبان و نه [راه] گمراهان؛ [آمین]

2- ﴿رَبَّنَا آتِنَا فِي الدُّنْيَا حَسَنَةً وَفِي الْآخِرَةِ حَسَنَةً وَقِنَا عَذَابَ النَّارِ﴾

[البقرة: 201]

«بارالها، ما را از نعمت‌های دنیا و آخرت [هر دو] بهره‌مند گردان و از عذاب آتش دوزخ نگاه دار»؛

3- ﴿رَبَّنَا لَا تُؤَاخِذْنَا إِنْ دَسِينَا أَوْ أَخْطَأْنَا رَبَّنَا وَلَا تَحْمِلْ عَلَيْنَا إصْرًا كَمَا حَمَلْتَهُ عَلَى الَّذِينَ مِنْ قَبْلِنَا رَبَّنَا وَلَا تُحَمِّلْنَا مَا لَا طَاقَةَ لَنَا بِهِ ۗ وَاعْفُ عَنَّا وَاعْفِرْ لَنَا وَارْحَمْنَا أَنْتَ مَوْلَانَا فَانصُرْنَا عَلَى الْقَوْمِ الْكَافِرِينَ﴾ [البقرة: 286]

«پروردگارا، اگر فراموش کردیم یا به خطا رفتیم بر ما مگیر. پروردگارا،

هیچ بار گرانی بر دوش ما مگذار؛ همچنان که بر [دوش] کسانی که پیش از ما بودند نهادی. پروردگارا، و آنچه تاب آن را نداریم بر ما تحمیل مکن؛ و از ما درگذر؛ و ما را ببخشای و بر ما رحمت آور؛ سرور ما تویی؛ پس ما را بر گروه کافران پیروز کن؛

4- ﴿رَبَّنَا لَا تُزِغْ قُلُوبَنَا بَعْدَ إِذْ هَدَيْتَنَا وَهَبْ لَنَا مِنْ لَدُنْكَ رَحْمَةً إِنَّكَ أَنْتَ الْوَهَّابُ﴾ [آل عمران: 8]

«پروردگارا، پس از آنکه ما را هدایت کردی، دل‌هایمان را دستخوش انحراف مگردان و از جانب خود رحمتی بر ما ارزانی دار، که تو خود بخشایشگری؛

5- ﴿رَبَّنَا إِنَّكَ جَامِعُ النَّاسِ لِيَوْمٍ لَا رَيْبَ فِيهِ إِنَّ اللَّهَ لَا يُخْلِفُ الْمِعَادَ﴾ [آل عمران: 9]

«پروردگارا به یقین تو در روزی که هیچ تردیدی در آن نیست گردآورنده [جمله] مردمانی قطعاً خداوند در وعده [خود] خلاف نمی‌کند؛

6- ﴿الَّذِينَ يَقُولُونَ رَبَّنَا إِنَّنَا آمَنَّا فَاغْفِرْ لَنَا ذُنُوبَنَا وَقِنَا عَذَابَ النَّارِ﴾ [آل عمران: 16]

«همان کسانی که می‌گویند پروردگارا ما ایمان آوردیم؛ پس گناهان ما را بر ما ببخش و ما را از عذاب آتش نگاه دار؛

7- ﴿رَبَّنَا بِمَا أَنْزَلْتَ وَاتَّبَعْنَا الرَّسُولَ فَاكْتُبْنَا مَعَ الشَّاهِدِينَ﴾ [آل عمران: 53]

«پروردگارا، به آنچه نازل کردی گرویدیم و فرستاده [ات] را پیروی کردیم؛

پس ما را در زمره گواهان بنویس؛

8- ﴿رَبَّنَا اغْفِرْ لَنَا ذُنُوبَنَا وَإِسْرَافَنَا فِي أَمْرِنَا وَثَبِّتْ أَقْدَامَنَا وَانصُرْنَا عَلَى

الْقَوْمِ الْكَافِرِينَ﴾ [آل عمران: 147]

«پروردگارا، گناهان ما و زیاده‌روی ما در کارمان را بر ما ببخش و گام‌های ما را استوار دار و ما را بر گروه کافران یاری ده؛»

9- ﴿رَبَّنَا مَا خَلَقْتَ هَذَا بَطْلًا سُبْحَانَكَ فَقِنَا عَذَابَ النَّارِ ﴿۱۹۱﴾ رَبَّنَا إِنَّكَ مَن

تُدْخِلِ النَّارَ فَقَدْ أَخْرَجْتَهُ وَمَا لِلظَّالِمِينَ مِنْ أَنْصَارٍ ﴿۱۹۲﴾ رَبَّنَا إِنَّنا سَمِعنا مُنَادِيًا يُنَادِي لِلإِيمَانِ أَنْ ءَامِنُوا بِرَبِّكُمْ فَآمَنَّا رَبَّنَا فَاغْفِرْ لَنَا ذُنُوبَنَا وَكَفِّرْ عَنَّا سَيِّئَاتِنَا وَتَوَقَّنا مَعَ الأَبْرارِ ﴿۱۹۳﴾ رَبَّنَا وَعَانتا ما وَعَدْتنا عَلَى رُسُلِكَ وَلا تُخْزنا يَوْمَ القِيَمَةِ إِنَّكَ

لا تُخْلِفُ المِيعادَ﴾ [آل عمران: 191 تا 194]

«پروردگارا، اینها را بیهوده نیافریده‌ای؛ منزهی تو؛ پس ما را از عذاب آتش دوزخ در امان بدار. پروردگارا، هر که را تو در آتش درآوری یقیناً رسوایش کرده‌ای و برای ستمکاران یاورانی نیست. پروردگارا، ما شنیدیم که دعوتگری به ایمان فرامی‌خواند که به پروردگار خود ایمان آورید؛ پس ایمان آوردیم. پروردگارا، گناهان ما را بیامرز و بدی‌های ما را بزدای و ما را در زمره نیکان بمیران. پروردگارا، و آنچه را که به وسیله فرستادگانت به ما وعده داده‌ای، به ما عطا کن و ما را روز رستاخیز رسوا مگردان؛ زیرا تو وعدهات را خلاف نمی‌کنی؛»

10- ﴿رَبَّنَا ءَامِنَّا فَكُتِبْنَا مَعَ الشَّاهِدِينَ﴾ [المائدة: 83]

«پروردگارا، ما ایمان آورده‌ایم؛ پس ما را در زمره گواهان بنویس؛»

11- ﴿رَبَّنَا ظَلَمْنَا أَنْفُسَنَا وَإِن لَّمْ تَغْفِرْ لَنَا وَتَرْحَمْنَا لَنَكُونَنَّ مِنَ الْخَسِرِينَ﴾

[الأعراف: 23]

«پروردگارا، ما بر خویشتن ستم کردیم و اگر بر ما نبخشایی و به ما رحم نکنی، مسلماً از زیانکاران خواهیم بود»؛

12- ﴿رَبَّنَا لَا تَجْعَلْنَا مَعَ الْقَوْمِ الظَّالِمِينَ﴾ [الأعراف: 47]

«پروردگارا ما را در زمره گروه ستمکاران قرار مده»؛

13- ﴿رَبَّنَا أَفْتَحْ بَيْنَنَا وَبَيْنَ قَوْمِنَا بِالْحَقِّ وَأَنْتَ خَيْرُ الْفَاتِحِينَ﴾ [الأعراف:

[89]

«پروردگارا، میان ما و قوم ما به حق داوری کن که تو بهترین داورانی»؛

14- ﴿رَبَّنَا أَفْرِغْ عَلَيْنَا صَبْرًا وَتَوَفَّنَا مُسْلِمِينَ﴾ [الأعراف: 126]

«پروردگارا، بر ما شکیبایی فرو ریز و ما را مسلمان بمیران»؛

15- ﴿رَبَّنَا لَا تَجْعَلْنَا فِتْنَةً لِّلْقَوْمِ الظَّالِمِينَ ﴿٨٥﴾ وَنَجِّنَا بِرَحْمَتِكَ مِنَ الْقَوْمِ

الْكَافِرِينَ﴾ [یونس: 85 و 86]

«پروردگارا ما را برای قوم ستمگر [وسیله] آزمایش قرار مده؛ و ما را به رحمت خویش از گروه کافران نجات ده»؛

16- ﴿رَبَّنَا إِنَّكَ تَعْلَمُ مَا نُخْفِي وَمَا نُعْلِنُ وَمَا يَخْفَى عَلَى اللَّهِ مِنْ شَيْءٍ فِي

الْأَرْضِ وَلَا فِي السَّمَاءِ﴾ [إبراهيم: 38]

«پروردگارا، بی گمان، تو آنچه را که پنهان می داریم و آنچه را که آشکار می سازیم، می دانی؛ و چیزی در زمین و در آسمان بر خدا پوشیده نمی ماند»؛

17- ﴿رَبَّنَا اغْفِرْ لِي وَلِوَالِدَيَّ وَلِلْمُؤْمِنِينَ يَوْمَ يَقُومُ الْحِسَابُ﴾ [إبراهيم: 41]

«پروردگارا، روزی که حساب برپا می‌شود، بر من و پدر و مادرم و بر مؤمنان بیخشی»؛

18- ﴿رَبَّنَا آتِنَا مِنْ لَدُنْكَ رَحْمَةً وَهَيِّئْ لَنَا مِنْ أَمْرِنَا رَشَدًا﴾ [الكهف: 10]

«پروردگارا، از جانب خود به ما رحمتی بخش و کار ما را برای ما به سامان رسان»؛

19- ﴿رَبَّنَا آمَنَّا فَاغْفِرْ لَنَا وَأَرْحَمْنَا وَأَنْتَ خَيْرُ الرَّاحِمِينَ﴾ [المؤمنون: 109]

«پروردگارا، ایمان آوردیم؛ بر ما بیخشی و به ما رحم کن [که] تو بهترین مهربانی»؛

20- ﴿رَبَّنَا أَصْرِفْ عَنَّا عَذَابَ جَهَنَّمَ إِنَّ عَذَابَهَا كَانَ غَرَامًا﴾ [الفرقان: 65]

«پروردگارا، عذاب جهنم را از ما بازگردان که عذابش سخت و دایمی است»؛

21- ﴿رَبَّنَا هَبْ لَنَا مِنْ أَزْوَاجِنَا وَذُرِّيَّاتِنَا قُرَّةَ أَعْيُنٍ وَاجْعَلْنَا لِلْمُتَّقِينَ إِمَامًا﴾

[الفرقان: 74]

«پروردگارا، به ما از همسران و فرزندانمان آن ده که مایه روشنی چشمان [ما] باشد و ما را پیشوای پرهیزگاران گردان»؛

22- ﴿رَبَّنَا وَسِعْتَ كُلَّ شَيْءٍ رَحْمَةً وَعِلْمًا فَاغْفِرْ لِلَّذِينَ تَابُوا وَاتَّبَعُوا سَبِيلَكَ

وَقِهِمْ عَذَابَ الْجَحِيمِ﴾ [المؤمن: 7]

«پروردگارا، رحمت و دانش [تو بر] هر چیز احاطه دارد کسانی را که توبه کرده و راه تو را دنبال کرده‌اند بیخش و آنها را از عذاب آتش نگاه دار»؛

23- ﴿رَبَّنَا اغْفِرْ لَنَا وَلِإِخْوَانِنَا الَّذِينَ سَبَقُونَا بِالْإِيمَانِ وَلَا تَجْعَلْ فِي قُلُوبِنَا

غَلَّا لِلَّذِينَ ءَامَنُوا رَبَّنَا إِنَّكَ رَءُوفٌ رَحِيمٌ ﴿[الحشر: 10]

«پروردگارا، بر ما و بر آن برادرانمان که در ایمان آوردن بر ما پیشی گرفتند، ببخشای و در دل‌هایمان نسبت به کسانی که ایمان آورده‌اند [هیچ گونه] کینه‌ای مگذار؛ پروردگارا، راستی که تو رؤوف و مهربانی»؛

24- ﴿رَبَّنَا عَلَيْكَ تَوَكَّلْنَا وَإِلَيْكَ أَنَبْنَا وَإِلَيْكَ الْمَصِيرُ ﴿[رَبَّنَا لَا تَجْعَلْنَا فِتْنَةً

لِلَّذِينَ كَفَرُوا وَأَغْفِرْ لَنَا رَبَّنَا إِنَّكَ أَنْتَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ﴿[الممتحنة: 4 و 5]

«پروردگارا، بر تو اعتماد کردیم و به سوی تو بازگشتیم و فرجام به سوی توست. پروردگارا، ما را برای کسانی که کفر ورزیده‌اند، وسیله آزمایش [و آماج آزار] مگردان و بر ما ببخشای، که تو خود توانای سنجیده‌کاری»؛

25- ﴿رَبَّنَا أْتِمِّمْ لَنَا نُورَنَا وَأَغْفِرْ لَنَا إِنَّكَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿[التحریم: 8]

«پروردگارا، نور ما را برای ما کامل گردان و بر ما ببخشای که تو بر هر چیز توانایی»؛

26- ﴿رَبِّ هَبْ لِي مِنْ لَدُنْكَ ذُرِّيَّةً طَيِّبَةً إِنَّكَ سَمِيعُ الدُّعَاءِ ﴿[آل عمران: 38]

«پروردگارا، از جانب خود فرزندی پاک و پسندیده به من عطا کن که تو شنونده دعایی»؛

27- ﴿قَالَ رَبِّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ أَنْ أَسْأَلَكَ مَا لَيْسَ لِي بِهِ عِلْمٌ وَإِلَّا تَغْفِرْ لِي

وَتَرْحَمَنِي أَكُنْ مِنَ الْخَاسِرِينَ ﴿[هود: 47]

«پروردگارا، من به تو پناه می‌برم که از تو چیزی بخواهم که بدان علم ندارم و اگر مرا نیامرزی و به من رحم نکنی از زیانکاران باشم»؛

28- ﴿رَبِّ اجْعَلْ هَذَا الْبَلَدَ ءَامِنًا وَاجْنُبْنِي وَبَنِيَّ أَنْ نَعْبُدَ الْأَصْنَامَ ﴿

[إبراهيم: 35]

«پروردگارا، این شهر را ایمن گردان و مرا و فرزندانم را از پرستیدن بتان دور دار»؛

29- ﴿رَبِّ اجْعَلْنِي مُقِيمَ الصَّلَاةِ وَمِنْ ذُرِّيَّتِي رَبَّنَا وَتَقَبَّلْ دُعَاءِ﴾ [إبراهيم:

[40]

«پروردگارا، مرا برپادارنده نماز قرار ده و از فرزندان من نیز؛ پروردگارا و دعای مرا بپذیر»؛

30- ﴿رَبِّ اشْرَحْ لِي صَدْرِي ۖ وَيَسِّرْ لِي أَمْرِي ۖ وَاحْلُلْ عُقْدَةً مِّن لِّسَانِي ۖ يَفْقَهُوا قَوْلِي﴾ [طه: 25 تا 28]

«پروردگارا، سینه‌ام را گشاده گردان و کارم را برای من آسان ساز و از زبانم گره بگشای [تا] سخنم را بفهمند»؛

31- ﴿رَبِّ لَا تَذَرْنِي فَرْدًا وَأَنْتَ خَيْرُ الْوَارِثِينَ﴾ [الأنبياء: 89]

«پروردگارا، مرا تنها مگذار و تو بهترین ارث برندگان»؛

32- ﴿قُلْ رَبِّ أَحْكُم بِالْحَقِّ ۚ وَرَبُّنَا الرَّحْمَنُ الْمُسْتَعَانُ عَلَىٰ مَا تَصِفُونَ﴾

[الأنبياء: 112]

«پروردگارا، [خودت] به حق داوری کن؛ و به رغم آنچه وصف می‌کنید، پروردگار ما همان بخشایشگر دستگیر است»؛

33- ﴿رَبِّ أَنْزِلْنِي مُنْزَلًا مُّبَارَكًا وَأَنْتَ خَيْرُ الْمُنْزِلِينَ﴾ [المؤمنون: 29]

«پروردگارا، مرا در جایی پربرکت فرود آور [که] تو نیکترین

مهمان نوازانی؛

34- ﴿رَبِّ فَلَا تَجْعَلْنِي فِي الْقَوْمِ الظَّالِمِينَ﴾ [المؤمنون: 94]

«پروردگارا، پس مرا در میان قوم ستمکار قرار مده»؛

35- ﴿رَبِّ هَبْ لِي حُكْمًا وَأَلْحِقْنِي بِالصَّالِحِينَ﴾ [AP] وَأَجْعَلْ لِي لِسَانَ صِدْقٍ

فِي الْأَخِيرِينَ﴾ [الشعراء: 83 و 84]

«پروردگارا، به من دانش عطا کن و مرا به صالحان ملحق فرمای و برای

من در [میان] آیندگان آوازه نیکو گذار»؛

36- ﴿وَلَا تُخْزِنِي يَوْمَ يُبْعَثُونَ﴾ [AV] يَوْمَ لَا يَنْفَعُ مَالٌ وَلَا بَنُونَ ﴿AA﴾ إِلَّا مَنْ أَتَى

اللَّهَ بِقَلْبٍ سَلِيمٍ﴾ [الشعراء: 87 تا 89]

«و روزی که [مردم] برانگیخته می شوند رسوایم مکن؛ روزی که هیچ مال

و فرزندی سود نمی دهد؛ مگر کسی که دلی پاک به سوی خدا بیاورد»؛

37- ﴿رَبِّ أَوْزِعْنِي أَنْ أَشْكُرَ نِعْمَتَكَ الَّتِي أَنْعَمْتَ عَلَيَّ وَعَلَىٰ وَالِدَتِي وَأَنْ

أَعْمَلَ صَالِحًا تَرْضَاهُ وَأَدْخِلْنِي بِرَحْمَتِكَ فِي عِبَادِكَ الصَّالِحِينَ﴾ [النمل: 19]

«پروردگارا، در دلم افکن تا نعمتی را که به من و پدر و مادرم ارزانی

داشته‌ای، سپاس بگزارم و به کار شایسته‌ای که آن را می‌پسندی بپردازم و مرا

به رحمت خویش در میان بندگان شایسته‌ات داخل کن»؛

38- ﴿رَبِّ إِنِّي ظَلَمْتُ نَفْسِي فَاغْفِرْ لِي﴾ [القصص: 16]

«پروردگارا، من بر خویشتم ستم کردم؛ مرا ببخش»؛

39- ﴿رَبِّ إِنِّي لِمَا أَنْزَلْتَ إِلَيَّ مِنْ خَيْرٍ فَقِيرٌ﴾ [القصص: 24]

«پروردگارا، من به هر خیری که سویم بفرستی سخت نیازمندم»؛

40- ﴿رَبِّ نَجِّنِي مِنَ الْقَوْمِ الظَّالِمِينَ﴾ [التقصص: 21]

«پروردگارا، مرا از گروه ستمکاران نجات بخش»؛

41- ﴿رَبِّ أَنْصُرْنِي عَلَى الْقَوْمِ الْمُفْسِدِينَ﴾ [العنكبوت: 30]

«پروردگارا، مرا بر قوم فسادکار پیروز [و غالب] گردان»؛

42- ﴿رَبِّ هَبْ لِي مِنَ الصَّالِحِينَ﴾ [الصافات: 100]

«ای پروردگار من، مرا [فرزندی] از شایستگان بخش»؛

43- ﴿رَبِّ أَوْزِعْنِي أَنْ أَشْكُرَ نِعْمَتَكَ الَّتِي أَنْعَمْتَ عَلَيَّ وَعَلَىٰ وَالِدَيَّ وَأَنْ

أَعْمَلَ صَالِحًا تَرْضَاهُ وَأَصْلِحْ لِي فِي ذُرِّيَّتِي ۗ إِنِّي تُبْتُ إِلَيْكَ وَإِنِّي مِنَ الْمُسْلِمِينَ﴾

[الأحقاف: 15]

«پروردگارا، بر دلم بیفکن تا نعمتی را که به من و به پدر و مادرم ارزانی داشته‌ای سپاس گویم و کار شایسته‌ای انجام دهم که آن را خوش داری و فرزندانم را برایم شایسته گردان. در حقیقت، من به درگاه تو توبه آوردم و من از فرمانپذیرانم»؛

44- ﴿رَبِّ اغْفِرْ لِي وَلِوَالِدَيَّ وَلِمَنْ دَخَلَ بَيْتِي مُؤْمِنًا وَلِلْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ

وَلَا تَزِدِ الظَّالِمِينَ إِلَّا تَبَارًا﴾ [النوح: 28]

«پروردگارا، بر من و پدر و مادرم و هر مؤمنی که در سرایم درآید و بر

مردان و زنان با ایمان ببخشای و جز بر هلاکت ستمگران میفزای»؛

45- ﴿قُلِ اللَّهُمَّ مَلِكُ الْمَلِكِ تُؤْتِي الْمُلْكَ مَنْ تَشَاءُ وَتَنْزِعُ الْمُلْكَ مِمَّنْ

تَشَاءُ وَتُعِزُّ مَنْ تَشَاءُ وَتُذِلُّ مَنْ تَشَاءُ ۗ بِيَدِكَ الْخَيْرُ ۗ إِنَّكَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿٣١﴾

تُولِجُ اللَّيْلَ فِي النَّهَارِ وَتُولِجُ النَّهَارَ فِي اللَّيْلِ ۗ وَتُخْرِجُ الْحَيَّ مِنَ الْمَيِّتِ وَتُخْرِجُ

اَلْمَيِّتِ مِنَ الْحَيِّ وَتَرَزُّقُكَ مِنْ تَشَاءُ بِغَيْرِ حِسَابٍ ﴿آل عمران: 26 و 27﴾
 «بگو بار خدایا تویی که فرمانفرمایی هر آن کس را که خواهی فرمانروایی
 بخشی، و از هر که خواهی فرمانروایی را باز ستانی، و هر که را خواهی عزت
 بخشی و هر که را خواهی خوار گردانی. همه خوبی‌ها به دست توست و تو
 بر هر چیز توانایی؛ شب را به روز در می‌آوری و روز را به شب در می‌آوری
 و زنده را از مرده بیرون می‌آوری و مرده را از زنده خارج می‌سازی و هر که
 را خواهی، بی حساب روزی می‌دهی»؛

46- ﴿قُلْ إِنْ أَلْفُضَلْ بِيَدِ اللَّهِ يُؤْتِيهِ مِنْ يَشَاءُ وَاللَّهُ وَاسِعٌ عَلِيمٌ ﴿٧٣﴾ يَخْتَصُّ
 بِرَحْمَتِهِ مَنْ يَشَاءُ وَاللَّهُ ذُو الْفَضْلِ الْعَظِيمِ ﴿آل عمران: 73 و 74﴾
 «بگو [این] تفضل به دست خداست؛ آن را به هر کس که بخواهد می‌دهد
 و خداوند گشایشگر داناست. رحمت خود را به هر کس که بخواهد
 مخصوص می‌گرداند و خداوند دارای بخشش بزرگ است»؛

47- ﴿رَبِّ زِدْنِي عِلْمًا﴾ [طه: 114]

«پروردگارا، بر دانشم بیفزای»؛

48- ﴿رَبِّ أَعُوذُ بِكَ مِنْ هَمَزَاتِ الشَّيْطَانِ ﴿٧٧﴾ وَأَعُوذُ بِكَ رَبِّ أَنْ
 يَحْضُرُونِ﴾ [المؤمنون: 97 و 98]

«پروردگارا، از وسوسه‌های شیطان‌ها به تو پناه می‌برم، و پروردگارا از
 اینکه [آنها] به پیش من حاضر شوند به تو پناه می‌برم»؛

49- ﴿رَبِّ اغْفِرْ وَأَرْحَمْ وَأَنْتَ خَيْرُ الرَّاحِمِينَ﴾ [المؤمنون: 118]

«پروردگارا، ببخشای و رحمت کن [که] تو بهترین بخشاینده‌گانی»؛

50- ﴿اللَّهُمَّ فَاطِرَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ عَلِيمَ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ أَنْتَ تَحْكُمُ

بَيْنَ عِبَادِكَ فِي مَا كَانُوا فِيهِ يَخْتَلِفُونَ﴾ [الزمر: 46]

«بار الها، ای پدیدآورنده آسمانها و زمین، [ای] دانای نهان و آشکار، تو

خود در میان بندگانت بر سر آنچه اختلاف می کردند داوری می کنی»؛

51- ﴿قُلْ يَا أَيُّهَا الْكَافِرُونَ ﴿١﴾ لَا أَعْبُدُ مَا تَعْبُدُونَ ﴿٢﴾ وَلَا أَنْتُمْ عَابِدُونَ

مَا أَعْبُدُ ﴿٣﴾ وَلَا أَنَا عَابِدٌ مَّا عَبَدْتُمْ ﴿٤﴾ وَلَا أَنْتُمْ عَابِدُونَ مَّا أَعْبُدُ ﴿٥﴾ لَكُمْ

دِينُكُمْ وَلِيَ دِينِ ﴿٦﴾﴾ [الکافرون]

«بگو ای کافران، آنچه می پرستید نمی پرستم؛ و آنچه می پرستم شما

نمی پرستید؛ و نه آنچه پرستیدید من می پرستم؛ و نه آنچه می پرستم شما

می پرستید؛ دین شما برای خودتان و دین من برای خودم»؛

52- ﴿قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ ﴿١﴾ اللَّهُ الصَّمَدُ ﴿٢﴾ لَمْ يَلِدْ وَلَمْ يُولَدْ ﴿٣﴾ وَلَمْ يَكُنْ

لَهُ وَكُفُوًا أَحَدٌ ﴿٤﴾﴾ [الإخلاص]

«بگو اوست خدای یگانه؛ خدای صمد [ثابت متعالی]؛ [کسی را] نزاده و

زاده نشده است؛ و هیچ کس او را همتا نیست»؛

53- ﴿قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ الْفَلَقِ ﴿١﴾ مِنْ شَرِّ مَا خَلَقَ ﴿٢﴾ وَمِنْ شَرِّ غَاسِقٍ إِذَا وَقَبَ

﴿٣﴾ وَمِنْ شَرِّ النَّفَّاثَاتِ فِي الْعُقَدِ ﴿٤﴾ وَمِنْ شَرِّ حَاسِدٍ إِذَا حَسَدَ ﴿٥﴾﴾ [الفلق]

«بگو پناه می برم به پروردگار سپیده دم؛ از شر آنچه آفریده؛ و از شر

تاریکی چون فراگیرد؛ و از شر دمنندگان افسون در گره‌ها؛ و از شر [هر]

حسود آنگاه که حسد ورزد»؛

54- ﴿قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ النَّاسِ ﴿١﴾ مَلِكِ النَّاسِ ﴿٢﴾ إِلَهِ النَّاسِ ﴿٣﴾ مِنْ شَرِّ

الْوَسْوَاسِ الْخَنَّاسِ ﴿۱﴾ الَّذِي يُوَسْوِسُ فِي صُدُورِ النَّاسِ ﴿۲﴾ مِنَ الْجِنَّةِ وَالنَّاسِ
[الناس]

«بگو پناه می‌برم به پروردگار مردم؛ پادشاه مردم؛ معبود مردم؛ از شرِ وسوسه‌گر نهانی؛ آن کس که در سینه‌های مردم وسوسه می‌کند؛ چه از جن و [چه از] انس»؛

55- ﴿قَالَ اللَّهُ خَيْرٌ حَفِظًا وَهُوَ أَرْحَمُ الرَّاحِمِينَ﴾ [یوسف: 64]

«پس خدا بهترین نگهدار است و اوست مهربانترین مهربانان»؛

56- ﴿رَبَّنَا تَقَبَّلْ مِنَّا إِنَّكَ أَنْتَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ﴾ [البقرة: 127]

«ای پروردگار ما، از ما بپذیر که در حقیقت، تو شنوای دانایی»؛

دعاهای انتخاب شده از سنت مطهر (دعای رفع مشکلات)

1- «لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ الْعَظِيمُ الْحَلِيمُ، لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ رَبُّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ، لَا إِلَهَ

إِلَّا اللَّهُ رَبُّ السَّمَوَاتِ وَرَبُّ الْأَرْضِ وَرَبُّ الْعَرْشِ الْكَرِيمِ»^(۱)

«معبودی به حق نیست مگر الله بزرگ و بردبار. معبودی به حق نیست

مگر پروردگار عرش بزرگ. معبودی به حق نیست مگر پروردگار آسمان‌ها و

زمین و عرش گرامی»؛

2- «لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ، أَعَزَّ جُنْدَهُ، وَتَصَرَ عَبْدُهُ، وَغَلَبَ الْأَحْزَابَ وَحْدَهُ،

فَلَا شَيْءَ بَعْدَهُ»^(۲)

(۱) متفق علیه.

(۲) متفق علیه.

«معبودی جز الله یکتا نیست؛ سربازان خود را عزت داد و آنان را نصرت داد و به تنهایی احزاب را مغلوب نمود؛ پس هیچ چیز پس از او نیست» [یعنی همه چیزها و همه کسانی که بر روی زمین هستند، فنا می گردند و تنها ذات با عظمت و ارجمند الله عزوجلله می ماند و بس]؛

3- «اللَّهُمَّ رَبَّنَا لَكَ الْحَمْدُ، مِلْءُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ، وَمِْلْءُ مَا شِئْتَ مِنْ شَيْءٍ بَعْدُ، أَهْلَ الثَّنَاءِ وَالْمَجْدِ، أَحَقُّ مَا قَالَ الْعَبْدُ وَكُنَّا لَكَ عَبْدٌ»^(۱)

«بار الها، پروردگارا، ستایش از آن توست، به اندازه ی پُری آسمانها و پُری زمین و آن چه میان آن دوست، و پُری آن چه می خواهی از هر چیز پس از آن. تو سزاوار مدح و بزرگی هستی، تو سزاوارترینی نسبت به آن چه بنده ات گفت و همه ما بنده تویم»؛

4- «اللَّهُمَّ لَكَ الْحَمْدُ أَنْتَ نُورُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ، وَلَكَ الْحَمْدُ أَنْتَ قِيَمُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ، وَلَكَ الْحَمْدُ أَنْتَ رَبُّ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَنْ فِيهِنَّ، أَنْتَ الْحَقُّ، وَوَعْدُكَ الْحَقُّ، وَقَوْلُكَ الْحَقُّ، وَلِقَاؤُكَ الْحَقُّ، وَالْحِجَّتُ حَقٌّ، وَالنَّارُ حَقٌّ، وَالتَّيْبُونُ حَقٌّ، وَالسَّاعَةُ حَقٌّ، اللَّهُمَّ لَكَ أَسْلَمْتُ، وَبِكَ آمَنْتُ، وَعَلَيْكَ تَوَكَّلْتُ، وَإِلَيْكَ أُنَبْتُ، وَبِكَ خَاصَمْتُ، وَإِلَيْكَ حَاكَمْتُ، فَاعْفِرْ لِي مَا قَدَّمْتُ وَمَا أَخَّرْتُ، وَمَا أَسْرَرْتُ وَمَا أَعْلَنْتُ، أَنْتَ إِلَهِي لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ»

(الها، ستایش از آن توست. تو نور آسمانها و زمین هستی و ستایش از آن توست. تو تدبیرکننده آسمانها و زمین هستی و ستایش از آن توست. تو پروردگار آسمانها و زمین و هر چه در آن است، و تو حقی و وعده تو

(۱) صحیح امام مسلم حدیث شماره (1100).

راست است و کلام تو و دیدار تو و بهشت و دوزخ حقیقت است و پیامبران برحقند و قیامت حقیقت است. الها، خود را به تو تسلیم کردم و بر تو توکل کردم و به تو ایمان آوردم و به سوی تو بازگشتم و برای تو با دشمن پیکار کردم و به دستور تو حکم کردم؛ پس گناهان گذشته و آینده و نهان و آشکار مرا بپامرز. تو معبود منی، نیست معبودی به حق، مگر تو»؛

5- «اللَّهُمَّ أَعُوذُ بِرِضَاكَ مِنْ سَخِطِكَ، وَبِعَافَاتِكَ مِنْ عُقُوبَتِكَ، وَأَعُوذُ بِكَ مِنْكَ، لَا أَحْصِي ثَنَاءً عَلَيْكَ، أَنْتَ كَمَا أَثْنَيْتَ عَلَيَّ نَفْسِكَ»^(۱)

«بار الها، به رضای تو از خشمت و به عافیت تو از عذابت، به تو از تو پناه می‌برم. نمی‌توانم بشمارم مدح تو را آن چنان که خودت خود را مدح گفته‌ای»؛

6- «اللَّهُمَّ لَا مَانِعَ لِمَا أَعْطَيْتَ، وَلَا مُعْطِيَّ لِمَا مَنَعْتَ، وَلَا يَنْفَعُ ذَا الْجُدِّ مِنْكَ الْجُدُّ»^(۲)

«ها، بازدارنده‌ای از آن چه تو عطا فرمایی، نیست و نه دهنده‌ای از آن چه خواهی منع نمایی و هیچ توانگری، توانگری‌اش نزد تو سود ندهد»؛

7- «اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِ مُحَمَّدٍ، كَمَا صَلَّيْتَ عَلَى إِبْرَاهِيمَ وَعَلَى آلِ إِبْرَاهِيمَ، إِنَّكَ حَمِيدٌ مَجِيدٌ. وَبَارِكْ عَلَى مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِ مُحَمَّدٍ كَمَا بَارَكْتَ عَلَى إِبْرَاهِيمَ وَعَلَى آلِ إِبْرَاهِيمَ إِنَّكَ حَمِيدٌ مَجِيدٌ»^(۳)

«بار الها، بر محمد و آل محمد درود بفرست؛ چنان که بر ابراهیم و آل

(۱) صحیح امام مسلم حدیث شماره (1118) و اصحاب سنن.

(۲) متفق علیه.

(۳) متفق علیه.

ابراهیم درود فرستادی؛ همانا تو ستایش شده و بزرگواری. پروردگارا، بر محمد و آل محمد برکت فرست؛ چنان که بر ابراهیم و آل ابراهیم برکت نازل فرمودی؛ به درستی که تو ستایش شده و بزرگواری؛

8- «اللَّهُمَّ مُصَرِّفَ الْقُلُوبِ، صَرِّفْ قَلْبِي عَلَى طَاعَتِكَ»^(۱).

«خدایا، ای اختیار کننده دل‌ها، دلم را به سوی طاعتت هدایت کن؛»

9- «اللَّهُمَّ رَبَّنَا آتِنَا فِي الدُّنْيَا حَسَنَةً، وَفِي الآخِرَةِ حَسَنَةً، وَقِنَا عَذَابَ

النَّارِ»^(۲).

«بار الها، ما را از نعمت‌های دنیا و آخرت بهره‌مند گردان و از آتش دوزخ

نگاهدار؛»

10- «اللَّهُمَّ إِنِّي ظَلَمْتُ نَفْسِي ظُلْمًا كَثِيرًا، وَلَا يَغْفِرُ الذُّنُوبَ إِلَّا أَنْتَ،

فَاغْفِرْ لِي مَغْفِرَةً مِنْ عِنْدِكَ وَارْحَمْنِي، إِنَّكَ أَنْتَ الْعَفُورُ الرَّحِيمُ»^(۳)

«بار الها، همانا من به خود ظلم کردم، ظلمی بسیار زیاد و جز تو کسی

گناهان را نمی‌آمرزد؛ پس مرا بیامرز. آمرزش از فضل و کرم خودت و به من

رحم فرما. همانا تو بسیار آمرزنده و مهربانی؛»

11- «اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ جَهْدِ الْبَلَاءِ، وَدَرَكِ الشَّقَاءِ، وَسُوءِ الْقَضَاءِ،

وَشَمَاتَةِ الْأَعْدَاءِ»^(۴)

«بار الها، من از شدت رنجِ بلا و بدبختی قضا و سرنوشت بد و از

(۱) صحیح امام مسلم حدیث شماره (6921).

(۲) متفق علیه.

(۳) متفق علیه.

(۴) متفق علیه و لفظ از صحیح امام بخاری است.

خوشحالی دشمن، به تو پناه می‌برم»؛

12- «اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِعِزَّتِكَ الَّذِي لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ الَّذِي لَا يَمُوتُ وَالْحَيُّ وَالْإِنْسُ يَمُوتُونَ»^(۱)

«بار الها، به عزت تو قسم که معبودی به حق جز تو نیست - آنکه هرگز نمی‌میرد- به تو پناه می‌برم و جن و انس می‌میرند»؛

13- «اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ فِتْنَةِ النَّارِ وَعَذَابِ النَّارِ، وَفِتْنَةِ الْقَبْرِ وَعَذَابِ الْقَبْرِ، وَشَرِّ فِتْنَةِ الْغَيْ، وَشَرِّ فِتْنَةِ الْفَقْرِ»^(۲)

«بار الها، از فتنه آتش و عذاب دوزخ و فتنه و عذاب قبر و از شر فتنه ثروتمندی و از شر فتنه فقر، به تو پناه می‌برم»؛

14- «اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنَ الْكَسَلِ وَالْهَرَمِ، وَالْمَأْثَمِ وَالْمَغْرَمِ»^(۳)

«بار الها، از تنبلی و پیری و گناه و بدهکاری به تو پناه می‌برم»؛

15- «اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنَ الْعَجْزِ وَالْكَسَلِ وَالْجُبْنِ وَالْهَرَمِ وَأَعُوذُ بِكَ مِنْ عَذَابِ الْقَبْرِ وَأَعُوذُ بِكَ مِنْ فِتْنَةِ الْمَحْيَا وَالْمَمَاتِ»^(۴)

«بار الها، هر آینه من از ناتوانی و تنبلی و ترس و پیری به تو پناه می‌برم و از عذاب قبر به تو پناه می‌برم و از فتنه زندگی و برزخ به تو پناه می‌برم»؛

(۱) صحیح امام بخاری حدیث شماره (7383).

(۲) متفق علیه.

(۳) مستدرک حاکم حدیث شماره (1984).

(۴) صحیح امام بخاری حدیث شماره (6367).

16- «اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ شَرِّ فِتْنَةِ الْمَسِيحِ الدَّجَالِ»^(۱)

«بار الها، از شر فتنه مسیح دجال [دروغگویی که خود را مسیح می پندارد و انتظار دارد مردم از او پیروی کنند] به تو پناه می برم»؛

17- «اللَّهُمَّ اغْسِلْ قَلْبِي بِمَاءِ الثَّلْجِ وَالْبَرْدِ، وَنَقِّ قَلْبِي مِنَ الْخَطَايَا كَمَا نَقَّيْتَ الثَّوْبَ الْأَبْيَضَ مِنَ الدَّنَسِ، وَبَاعِدْ بَيْنِي وَبَيْنَ خَطَايَايَ كَمَا بَاعَدْتَ بَيْنَ الْمَشْرِقِ وَالْمَغْرِبِ»^(۲)

«بار الها، دلم را با آب یخ و آب ژاله [شبنم] بشوی و از خطاها پاک گردان؛ چنان که لباس سفید را از چرک و آلودگی پاک کردی. و بین من و خطاهایم فاصله انداز؛ چنان که بین مشرق و مغرب فاصله انداختی»؛

18- «اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي هَزْلِي وَجِدِّي، وَخَطِيئِي وَعَمْدِي، وَكُلُّ ذَلِكَ عِنْدِي»^(۳)

«بار الها، شوخی من و جدی من و خطای من و عمد من و همه اینها را که نزد من است، ببامرز»؛

19- «اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي مَا قَدَّمْتُ وَمَا أَخَّرْتُ، وَمَا أَسْرَرْتُ وَمَا أَعْلَنْتُ، أَنْتَ الْمُقَدِّمُ وَأَنْتَ الْمُؤَخِّرُ، وَأَنْتَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ»^(۴)

«بار الها، گناهان گذشته و آینده و نهان و آشکار مرا ببخشای. تو پیشی دهنده و عقب اندازنده‌ای و تو بر همه چیز توانایی»؛

(۱) متفق علیه.

(۲) مستدرک حاکم حدیث شماره (1984).

(۳) صحیح امام بخاری حدیث شماره (6399).

(۴) متفق علیه.

20- «اللَّهُمَّ اجْعَلْ فِي قَلْبِي نُورًا، وَفِي بَصَرِي نُورًا، وَفِي سَمْعِي نُورًا، وَعَنْ يَمِينِي نُورًا وَعَنْ يَسَارِي نُورًا، وَفَوْقِي نُورًا وَتَحْتِي نُورًا، وَأَمَامِي نُورًا وَخَلْفِي نُورًا، وَاجْعَلْ لِي نُورًا»^(۱)

«بار الها، در قلبم نوری قرار ده و در چشمم نوری و در گوشم نوری. و از سمت راستم نوری و از سمت چپم نوری قرار ده. و از بالایم و از پایینم و از جلویم و از پشت سرم نوری و برایم نوری قرار ده»؛

21- «اللَّهُمَّ أَصْلِحْ لِي دِينِي الَّذِي هُوَ عِصْمَةُ أَمْرِي، وَأَصْلِحْ لِي دُنْيَايَ الَّتِي فِيهَا مَعَاشِي، وَأَصْلِحْ لِي آخِرَتِي الَّتِي فِيهَا مَعَادِي، وَاجْعَلِ الْحَيَاةَ زِيَادَةً لِي فِي كُلِّ خَيْرٍ، وَاجْعَلِ الْمَوْتَ رَاحَةً لِي مِنْ كُلِّ شَرٍّ»^(۲).

«بار الها، دین مرا اصلاح کن که حفظ کار من در آن است؛ و دنیا را اصلاح کن که روزی من در آن است؛ و آخرت مرا اصلاح کن که معاد و بازگشت من به آن است؛ و زندگی را در خیر بسیار و مرگ را از هر شر برایم راحت بگردان»؛

22- «اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي ذُنُوبِي كُلَّهُ، دِقَّةً وَجِلَّةً، وَأَوَّلَهُ وَآخِرَهُ، وَعَلَانِيَتَهُ وَسِرَّهُ»^(۳)

«بار الها، مرا ببامرز. همه گناهانم را، کم آن و زیاد آن، اول آن و آخر آن، آشکار آن و نهان آن را»؛

23- «اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي وَارْحَمْنِي، وَاهْدِنِي، وَعَافِنِي، وَارْزُقْنِي»^(۱)

(۱) متفق علیه.

(۲) صحیح امام مسلم حدیث شماره (7078).

(۳) صحیح امام مسلم حدیث شماره (1112).

«بار الها، از گناهان و تقصیراتم درگذر و به من رحم کن و مرا هدایت فرما و عافیت ده و روزی ام ده»؛

24- «اللَّهُمَّ اهْدِنِي وَسَدِّدْنِي»^(۲)

«بار الها، مرا هدایت فرما و بر راه راست پایداری ده»؛

25- «اللَّهُمَّ آتِ نَفْسِي تَقْوَاهَا، وَزَكَّهَا أَنْتَ خَيْرٌ مِنْ زَكَّاهَا، أَنْتَ وَلِيُّهَا وَمَوْلَاهَا»^(۳)

«بار الها، به نفسم تقوا عطا فرما و آن را پاک گردان؛ که تو بهترین پاک‌کنندگانی. تو مالک نفس من و صاحب آن هستی»؛

26- «اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ الْهُدَى وَالتُّقَى، وَالْعَفَافَ وَالْغِنَى»^(۴)

«بار الها، از تو هدایت و تقوا و پاکی و بی‌نیازی خواهانم»؛

27- «اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ زَوَالِ نِعْمَتِكَ، وَتَحَوُّلِ عَافِيَتِكَ، وَفُجَاءَةِ نِقْمَتِكَ، وَجَمِيعِ سَخَطِكَ»^(۵)

«بار الها، من از زوال و نیست شدن نعمت بر خودم و از برگشتن ندرستی ام (به سوی بیماری و ناخوشی) و از عقوبت ناگهانی ات و از خشم و غضبت به تو پناه می‌برم»؛

(۱) صحیح امام مسلم حدیث شماره (7023).

(۲) سنن امام نسایی حدیث شماره (9739).

(۳) صحیح امام مسلم حدیث شماره (7081).

(۴) صحیح امام مسلم حدیث شماره (7079).

(۵) صحیح امام مسلم حدیث شماره (7120).

28- «اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ شَرِّ مَا عَمِلْتُ وَمِنْ شَرِّ مَا لَمْ أَعْمَلْ»^(۱)

«بار الها، از شر آنچه انجام داده‌ام و از شر آن چه انجام نداده‌ام، به تو پناه

می‌برم»؛

29- «اللَّهُمَّ رَبَّ السَّمَاوَاتِ وَرَبَّ الْأَرْضِ وَرَبَّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ، رَبَّنَا وَرَبَّ كُلِّ شَيْءٍ، فَالِقَ الْحَبِّ وَالنَّوَى، وَمُنْزِلَ التَّوْرَةِ وَالْإِنْجِيلِ وَالْفُرْقَانِ، أَعُوذُ بِكَ مِنْ شَرِّ كُلِّ شَيْءٍ أَنْتَ آخِذٌ بِنَاصِيَتِهِ، اللَّهُمَّ أَنْتَ الْأَوَّلُ فَلَيْسَ قَبْلَكَ شَيْءٌ، وَأَنْتَ الْآخِرُ فَلَيْسَ بَعْدَكَ شَيْءٌ، وَأَنْتَ الظَّاهِرُ فَلَيْسَ فَوْقَكَ شَيْءٌ، وَأَنْتَ الْبَاطِنُ فَلَيْسَ دُونَكَ شَيْءٌ، اقْضِ عَنَّا الدَّيْنَ وَأَغْنِنَا مِنَ الْفَقْرِ»^(۲)

«بار الها، ای پروردگار هفت آسمان و پروردگار عرش بزرگ، ای پروردگار ما و پروردگار همه چیز، شکافنده دانه‌ها و هسته‌ها، نازل کننده تورات و انجیل و قرآن، از شر هر چیزی که تو گیرنده و مهارکننده آن هستی به تو پناه می‌برم. بار الها، تو نخستینی که پیش از تو چیزی نیست و تو آخرین که پس از تو چیزی نیست و تو آشکاری که آشکارتر از تو چیزی نیست و تو پنهانی که پنهان‌تر از تو چیزی نیست، وام و بدهکاری ما را ادا کن و از تنگدستی، توانگرمان فرما»؛

30- «اللَّهُمَّ رَبَّ جِبْرَائِيلَ وَمِيكَائِيلَ وَإِسْرَافِيلَ، فَاطِرَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ، عَالِمِ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ، أَنْتَ تَحْكُمُ بَيْنَ عِبَادِكَ فِيمَا كَانُوا فِيهِ يَخْتَلِفُونَ، اهْدِنِي

(۱) صحیح امام مسلم حدیث شماره (7070).

(۲) صحیح امام مسلم حدیث شماره (7064).

لِمَا اخْتَلَفَ فِيهِ مِنَ الْحَقِّ بِإِذْنِكَ، إِنَّكَ تَهْدِي مَنْ تَشَاءُ إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ»^(۱)

«بار الها، ای پروردگار جبرئیل و میکائیل و اسرافیل، ای آفریننده آسمانها و زمین، ای آگاه به نهان و آشکار، تو میان بندگان در چیزی که آنها در آن اختلاف کنند، حکم می کنی. مرا در آن چه اختلاف کرده شده، به سوی حق هدایت فرما. به راستی که تو هر که را خواهی، به راه راست هدایت می کنی»؛

31- «اللَّهُمَّ أَنْتَ الْمَلِكُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ، أَنْتَ رَبِّي وَأَنَا عَبْدُكَ، ظَلَمْتُ نَفْسِي

وَأَعْتَرَفْتُ بِذُنُوبِي فَاعْفِرْ لِي ذُنُوبِي جَمِيعًا، إِنَّهُ لَا يَغْفِرُ الذُّنُوبَ إِلَّا أَنْتَ»^(۲)

«بار الها، تو پادشاهی؛ غیر از تو پروردگاری نیست. تو معبود منی و من بنده تو هستم. به خود ستم کرده ام و به گناهم اعتراف دارم. همه گناهان مرا ببخشای؛ زیرا غیر از تو هیچ کس گناهان را نمی بخشد»؛

32- «اللَّهُمَّ اهْدِنِي لَأَحْسَنِ الْأَخْلَاقِ لَا يَهْدِي لِأَحْسَنِهَا إِلَّا أَنْتَ، وَاصْرِفْ

عَنِّي سَيِّئَهَا لَا يَصْرِفُ عَنِّي سَيِّئَهَا إِلَّا أَنْتَ»^(۳)

«بار الها، مرا به بهترین رفتار و اخلاق هدایت فرما که هیچ کس جز تو، به اخلاق خوب هدایت نمی کند و اخلاق بد را از من بران؛ چون هیچ کس جز تو از اخلاق بد نمیراند»؛

33- «اللَّهُمَّ أَنْتَ رَبِّي لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ، خَلَقْتَنِي وَأَنَا عَبْدُكَ، وَأَنَا عَلَى عَهْدِكَ

وَوَعْدِكَ مَا اسْتَطَعْتُ، أَعُوذُ بِكَ مِنْ شَرِّ مَا صَنَعْتُ، أَبُوءُ لَكَ بِنِعْمَتِكَ عَلَيَّ، وَأَبُوءُ

(۱) صحیح امام مسلم حدیث شماره (1847).

(۲) صحیح امام مسلم حدیث شماره (1848).

(۳) صحیح امام مسلم حدیث شماره (1848).

[لَكَ] بِدَنْبِي فَاعْفُرْ لِي، فَإِنَّهُ لَا يَغْفِرُ الذُّنُوبَ إِلَّا أَنْتَ^(۱)

«بار الها، تو پروردگار منی. معبودی به حق جز تو نیست، مرا آفریدی، و من بنده تو هستم و تا جایی که بتوانم به پیمان و عهد تو پایدارم. از شر آنچه انجام داده‌ام، به تو پناه می‌برم. از نعمت تو بر خود آگاهم و به گناهم اعتراف دارم. مرا هرآینه بیامرز؛ زیرا جز تو کسی آمرزنده نیست»؛

34- «اللَّهُمَّ أَحْيِنِي مَا كَانَتْ الْحَيَاةُ خَيْرًا لِي، وَتَوَفَّنِي إِذَا كَانَتْ الْوَفَاةُ خَيْرًا لِي»^(۲)

«بار الها، اگر زنده ماندنم بهتر است، مرا زنده بدار و اگر مردنم بهتر است، مرا بمیران»؛

35- «اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ عِلْمٍ لَا يَنْفَعُ، وَمِنْ قَلْبٍ لَا يَخْشَعُ، وَمِنْ نَفْسٍ

لَا تَشْبَعُ، وَمِنْ دَعْوَةٍ لَا يُسْتَجَابُ لَهَا»^(۳)

«بار الها، از علم و دانشی که سود و فایده ای نمی‌رساند و از دلی که فروتن نمی‌شود و از نفسی که سیر نمی‌شود و از دعایی که مستجاب نمی‌شود، به تو پناه می‌برم».

(۱) صحیح امام بخاری حدیث شماره (6323).

(۲) متفق علیه.

(۳) صحیح امام مسلم حدیث شماره (7081).

دعاهای متفرقه

دعای بیرون شدن از منزل

«بِسْمِ اللَّهِ تَوَكَّلْتُ عَلَى اللَّهِ وَلَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ»^(۱)

«به نام الله بیرون می‌روم و بر الله توکل می‌کنم، و هیچ جای بازگشتی و

قوتی جز الله نیست؛

«اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ أَنْ أَضِلَّ أَوْ أُضَلَّ أَوْ أَزِلَّ أَوْ أُزَلَ، أَوْ أَظْلِمَ أَوْ أُظْلَمَ، أَوْ

أَجْهَلَ أَوْ يُجْهَلَ عَلَيَّ»^(۲)

«بار الها، من به تو پناه می‌برم از اینکه کسی را گمراه بسازم، و یا کسی من

را گمراه بسازد، و یا کسی را بلغزانم، و یا کسی من را بلغزاند، و یا به کسی

ظلم نمایم، و یا کسی به من ظلم نماید، و یا به کسی جهالت نمایم، و یا

کسی به من جهالت نماید؛»

«بِسْمِ اللَّهِ وَلِجَنَّا، وَبِسْمِ اللَّهِ خَرَجْنَا، وَعَلَى رَبِّنا تَوَكَّلْنَا»^(۳)

«به نام الله [به منزل] داخل شدیم و به نام الله [از منزل] خارج شدیم و بر

پروردگارمان توکل کردیم.»

(۱) سنن امام ابوداود حدیث شماره (5097).

(۲) سنن امام ابوداود حدیث شماره (5096) و سنن امام نسایی حدیث شماره (5486)

و سنن امام ابن ماجه حدیث شماره (3884).

(۳) سنن امام ابوداود حدیث شماره (5098).

دعای مسافر

شخص وقتی می خواهد سفر نماید با دوستان و نزدیکان خود چنین وداع می کند:

«أَسْتَوِدِعُ اللَّهَ دِينَكَ، وَأَمَانَتَكَ، وَخَوَاتِيمَ عَمَلِكَ»^(۱)

«من دین و امانت و خاتمه عمل تو را به الله می سپارم»؛

«أَسْتَوِدِعُكُمْ اللَّهُ الَّذِي لَا تَضِيعُ وَدَائِعُهُ»^(۲)

«تو را به الله می سپارم، آن ذاتی که چون به او چیزی سپرده شود، ضایع نمی گردد».

دعای سوار شدن به وسایل سفر

«اللَّهُ أَكْبَرُ، اللَّهُ أَكْبَرُ، اللَّهُ أَكْبَرُ» ﴿سُبْحَانَ الَّذِي سَخَّرَ لَنَا هَذَا وَمَا كُنَّا لَهُ مُقْرِنِينَ﴾^(۳) وَإِنَّا إِلَى رَبِّنَا لَمُنْقَلِبُونَ ﴿اللَّهُمَّ إِنَّا نَسْأَلُكَ فِي سَفَرِنَا هَذَا الْبِرَّ وَالتَّقْوَى، وَمِنَ الْعَمَلِ مَا تَرْضَى، اللَّهُمَّ هَوِّنْ عَلَيْنَا سَفَرَنَا هَذَا وَاظْمِرْ عَنَّا بُعْدَهُ، اللَّهُمَّ أَنْتَ الصَّاحِبُ فِي السَّفَرِ، وَالْخَلِيفَةُ فِي الْأَهْلِ، اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ وَعَثَاءِ السَّفَرِ، وَكَآبَةِ الْمُنْظَرِ، وَسُوءِ الْمُنْقَلَبِ فِي الْمَالِ وَالْأَهْلِ»^(۳)

«الله بزرگ است، الله بزرگ است، الله بزرگ است، پاک است آنکه برای [استفاده] ما این [وسیله سواری] را رام ساخت، و ما خود به [تسخیر] آن دسترسی نداشتیم، حقا که ما به سوی پروردگار خود بازگشتنی هستیم. بار

(۱) سنن امام ترمذی حدیث شماره (2602) و مسند امام احمد حدیث شماره (4524).

(۲) سنن امام ابن ماجه حدیث شماره (2825).

(۳) صحیح امام مسلم حدیث شماره (3339).

الها، ما از تو در این سفر، نیکوکاری و پرهیزگاری خواستاریم و نیز عملی را که پسندیده بارگاه توست. بار الها، بر ما این سفرمان را سهل و آسان بساز و فاصله دور آن را بر ما نزدیک بگردان. بار الها، تویی صاحب [من] در سفر و جانشین [من] در خانواده. بار الها، به تو پناه می‌برم از مشقت‌های سفر و منظر بد و از دگرگونی و بدحالی در مال و فرزند».

دعای بازگشت از سفر

علاوه بر دعای سفر مذکور این دعا را در پی آن بخواند:

«أَيُّبُونَ، تَائِبُونَ، عَابِدُونَ، لِرَبِّنَا حَامِدُونَ»^(۱)

«ما [رجوع‌کنندگان [از سفر] و توبه‌کاران و عبادت‌کنندگان و ستایشگران پروردگاران [هستیم]».

دعای طلب باران

«الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿۱﴾ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ﴿۲﴾ مَلِكِ يَوْمِ الدِّينِ ﴿۳﴾، لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ يَفْعَلُ مَا يُرِيدُ، اللَّهُمَّ أَنْتَ اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ: أَنْتَ الْغَنِيُّ وَنَحْنُ الْفُقَرَاءُ. أَنْزِلْ عَلَيْنَا الْغَيْثَ، وَاجْعَلْ مَا أَنْزَلْتَ عَلَيْنَا قُوَّةً وَبَلَاغًا إِلَى حِينٍ»^(۲).

«ستایش خدایی را که پروردگار جهانیان، رحمتگر مهربان، [و] خداوند روز جزاست؛ نیست معبودی جز الله؛ آنچه را اراده نماید انجام می‌دهد. بار الها، تو الهی و جز تو معبودی نیست. تو بی‌نیازی، و ما محتاجیم. بر ما باران

(۱) صحیح امام مسلم حدیث شماره (3339).

(۲) سنن امام ابوداود حدیث شماره (1175) و مستدرک حاکم حدیث شماره (1225).

نازل فرما، و آنچه را که بر ما نازل نمودی [سبب] قوت و بسنده بگردان تا میعاد معینی».

دعای داخل شدن به مسجد

«أَعُوذُ بِاللَّهِ الْعَظِيمِ وَبِوَجْهِهِ الْكَرِيمِ وَسُلْطَانِهِ الْقَدِيمِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ»^(۱)

«پناه می‌برم به الله بزرگ، و به ذات کریم او، و قدرت و غلبه قدیم او از شر شیطان رانده شده»؛

«بِسْمِ اللَّهِ وَالصَّلَاةِ وَالسَّلَامِ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي ذُنُوبِي وَافْتَحْ لِي أَبْوَابَ رَحْمَتِكَ»^(۲)

«به نام الله و درود و سلام بر رسول الله ﷺ بار الها، گناهان مرا بیامرزد و دروازه‌های رحمت خویش را برایم بگشای».

دعای بیرون شدن از مسجد

«بِسْمِ اللَّهِ وَالصَّلَاةِ وَالسَّلَامِ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي ذُنُوبِي وَافْتَحْ لِي أَبْوَابَ فَضْلِكَ»^(۳)

به نام الله و درود و سلام بر رسول الله ﷺ بار الها، گناهان مرا بیامرزد و دروازه‌های فضل خویش را برایم بگشای».

(۱) سنن امام ابوداود حدیث شماره (466).

(۲) سنن امام ترمذی حدیث شماره (314) و سنن امام ابن ماجه حدیث شماره (771).

(۳) سنن امام ترمذی حدیث شماره (314) و سنن امام ابن ماجه حدیث شماره (771).

دعای وقت داخل شدن به بازار

«لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، لَهُ الْمُلْكُ وَهُوَ الْحَمْدُ، يُحْيِي وَيُمِيتُ وَهُوَ حَيٌّ لَا يَمُوتُ، بِيَدِهِ الْخَيْرُ، وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ»^(۱)

«معبودی جز الله نیست و او یگانه و یکتاست. برای او هیچ شریکی نیست و پادشاهی از آن او است، و [همه] ستایش از آن او است؛ زنده می‌گرداند و میمیراند و او است زندهٔ ابدی که هیچ نمی‌میرد، و خیرها به دست اوست، و او بر همه چیزها تواناست.»

دعای وارد شدن به دستشویی

«بِسْمِ اللَّهِ، اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنَ الْخُبْثِ وَالْخُبَائِثِ»^(۲)

«به نام الله؛ بار الها، من به تو پناه می‌برم از [شر] شیطان‌های نر و ماده.»

دعای بیرون آمدن از دستشویی

«عُفْرَانِكَ»^(۳) و «الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي أَذْهَبَ عَنِّي الْأَذَى وَعَافَانِي»^(۴)

«آمزش تو را می‌طلبم» و «ثنا و ستایش برای الله است که از من چیزهای مؤذی را دور نموده و مرا عافیت بخشیده است.»

(۱) سنن امام ترمذی حدیث شماره (3428) و مسند امام ابن ماجه حدیث شماره (2235).

(۲) متفق علیه.

(۳) سنن امام ابو داود حدیث شماره (30) و سنن امام ترمذی حدیث شماره (7).

(۴) سنن امام ابن ماجه حدیث شماره (301) و سنن امام نسایی حدیث شماره (9825).

دعای تعزیت و رسیدن مصیبت

«إِنَّ لِلَّهِ مَا أَخَذَ، وَلَهُ مَا أُعْطِيَ وَكُلُّ شَيْءٍ عِنْدَهُ بِأَجَلٍ مُّسَمًّى، فَلِتَصْبِرْ
وَلِتَحْتَسِبْ»^(۱)

«کسی را که میرانیده است، از آن الله بوده است. همه چیزهایی را که داده است از آن اوست. هر چیز در نزد الله میعاد معینی دارد؛ پس صبر کن؛ الله برایت مزد و پاداش می دهد».

دعای زیارت قبور

«السَّلَامُ عَلَيْكُمْ أَهْلَ الدِّيَارِ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُسْلِمِينَ، وَإِنَّا إِن شَاءَ اللَّهُ
بِكُمْ لِأَحْقُونَ وَيَرْحَمُ اللَّهُ الْمُسْتَقْدِمِينَ مِنَّا وَالْمُسْتَأْخِرِينَ أَسْأَلُ اللَّهَ لَنَا وَلَكُمْ
الْعَافِيَةَ»^(۲)

«سلام باد بر شما اهل دیار از مؤمنان و مسلمانان، و بدون شک، ما هم اگر الله عزوجل بخوهد، به شما حتما پیوست شدنی هستیم. الله گذشتگان و آیندگان ما را مورد رحمت خود قرار دهد. از الله برای خود و شما عافیت [سلامتی از عذاب دنیا و آخرت را] می خواهیم».

دعای پیش از غذا

وقتی انسان می خواهد غذا بخورد «بسم الله» می گوید و اگر گفتن «بسم الله» در آغاز غذا خوردن از یادش رفت، این دعا را بخواند:

(۱) متفق علیه.

(۲) صحیح امام مسلم حدیث شماره (2301).

«بِسْمِ اللَّهِ فِي أَوَّلِهِ وَآخِرِهِ»^(۱)

«به نام الله، در اول و آخر غذا شروع مینمایم».

دعای بعد از پایان غذا

«الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي أَطْعَمَنِي هَذَا وَرَزَقَنِيهِ، مِنْ غَيْرِ حَوْلٍ مِنِّي وَلَا قُوَّةٍ»^(۲)

«ثنا و ستایش الله را که مرا طعام داده است و روزی را بدون صرف نمودن قوت و قدرت من، برایم ارزانی نموده است».

دعای مهمان برای میزبان

«اللَّهُمَّ أَطْعِمْ مَنْ أَطْعَمَنِي وَأَسْقِ مَنْ سَقَانِي»^(۳)

«بار الها، به کسی که به من غذا داده است، غذا بده و کسی که مرا نوشانیده است، بنوشان».

دعای روزه‌دار برای کسی که او را افطاری داده است

«أَفْطَرَ عِنْدَكُمْ الصَّائِمُونَ، وَأَكَلَ طَعَامَكُمْ الْأَبْرَارُ، وَصَلَّتْ عَلَيْكُمْ الْمَلَائِكَةُ»^(۴)

«روزه‌داران در نزد شما افطار نمودند و نیکوکاران از طعام شما خوردند و فرشتگان بر شما رحمت فرستادند».

(۱) سنن امام ترمذی حدیث شماره (1858) و سنن امام ابن ماجه حدیث شماره (3264).

(۲) سنن امام ابو داود حدیث شماره (4025).

(۳) صحیح امام مسلم حدیث شماره (5483).

(۴) سنن امام ابو داود حدیث شماره (3856).

دعای وقت افطار

«ذَهَبَ الظَّمْأُ وَأَبْتَلَّتِ العُرُوقُ وَثَبَّتِ الأَجْرُ إِن شَاءَ اللهُ»^(۱)

«تشنگی از بین رفت و رگها تر شد و ثواب حاصل گردید، اگر الله بخواهد».

دعای وقت عیادت مریض

«لَا بَأْسَ ظُهُورًا إِن شَاءَ اللهُ»^(۲)

«کدام حرجی نیست [این بیماری] اگر الله بخواهد [وسیله] پاکي گناهانت می‌گردد».

دعای عطسه کردن

زمانی که انسان عطسه می‌زند بگوید: «الْحَمْدُ لِلَّهِ» «ثنا و ستایش شایسته الله است» و کسی که به پیش اوست بگوید: «يَرْحَمُكَ اللهُ» «الله تو را مورد رحمت خود قرار ده» و عطسه‌زننده در جوابش این دعا را بگوید: «يَهْدِيكُمْ اللهُ وَيُصْلِحُ بِأَلْسِنَتِكُمْ»^(۳)

«الله شما را هدایت کند و حال تو را درست بگرداند».

(۱) سنن امام ابوداود حدیث شماره (2359)

(۲) صحیح امام بخاری حدیث شماره (3420).

(۳) صحیح امام بخاری حدیث شماره (6224).

دعای برای کسی که ازدواج نموده است

«بَارَكَ اللهُ لَكَ، وَبَارَكَ عَلَيْكَ، وَجَمَعَ بَيْنَكُمَا فِي خَيْرٍ»^(۱)

«الله به شما برکت عنایت فرماید و کار شما را با برکت کند و پیوندتان را مبارک و باعث خیر گرداند».

دعای خیر و برکت بر کالایی که انسان خریداری می کند

«اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ خَيْرَهَا وَخَيْرَ مَا جَبَلْتَهَا عَلَيْهِ وَأَعُوذُ بِكَ مِنْ شَرِّهَا وَشَرِّ مَا جَبَلْتَهَا عَلَيْهِ»^(۲)

«بار الها، من از تو خیر این چیز و خیری را که در آن آفریدی می خواهم و از شر آن و شری که در آن آفریده‌ای، به تو پناه می برم».

دعای دیدن ماه نو

«اللَّهُ أَكْبَرُ، اللَّهُمَّ أَهْلُهُ عَلَيْنَا بِالْأَمْنِ وَالْإِيمَانِ، وَالسَّلَامَةِ وَالْإِسْلَامِ،
وَالتَّوْفِيقِ لِمَا تُحِبُّ رَبَّنَا وَنَرْضَى، رَبُّنَا وَرَبُّكَ اللَّهُ»^(۳)

«الله بزرگ است. بار الها، طلوع این ماه را بر ما مایه امن و ایمان و سلامتی و اسلام و توفیق بر چیزی بگردان که تو آن را دوست داری و به آن راضی هستی. پروردگار ما و پروردگار تو، الله جل جلاله است».

(۱) مسند امام احمد حدیث شماره (8943).

(۲) سنن امام ابو داود حدیث شماره (2162).

(۳) معجم کبیر از طبرانی حدیث شماره (13149).

دعای نگاه کردن در آینه

«الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي حَسَّنَ خَلْقِي وَخَلَقِي وَزَانَ مِنِّي مَا شَانَ مِنْ غَيْرِي»^(۱)
 «ثنا و ستایش الله را که آفرینش و اخلاق مرا نیکو ساخته است و چیزهای
 که به دیگران عیب بوده، بر من زینت گردانیده است».

دعا به هنگام شنیدن صدای رعد و برق

«سُبْحَانَ الَّذِي يُسَبِّحُ الرَّعْدُ بِحَمْدِهِ وَالْمَلَائِكَةُ مِنْ خِيفَتِهِ»^(۲)
 «پاک است الله که رعد ستایش او را می نماید و فرشتگان از [بزرگی] وی
 ترس دارند».

دعا به هنگام نوشیدن آب زمزم

«اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ عِلْمًا نَافِعًا، وَرِزْقًا وَاسِعًا وَشِفَاءً مِنْ كُلِّ دَاءٍ»^(۳)
 «بار الها، من از تو علم پرمفعت، روزی گسترده و شفا یافتن از هر
 بیماری را خواستارم».

دعای ختم مجلس

«سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ وَبِحَمْدِكَ أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ أَسْتَغْفِرُكَ وَأَتُوبُ إِلَيْكَ»^(۴)

(۱) دعا از طبرانی حدیث شماره (402) و شعب الایمان از بیهقی حدیث شماره (4145).
 (۲) موطأ امام مالک حدیث شماره (1165) و الادب المفرد از امام بخاری حدیث شماره
 (723).

(۳) مستدرک حاکم حدیث شماره (1739) و سنن دارقطنی حدیث شماره (2738).
 (۴) سنن امام ترمذی حدیث شماره (3433) و سنن امام ابوداود حدیث شماره (4861)
 و سنن امام نسائی حدیث شماره (1344).

«ای الله، تو پاکی؛ ثنا و ستایش برای توست. گواهی می‌دهم به اینکه جز تو معبودی نیست. از تو آمرزش می‌طلبم و به درگاه تو توبه می‌کنم».

دعای وقت همبستر شدن با همسر

«بِسْمِ اللَّهِ، اللَّهُمَّ جَنَّبْنَا الشَّيْطَانَ، وَجَنَّبِ الشَّيْطَانَ مَا رَزَقْتَنَا»^(۱)

«به نام الله. بار الها، ما را از [شر] شیطان نگهدار و فرزندانمانی که به ما عطا می‌کنی، از [شر] شیطان نگهدار».

دعای قبل از خواب

«بِاسْمِكَ اللَّهُمَّ أَمُوتُ وَأَحْيَا»^(۲)

«بار الها، به نام تو می‌میرم و زنده می‌گردم».

دعای وقت بیدار شدن از خواب

«الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي أَحْيَانَا بَعْدَ مَا أَمَاتَنَا وَإِلَيْهِ النُّشُورُ»^(۳)

«ثنا و ستایش الله را که ما را بعد از میراندن، زنده گردانید و حشر و نشر ما به سوی اوست».

(۱) متفق علیه.

(۲) صحیح امام بخاری حدیث شماره (6323) و مسند امام احمد حدیث شماره (23319).

(۳) متفق علیه.

دعای عقیقه

«بِسْمِ اللَّهِ، اللَّهُ أَكْبَرُ اللَّهُمَّ مِنْكَ وَلَكَ هَذِهِ عَقِيْقَةُ فُلَانٍ»^(۱)

«به نام الله. الله بزرگ است. بار الها، از توست و برای تو، این عقیقه فلان (نام مولود را بگوید).»

دعای قنوت

«اللَّهُمَّ إِنَّا نَسْتَعِينُكَ، وَدَسْتَعْفِرُكَ، وَنُؤْمِنُ بِكَ وَنَتَوَكَّلُ عَلَيْكَ وَنُثْنِي عَلَيْكَ الْحَمْدَ، وَنَشْكُرُكَ وَلَا نَكْفُرُكَ، وَنَخْلَعُ مَنْ يَكْفُرُكَ اللَّهُمَّ إِنَّا نَعْبُدُ، وَلَكَ نُصَلِّي وَنَسْجُدُ، وَإِلَيْكَ نَسْعَى وَنَخْفِدُ، وَنَرْجُو رَحْمَتَكَ، وَنَخْشَى عَذَابَكَ، إِنَّ عَذَابَكَ بِالْكَفَّارِ مُلْحَقٌ»^(۲)

«بار الها، از تو یاری میجوئیم و از تو آمرزش میخواهیم، و به تو ایمان می آوریم، و به تو توکل می کنیم، و برای تو ثنا خیر می گوئیم، و تو را شکر می گوئیم، و ناسپاسی نمی کنیم، و کسانی را که از او امر تو سرپیچی می کنند ترک می کنیم. بار الها، فقط تو را می پرستیم و فقط برای تو نماز می گذاریم و فقط تو را سجده می کنیم، و به سوی تو می شتابیم، و به تو اخلاص می ورزیم؛ رحمت تو را می جوئیم و از عذاب تو می ترسیم، واقعاً که عذاب تو به کافران پیوست است؛»

«اللَّهُمَّ اهْدِنِي فِيمَنْ هَدَيْتَ، وَعَافِنِي فِيمَنْ عَافَيْتَ، وَتَوَلَّنِي فِيمَنْ تَوَلَّيْتَ، وَبَارِكْ لِي فِيمَا أَعْطَيْتَ، وَقِنِي شَرَّ مَا قَضَيْتَ، إِنَّكَ تَقْضِي وَلَا يُقْضَى عَلَيْكَ،

(۱) سنن بیهقی حدیث شماره (19077).

(۲) سنن بیهقی حدیث شماره (3268).

وَإِنَّهُ لَا يَذِلُّ مَنْ وَالَيْتَ، وَلَا يَعْزُّ مَنْ عَادَيْتَ، تَبَارَكْتَ رَبَّنَا وَتَعَالَيْتَ»^(۱)

«الهی، مرا در زمره کسانی قرار ده که آنها را هدایت کرده‌ای، و مرا جزو کسانی قرار ده که به آنها عافیت عطا فرمودی. الهی، مرا جزو کسانی قرار ده که تو یاور آنانی، و هر چه که به من عنایت فرموده‌ای، مبارکش بگردان، و مرا از قضای بد حفاظت کن؛ تویی که حکم می‌کنی؛ احدی بر تو حاکمیت ندارد. همانا کسی که تو او را حمایت کنی، ذلیل و خوار نمی‌شود و کسی که تو با او دشمنی کنی، هرگز عزت نمی‌یابد. پروردگارا، بابرکت و بلند مرتبه هستی.»

دعای نجات از غم و اندوه

«اللَّهُمَّ إِنِّي عَبْدُكَ، ابْنُ عَبْدِكَ، ابْنُ أُمَّتِكَ، نَاصِيَتِي بِيَدِكَ، مَاضٍ فِي حُكْمِكَ، عَدْلٌ فِي قَضَائِكَ، أَسْأَلُكَ بِكُلِّ اسْمٍ هُوَ لَكَ، سَمَّيْتَ بِهِ نَفْسَكَ، أَوْ أَنْزَلْتَهُ فِي كِتَابِكَ، أَوْ عَلَّمْتَهُ أَحَدًا مِنْ خَلْقِكَ، أَوْ اسْتَأْثَرْتَ بِهِ فِي عِلْمِ الْغَيْبِ عِنْدَكَ، أَنْ تَجْعَلَ الْقُرْآنَ رِيْعَ قَلْبِي، وَنُورَ صَدْرِي، وَجَلَاءَ حُزْنِي، وَذَهَابَ هَمِّي»^(۲).

«بار الها، من بنده تو و فرزند بنده تو و فرزند کنیز تو هستم؛ اختیار امورم به دست توست، حکم و تقدیر تو در مورد من، عین عدل و انصاف است، تو به هر اسمی که خود را به آن نامگذاری کرده‌ای، ندا می‌دهم، و یا اسمی که در کتاب خویش نازل فرموده‌ای، و یا اسمی که به کسی از مخلوقات خویش تعلیم داده‌ای، و یا آن اسم که در نزد خویش در علم غیبی که به آن داری

(۱) سنن بیهقی حدیث شماره (3263).

(۲) مسند امام احمد حدیث شماره (3712).

اختیار نمودی، از تو می‌خواهم می‌کنم که قرآن را بهار دلم و نور سینهام و وسیله‌ای برای دوری از غم و اندوهم بگردان؛

«اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنَ الْهَمِّ وَالْحَزَنِ، وَالْعَجْزِ وَالْكَسَلِ، وَالْبُخْلِ وَالْجُبْنِ،
وَصَلِّحْ الدِّينَ وَعَلِّبَةِ الرَّجَالِ»^(۱)

«بار الها، من به تو پناه می‌برم از اندوه و غم، و به تو پناه می‌برم از ناتوانی و کسالت، و به تو پناه می‌برم از بخل و بزدلی، و به تو پناه می‌برم از بدهکاری و چیرگیِ مردمان [بر اثر هرج و مرج]».

دعای بی‌قراری

«لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ الْعَظِيمُ الْحَلِيمُ، لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ رَبُّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ، لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ رَبُّ السَّمَوَاتِ وَرَبُّ الْأَرْضِ وَرَبُّ الْعَرْشِ الْكَرِيمِ»^(۲)

«نیست معبودی بجز الله عظیم و حلیم. نیست معبودی بجز الله پروردگار عرش بزرگ. نیست معبودی بجز الله پروردگار آسمان‌ها و پروردگار زمین و پروردگار عرش کریم»؛

«اللَّهُمَّ رَحْمَتَكَ أَرْجُو فَلَا تَكِلْنِي إِلَى نَفْسِي طَرْفَةَ عَيْنٍ، وَأَصْلِحْ لِي شَأْنِي كُلَّهُ،
لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ»^(۳)

«بار الها، امید رحمت تو را دارم مرا به اندازه یک چشم بر هم زدن به خودم مسپار و تمام کارهایم را درست فرما، نیست معبودی جز تو»؛

(۱) صحیح امام بخاری حدیث شماره (6363).

(۲) متفق علیه.

(۳) سنن امام ابو داود حدیث شماره (5092) و مسند امام احمد حدیث شماره (20447).

«لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ سُبْحَانَكَ إِنِّي كُنْتُ مِنَ الظَّالِمِينَ»^(۱)

«نیست معبودی جز تو، پاکی تو، همانا من از جمله ستمگاران بودم»؛

«اللَّهُ اللَّهُ رَبِّي لَا أُشْرِكُ بِهِ شَيْئًا»^(۲)

«الله، الله، پروردگار من است، با او هیچ چیزی را شریک نمی‌سازم».

دعای رفع نا آرامی و یا ترس در خواب

«أَعُوذُ بِكَلِمَاتِ اللَّهِ التَّامَّاتِ مِنْ غَضَبِهِ وَعِقَابِهِ، وَشَرِّ عِبَادِهِ، وَمِنْ هَمَزَاتِ الشَّيَاطِينِ وَأَنْ يَحْضُرُونِ»^(۳)

«پناه می‌برم به کلمه‌های تامه‌های الله از خشم و عذاب الله و از شر بندگان الله و از وسوسه‌های شیاطین، و از حاضر شدن شیطان‌ها».

دعای طلب علم

«اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ عِلْمًا نَافِعًا وَأَعُوذُ بِكَ مِنْ عِلْمٍ لَا يَنْفَعُ»^(۴)

«بار الها، من از تو علم پرمنفعت می‌خواهم و پناه می‌برم به تو از علمی که در آن نفعی نمی‌باشد».

(۱) سنن امام ترمذی حدیث شماره (3505).

(۲) سنن امام ابوداود حدیث شماره (1527).

(۳) سنن امام ابوداود حدیث شماره (3895).

(۴) سنن امام نسایی حدیث شماره (7818) و سنن امام ابن ماجه حدیث شماره

دعا برای جلوگیری از بیماری‌های خطرناک

«اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنَ الْبَرَصِ، وَالْجُذَامِ، وَالْجُنُونِ، وَسَيِّئِ الْأَسْقَامِ»^(۱)
 «بار الها، به تو پناه می‌برم از [مبتلا شدن به] پیسی و جذام و دیوانگی و سایر مرض‌های بد».

دعای صحت و سلامتی

«اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ الْعَفْوَ وَالْعَافِيَةَ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ»^(۲)
 «بار الها، من از تو صحت و سلامتی در دنیا و آخرت را درخواست می‌نمایم».

دعای نجات از شرک

«اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ أَنْ أُشْرِكَ بِكَ وَأَنَا أَعْلَمُ، وَأَسْتَغْفِرُكَ لِمَا لَا أَعْلَمُ»^(۳)
 «بار الها، من به تو پناه می‌برم از اینکه برای تو شریک بگیرم در حالی که آگاه هستم، و از تو آمرزش می‌طلبم از [شرک و] چیزی که من نمی‌دانم».

دعای دیدن مصیبت‌زده

(۱) سنن امام ابو داود حدیث شماره (1556) و مصنف ابن ابی شیبیه حدیث شماره (29739).

(۲) سنن امام ابن ماجه حدیث شماره (2957).

(۳) الادب المفرد از امام بخاری حدیث شماره (716) و معجم کبیر از طبرانی حدیث شماره (49).

«الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي عَافَانِي مِمَّا ابْتَلَاكَ بِهِ، وَفَضَّلَنِي عَلَى كَثِيرٍ مِمَّنْ خَلَقَ تَفْضِيلاً»^(۱).

«ثنا و ستایش برای الله است که مرا از چیزی که تو را به آن مبتلا نموده است نجات داده است و مرا بر بسیاری از مخلوقات خود فضیلت و برتری بخشیده است».

دعای بعد از اذان

«اللَّهُمَّ رَبِّ هَذِهِ الدَّعْوَةِ التَّامَّةِ، وَالصَّلَاةِ الْقَائِمَةِ، آتِ مُحَمَّدًا الْوَسِيلَةَ وَالْفَضِيلَةَ، وَابْعَثْهُ مَقَاماً مَحْمُوداً الَّذِي وَعَدْتَهُ»^(۲)

«بارالها، ای پروردگار این دعوت کامل و نماز برپا شده، به محمد صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وسیله [مقامی والا در بهشت] و فضیلت عنایت بفرما و او را به مقام ستوده‌ای برسان که وعده آن را فرموده‌ای».

دعای درخواست اخلاق حسنه

«اللَّهُمَّ كَمَا حَسَّنْتَ خَلْقِي فَحَسِّنْ خُلُقِي»^(۳)

«بار الها، آفرینش مرا نیکو ساختی پس اخلاق مرا نیز نیکو بساز».

(۱) سنن امام ترمذی حدیث شماره (3431) و شعب الایمان از بیهقی حدیث شماره (4130).

(۲) صحیح امام بخاری حدیث شماره (614).

(۳) الدعاء از طبرانی حدیث شماره (404) و شعب الایمان از امام بیهقی حدیث شماره (8184).

دعای جنازه

«اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِحَيِّتِنَا وَمَيِّتِنَا، وَشَاهِدِنَا وَعَائِبِنَا، وَصَغِيرِنَا وَكَبِيرِنَا، وَذَكَرِنَا وَأُنْثَانَا، اللَّهُمَّ مَنْ أَحْيَيْتَهُ مِنَّا فَأَحْيِهِ عَلَى الْإِسْلَامِ، وَمَنْ تَوَفَّيْتَهُ مِنَّا فَتَوَفَّهُ عَلَى الْإِيمَانِ، اللَّهُمَّ لَا تَحْرِمْنَا أَجْرَهُ، وَلَا تُضَلِّلْنَا بَعْدَهُ»^(۱)

«بار الها، زنده و مرده، حاضر و غایب، کوچک و بزرگ و مرد و زن ما را بیامرز. بار الها، هر که را از ما زنده نموده‌ای، پس او را بر اسلام زنده نگهدار و هر که را از ما فوت ساخته‌ای، پس او را بر ایمان بمیران»؛

«اللَّهُمَّ اغْفِرْ لَهُ وَارْحَمْهُ، وَعَافِهِ، وَاعْفُ عَنْهُ، وَأَكْرِمْ نُزُلَهُ، وَوَسِّعْ مُدْخَلَهُ، وَاعْسِلْهُ بِالْمَاءِ وَالثَّلْجِ وَالْبَرَدِ، وَنَقِّهِ مِنَ الْخَطَايَا كَمَا نَقَّيْتَ الثَّوْبَ الْأَبْيَضَ مِنَ الدَّنَسِ، وَأَبْدِلْهُ دَارًا خَيْرًا مِنْ دَارِهِ، وَأَهْلًا خَيْرًا مِنْ أَهْلِهِ، وَزَوْجًا خَيْرًا مِنْ زَوْجِهِ، وَأَدْخِلْهُ الْجَنَّةَ، وَأَعِزَّهُ مِنْ عَذَابِ الْقَبْرِ وَعَذَابِ النَّارِ»^(۲)

«بار الها، او را بیامرز و بر او رحم کن؛ او را عافیت ده و از او در گذر؛ مهمانی او را به عزت تمام فراهم گردان؛ قبرش را فراخ کن؛ او را به آب برف و ژاله بشوی، و او را از گناهان پاک کن، چنان که پارچه‌ای سفید را از چرک پاک می‌کنی، و او را به خانه‌ای بهتر از خانه‌اش و به اهلی بهتر از اهلیش، و به همسری بهتر از همسرش عوض بده؛ او را به بهشت داخل گردان و از عذاب قبر و عذاب آتش پناه بده».

(۱) سنن امام ابن ماجه حدیث شماره (1498) و سنن امام ابو داود حدیث شماره (3203).

(۲) صحیح امام مسلم حدیث شماره (2276).

دعا برای جنازه پسر نابالغ

«اللَّهُمَّ اجْعَلْهُ لَنَا فَرَطًا، وَسَلَفًا، وَأَجْرًا»^(۱)

«بار الها، او را برای ما میزبان و ذخیره و ثوابی قرار ده».

دعای سجده تلاوت

«سَجَدَ وَجْهِي لِلَّذِي خَلَقَهُ، وَشَقَّ سَمْعَهُ وَبَصَرَهُ بِحَوْلِهِ وَقُوَّتِهِ، فَتَبَارَكَ اللَّهُ أَحْسَنُ الْخَالِقِينَ»^(۲)

«چهره من، ذاتی را که او را آفریده و صورتبندی نموده است، سجده کرده است؛ ذاتی که گوش‌ها و چشم او را به قوت و توانایی خویش، [به شنوایی و بینایی] برگشود؛ با برکت است الله و بهترین آفریدگار است».

دعای شنیدن آواز خروس و آواز الاغ

قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «إِذَا سَمِعْتُمْ صِيَاحَ الدِّيَكَةِ فَاسْأَلُوا اللَّهَ مِنْ فَضْلِهِ فَإِنَّهَا رَأَتْ مَلَكًا وَإِذَا سَمِعْتُمْ نَهْيَ الْخِمَارِ فَتَعَوَّدُوا بِاللَّهِ مِنَ الشَّيْطَانِ فَإِنَّهَا رَأَتْ شَيْطَانًا»^(۳)

«هرگاه بانگ خروس را شنیدید، نیکی‌اش از الله طلب کنید، [اللَّهُمَّ اِنِي اسْأَلُكَ مِنْ فَضْلِكَ] زیرا خروس، فرشته‌ای را دیده است، و هرگاه صدای

(۱) صحیح امام بخاری حدیث شماره (65).

(۲) سنن امام ابو داود حدیث شماره (1416) و سنن امام ترمذی حدیث شماره (580)

وسنن امام نسایی حدیث شماره (1129).

(۳) متفق علیه.

الاغ را شنیدید، از شیطان به الله پناه ببرید؛ [اعوذ بالله من الشیطان الرجیم]
زیرا الاغ، شیطان را دیده است».

دعا برای نجات یافتن از عادات و اخلاق ناپسند

«اللَّهُمَّ طَهِّرْ قَلْبِي مِنَ النِّفَاقِ وَعَمَلِي مِنَ الرِّيَاءِ وَلِسَانِي مِنَ الْكِبْدِ وَعَيْنِي
مِنَ الْخِيَانَةِ، فَإِنَّكَ تَعْلَمُ خَائِنَةَ الْأَعْيُنِ وَمَا تُخْفِي الصُّدُورِ»^(۱)

(بار الها، قلبم را از نفاق و عملم را از ریا و زبانم را از دروغ و چشمانم را
از خیانت پاک بگردان. تویی که به خیانت کردن چشم‌ها علم داری و
چیزهایی را که در سینه‌ها پوشیده است می‌دانی».

دعا برای رفع مشکلات

«اللَّهُمَّ لَا سَهْلَ إِلَّا مَا جَعَلْتَهُ سَهْلًا وَأَنْتَ تَجْعَلُ الْحَزْنَ إِذَا شِئْتَ سَهْلًا»^(۲)
«بار الها، هیچ کاری آسان نمی‌گردد مگر آن که تو او را سهل و آسان
بگردانی، و تو مشکل را اگر بخواهی آسان می‌گردانی».

دعا جهت نجات یافتن از بدهکاری

«اللَّهُمَّ اكْفِنِي بِحَلَالِكَ عَن حَرَامِكَ وَأَغْنِنِي بِفَضْلِكَ عَمَّنْ سِوَاكَ»^(۳)
«بار الها، احتیاجات مرا از روزی حلال کفایت کن و از [خوردن] حرام مرا
رهایی بخش و به فضل و مرحمت خویش، مرا از غیر خود بی‌نیاز ساز».

(۱) الدعوات الکبیر از بیهقی حدیث شماره (227).

(۲) صحیح ابن حبان حدیث شماره (974) و الدعوات از بیهقی حدیث شماره (265).

(۳) مستدرک حاکم حدیث شماره (1973) و الدعوات از بیهقی حدیث شماره (177).

دعا برای پدر و مادر

﴿وَأَخْفِضْ لَهُمَا جَنَاحَ الذُّلِّ مِنَ الرَّحْمَةِ وَقُلْ رَبِّ ارْحَمْهُمَا كَمَا رَبَّيَانِي صَغِيرًا﴾

[الإسراء: 24]

«و از سر مهربانی، بال فروتنی بر آنان بگستر و بگو: پروردگارا، آن دو را رحمت کن، چنان که مرا در خردی پروردند.»

وصلی الله علی نبینا محمد وعلی آله وصحبه وسلم و آخر دعوانا أن الحمد لله
رب العالمین

کتابنامه

- 1- قرآن کریم
- 2- ادب مفرد، امام بخاری
- 3- اذکار صالحین، نظام الدین نافع
- 4- تفسیر انوار قرآن، عبدالروف هروی
- 5- تفسیر فی ظلال قرآن
- 6- تفسیر کابلی
- 7- تفسیر نور، دکتر خرم دل
- 8- حصن المسلم
- 9- دعا و درمان، سعید قحطانی
- 10- دعا، ابن فضیل ضبی.
- 11- دعا، ابوالفضل برقی
- 12- دعا، حسین عوایشه
- 13- دعا، خالد جریسی
- 14- دعا، طبرانی
- 15- الدعوات، بیهقی
- 16- سنن الدار قطنی
- 17- سنن امام ابن ماجه
- 18- سنن امام ابو داود
- 19- سنن امام بیهقی
- 20- سنن امام ترمذی
- 21- سنن امام نسایی
- 22- شعب الایمان، بیهقی
- 23- صحیح ابن حبان
- 24- صحیح امام بخاری
- 25- صحیح امام مسلم
- 26- کتب علامه آلبنانی
- 27- مستدرک حاکم
- 28- مسند امام احمد
- 29- معجم طبرانی
- 30- موطأ امام مالک